

การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรเพื่อใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ

ญาดา เปสลาพันธ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมายและการจัดการ)

คณะนิติศาสตร์

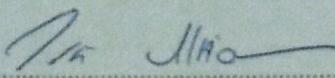
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2561

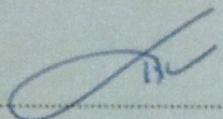
การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรเพื่อใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ

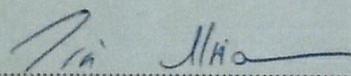
ญาดา เปสลาพันธ์

คณะนิติศาสตร์

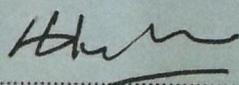
ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ดร.วริยา ล้ำเลิศ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมายและการจัดการ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........ประธานกรรมการ
(ดร.เสถียรภาพ นาทอง)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........กรรมการ
(ดร.วริยา ล้ำเลิศ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........กรรมการ
(ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์)

รองศาสตราจารย์..........คณบดี
(นเรศร์ เกษะประกร)

กรกฎาคม 2562

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรเพื่อใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ
ชื่อผู้เขียน	นางสาวญาดา เปสลาพันธ์
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมายและการจัดการ)
ปีการศึกษา	2561

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงปัญหาการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ประเภทสิทธิบัตรในระบบกฎหมายของประเทศไทยภายใต้พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 เพื่อแก้ปัญหาช่องว่างเรื่องทุนในการประกอบการไม่เพียงพอ โดยลักษณะของการศึกษาจะเป็นการศึกษาในเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อเสนอแนะแนวทางในการประเมินมูลค่าสิทธิบัตร รวมไปถึงองค์การที่ควรมีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรเพื่อนำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เพื่อให้ประเทศไทยมีหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานเดียวกันอย่างชัดเจน มีความน่าเชื่อถือ และสามารถประเมินมูลค่าสิทธิบัตรออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเที่ยงธรรม

ประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาซึ่งต้องการขยายตัวทางเศรษฐกิจในเวทีการเจรจาต่างประเทศ จึงมีการนำเอาทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นประเด็นสำคัญหลักในการเจรจาต่อรองเพื่อชิงความได้เปรียบในแง่ดุลทางการค้าและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องของสิทธิบัตร เช่น กรณีสิทธิบัตรยา การขยายระยะเวลาความคุ้มครอง เป็นต้น เนื่องจากสิทธิบัตรจะให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์และนวัตกรรมใหม่ๆ ที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ อีกทั้งยังสร้างรายได้มหาศาลให้แก่เจ้าของหรือผู้ประดิษฐ์คิดค้น โดยรัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2559 เพื่อเป็นการสนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของไทยด้วยนวัตกรรม ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการ นักประดิษฐ์ นักวิจัย หรือผู้ที่คิดสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์หรือนวัตกรรมได้มีแหล่งเงินทุนมาใช้ในการลงทุนผลิตและต่อยอดนวัตกรรมมากขึ้น โดยที่เจ้าของสิทธิบัตร หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า ผู้ทรงสิทธิบัตรจำเป็นต้องการเข้าถึงแหล่งเงินทุนโดยใช้สิทธิบัตรเป็นหลักประกัน จึงใช้วิธีการกู้ยืมโดยมีบุคคลหรือหลักทรัพย์ต่าง ๆ ในการค้ำประกัน เพื่อเป็นหลักประกันในการรับรองว่าจำนวนเงินที่กู้ยืมไปนั้นจะมีการชำระคืนอย่างแน่นอน

จากการศึกษาพบว่าหลักทรัพย์ที่นำมาใช้ในการรับประกันการกู้ยืมนั้นมีหลายประเภท เช่น บัญชีเงินฝาก ตั๋วสัญญาใช้เงิน ใบประทวนสินค้า เป็นต้น แต่หลักประกันที่สถาบันทางการเงินยอมรับ คือ ที่ดิน โดยผู้กู้เพียงแค่แสดงหลักฐานโฉนดที่ดิน หรือหนังสือสำคัญการแสดงซึ่งสิทธิ์ในที่ดิน เพื่อใช้ในการค้ำประกันการกู้ยืม สถาบันการเงินก็ปล่อยกู้เงินสินเชื่อ เนื่องจากที่ดินเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่สามารถประเมินมูลค่าได้โดยกรมที่ดินหรือกรมธนารักษ์ ปัจจุบันสามารถประเมินในลักษณะที่ดินรายแปลง และมีการปรับปรุงการประเมินทุก ๆ สี่ปี ในขณะที่การประเมินมูลค่าในทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิบัตร ที่มีหน่วยงานประเมินในรูปแบบของบริษัทเอกชนที่ได้รับการรับรอง แต่ยังไม่มีการประเมินโดยภาครัฐที่เข้ามาทำหน้าที่นี้โดยตรงอย่างเช่นของต่างประเทศ เช่น ประเทศสหราชอาณาจักร เกาหลี สิงคโปร์ มาเลเซีย และจีน เป็นต้น อีกทั้งยังไม่มีหลักเกณฑ์หรือแนวทางที่ชัดเจนจึงทำให้เกิดปัญหา แม้ว่าในปัจจุบันการอนุญาตใช้สิทธิตามสิทธิบัตรหรือการโอนสิทธิบัตรจะมีค่าตอบแทนก็ตาม แต่เมื่อไม่มีหลักเกณฑ์หรือแนวทางที่แน่ชัด ทำให้เกิดปัญหาในการประเมินเนื่องจากธนาคาร หรือสถาบันการเงินผู้ให้สินเชื่อไม่มั่นใจ และไม่สามารถยอมรับได้ มาตรการตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจที่กำหนดให้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกัน จึงไม่บรรลุตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และกลายเป็นปัญหาที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่จะขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 จะกำหนดให้สามารถนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ได้ แต่ยังคงมีประเด็นต่าง ๆ อยู่หลายประการที่ยังไม่ชัดเจน ซึ่งจะเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ได้ อาทิ เช่น การบังคับใช้พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 ที่มีปัญหาการบังคับใช้ และไม่มีมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทเอาไว้ ตลอดจนไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบในการประเมินราคาทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท เป็นต้น

จากปัญหาดังกล่าวผู้เขียนมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล รวมทั้งเพื่อให้การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้รับหลักประกันในการที่ตนจะได้รับการชำระหนี้ และผู้ให้หลักประกันสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากยิ่งขึ้น โดยนำเอาเงินที่ได้ไปพัฒนาธุรกิจให้มีความก้าวหน้า ทันสมัย มีความสามารถในการแข่งขันในตลาดเศรษฐกิจตามเจตนารมณ์ที่มีการตราพระราชบัญญัติดังกล่าวที่กำหนดให้มีการนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ ซึ่งจะสอดคล้องกับแผนการปฏิรูปทรัพย์สินทางปัญญาในประเด็นการส่งเสริมการตลาด และการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เห็นควรจัดตั้งองค์กรของรัฐ

(5)

ซึ่งเป็นองค์หลักในการประเมินราคาทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท เพื่อให้เกิดความชัดเจน
แน่นอน และเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยการให้รัฐเข้ามาช่วยในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ
ประเมินมูลค่ากลาง แต่ให้เอกชนเป็นผู้ให้บริการ โดยหน่วยงานรัฐเป็นผู้ให้การรับรองมาตรฐานและ
คุณภาพของการประเมินมูลค่า

ABSTRACT

Title of Thesis	Patent Evaluation for Using as Collateral
Author	Miss Yada Pasalaphan
Degree	Master of Arts (Law and Management)
Year	2018

The purpose of this thesis is for studying the problems of Patent evaluation using as collateral under Business Security Act B.E. 2558 to help entrepreneurs getting to financial resource. This study is about the comparative analysis and proposing the solutions of Patent evaluation issue. Moreover, the related organization may use this thesis when patent is used as collateral under Thai law which can compare the issue with the International laws for being the same level of international practice. The aim is to make the patent evaluation more reliable, effective and impartial.

Thailand is categorized in the Developing countries group that especially must have the economic expansion in the international negotiation stage so the important factor is using intellectual property issue to get more advantages in balance of trade and economic part, particularly the patent issue such as in case of protection period maximization on chemical patent. Besides, patent may protect the invention and new innovation, it also add the value of products and services along with producing a lot of income to inventors. Thai government has enacted Business Security Act B.E. 2558 that became effective since July 2nd, 2016 for driving Thai economy forward with innovation, at the same time, those may help entrepreneurs, inventors, researchers or creators reaching to financial resource for developing their products. Moreover, the financial resource is very important to patentee by using patent, person or valued property as collateral for securing the debt to creditors.

According to the study showed that there are many kinds of collateral such as bank account, commercial paper or warehouse receipt. However, the most reliable

collateral for financial institutions is land so, the process of using the collateral will be very simple because land is economical valued immovable property and the evaluation is provided by the government agency, The Land Department or The Treasury Department. Moreover, at the present, the specific plot can be evaluated and the evaluation guideline will be updated in every four years. Despite, the intellectual property evaluation, especially patent, there will be only private company, evaluation business, but there is no government agencies involved as United Kingdoms, Korea, Singapore, Malaysia and China. Although, the patent using permission or patent transferring can make income to the owner but the ambiguous regulation of evaluation is the point so many financial institutions or creditors are not surely secure then the patent will not be chosen as collateral. In addition, as mentioned, the Act has already imposed that intellectual property may be legally used as collateral however, creditors are still lack of securement in the collateral so there may not be following the aim of the Act and that may be affected to Thailand as the part of economic development with innovation.

Although, Business Security Act B.E. 2558 has imposed that patent is the one of collateral which can be used under the Act but there are still some ambiguous part that affected to the collateral using of patent. For example, the enforcement of this collateral under the Act, there is no specific regulation including no specialist in each kind of intellectual property evaluation.

As mentioned obstacles, this author would like to suggest the solution by enacting the Intellectual Property Evaluation Act to support the Business Security Act B.E. 2558 for more effective enforcement and ruling the patent evaluation in the same standard level that may help security creditors getting more securement and security provider may also access to the financial resource simply for making better and competency in their businesses as the aim of enacting the latest Act. To harmonize with the intellectual property reform plan in marketing and commercial using issues, there would be organized the government agency which is responsible for intellectual property evaluation for purposing the related regulations and methods of evaluation then let the private company involve as the service organization which under the control of government agency.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยาลัยนพนธ์เรื่อง การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรเพื่อใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ ฉบับนี้สำเร็จ ลุล่วงได้ด้วยความรู้ความเข้าใจอย่างสูงยิ่งของผู้มีพระคุณหลายท่าน ดังนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. วรียา ล้ำเลิศ (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยาลัยนพนธ์ หลัก) ผู้ช่วยศาสตราจารย์เสถียรภาพ นาหลวง (ประธานกรรมการสอบวิทยาลัยนพนธ์) ผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์ (กรรมการสอบวิทยาลัยนพนธ์) ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้ข้อมูล คำปรึกษา และแนะแนวทางการทำวิทยาลัยนพนธ์ พร้อมทั้งตรวจทานให้วิทยาลัยนพนธ์ฉบับนี้มีความ ถูกต้อง และสำเร็จอย่างสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ บิดามารดา และทุก ๆ คนในครอบครัวที่คอยสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน และเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ คุณไพโร ประหลาดเนตร (นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ กองทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์) ที่กรุณาสละเวลาอันมี ค่าให้ข้อมูล คำปรึกษา และแนะแนวทางการทำวิทยาลัยนพนธ์ในเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่อง “การนำทรัพย์สิน ทางปัญญาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ ภายใต้พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558” อย่างละเอียด และแสดงความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ พร้อมทั้งตรวจทานข้อมูลให้วิทยาลัยนพนธ์ฉบับนี้ มีความถูกต้อง และสำเร็จอย่างสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ คุณธีระศักดิ์ สีนา (นิติกรชำนาญการพิเศษ สำนักกฎหมาย กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์) ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้ข้อมูล คำปรึกษา และแนะ แนวทางการทำวิทยาลัยนพนธ์ในเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่อง “การนำทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกัน การชำระหนี้” อย่างละเอียด และแสดงความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ พร้อมทั้งตรวจทานข้อมูลให้ วิทยาลัยนพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้อง และสำเร็จอย่างสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ คุณณัฐพล สิ้นโหย (นักวิชาการพาณิชย์ปฏิบัติการ กองทะเบียน หลักประกันทางธุรกิจ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์) ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้ข้อมูล คำปรึกษา และแนะแนวทางการทำวิทยาลัยนพนธ์ในเนื้อหาส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษอย่างละเอียด พร้อมทั้ง ตรวจทานข้อมูลให้วิทยาลัยนพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้อง และสำเร็จอย่างสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ทุกท่าน ที่ช่วย อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ จนวิทยาลัยนพนธ์สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ญาติ เปสลาพันธ์

กรกฎาคม 2562

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(6)
กิตติกรรมประกาศ	(8)
สารบัญ	(9)
สารบัญตาราง	(13)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย	6
1.3 สมมุติฐานของการศึกษา	7
1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย	7
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 หลักทั่วไปที่เกี่ยวกับการใช้สิทธิบัตรเป็นหลักประกันในการชำระหนี้	9
2.1 หลักทั่วไปเกี่ยวกับหลักประกันในการชำระหนี้ตามกฎหมายไทย	10
2.1.1 ความหมายของหลักประกัน	10
2.1.2 ความสำคัญและความจำเป็นของหลักประกันในการชำระหนี้	12
2.1.3 หลักประกันในการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	13
2.1.3.1 หลักประกันในการชำระหนี้ด้วยบุคคล	13
2.1.3.2 หลักประกันในการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สิน	14
2.2 แนวคิดการตรากฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจ	15
2.3 สิทธิบัตร (Patent)	16
2.3.1 ความหมายของสิทธิบัตร	16
2.3.2 ประเภทของสิทธิบัตร	17
2.3.3 ลักษณะพิเศษของสิทธิบัตร	19

2.3.4	ลักษณะของสิทธิตามสิทธิบัตร	19
2.4	ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา	21
2.4.1	มูลค่าของสิทธิบัตร	22
2.5	การระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา	23
2.5.1	การกู้ยืมเงินโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน (IP-Backed Lending)	25
2.5.2	การแปลงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน (IP Securitization)	25
2.5.3	การจำหน่ายและเช่าคืนทรัพย์สินทางปัญญา (IP Sale and Lease Back)	27
2.5.4	การร่วมทุน (Venture Capital Equity Investment)	28
2.6	ระบบนิเวศของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา	28
2.6.1	หลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา	29
2.6.2	มาตรการสร้างปัจจัยพื้นฐาน	30
2.6.2.1	การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา	30
2.6.2.2	การพัฒนาตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญา	32
2.6.3	องค์กรที่เกี่ยวข้องในการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา	33
2.6.3.1	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา	33
บทที่ 3	การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรภายใต้กฎหมายต่างประเทศและประเทศไทย	35
3.1	หลักประกันในการชำระหนี้ตามกฎหมายประเทศอังกฤษ	35
3.1.1	แนวคิดเกี่ยวกับการนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้	36
3.1.2	กฎหมายเกี่ยวกับการนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้	37
3.1.3	การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรในประเทศอังกฤษ	41
3.1.4	หน่วยงานที่มีบทบาทต่อการประเมินมูลค่าทรัพย์สินซึ่งนำมาเป็น หลักประกันของประเทศอังกฤษ	43
3.2	หลักประกันในการชำระหนี้ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา	44
3.2.1	แนวคิดเกี่ยวกับการนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้	44
3.2.2	กฎหมายเกี่ยวกับการนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้	45
3.2.3	การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรในสหรัฐอเมริกา	46
3.2.4	หน่วยงานที่มีบทบาทต่อการประเมินมูลค่าทรัพย์สินซึ่งนำมาเป็น หลักประกันของสหรัฐอเมริกา	48

3.3	หลักประกันในการชำระหนี้ตามกฎหมายไทย	51
3.3.1	แนวคิดเกี่ยวกับการนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้	51
3.3.2	กฎหมายเกี่ยวกับการนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้	51
3.3.3	การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรในประเทศไทย	52
3.3.3.1	แนวทางการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีการคิดจากอัตราทุน (Direct Capitalization Approach)	52
3.3.3.2	แนวทางการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีเปรียบเทียบ ราคาตลาด (Market Approach)	53
3.3.3.3	แนวทางการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีคิดลดกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow Approach)	53
3.3.4	หน่วยงานที่มีบทบาทต่อการประเมินมูลค่าทรัพย์สินซึ่งนำมาเป็น หลักประกันของประเทศไทย	55
3.4	คดีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตรเมื่อนำมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้	57
3.4.1	คดี Re Jeavons, ex parte Makey (1873) LR 8 Ch App 6443	57
3.4.2	คดี Matter of Roman cleanser Co., 43B.R.940 (Bankr. E. D. Mich.1984)	57
บทที่ 4 บทวิเคราะห์		
4.1	ปัญหาเรื่องมาตรการทางกฎหมายเพื่อรองรับการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรที่ นำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้	60
4.2	หน่วยงาน/องค์กรที่รับผิดชอบเรื่องการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา	62
บทที่ 5 ข้อเสนอแนะ		65
5.1	สรุป	65
5.1.1	หลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าสิทธิบัตร	66
5.1.1.1	แนวทางการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีการคิดจากอัตราทุน (Direct Capitalization Approach)	66
5.1.1.2	แนวทางการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีเปรียบเทียบ ราคาตลาด (Market Approach)	67
5.1.1.3	แนวทางการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีคิดลดกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow Approach)	67

5.1.2 หน่วยงานที่มีบทบาทต่อการประเมินมูลค่าทรัพย์สินซึ่งนำมาเป็น หลักประกันของประเทศไทย	69
5.2 ข้อเสนอแนะ	70
บรรณานุกรม	74
ภาคผนวก	78
ประวัติผู้เขียน	95

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงมูลค่าของสิทธิบัตรในแต่ละช่วงเวลา	23

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่อยู่ใกล้ตัวทุกคนมากที่สุด หรืออาจจะกล่าวได้ว่า สิทธิบัตรเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของทุกคน คือสิ่งของหรือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ใช้ใน ชีวิตประจำวัน ล้วนแล้วแต่เป็นผลที่ได้จากการประดิษฐ์คิดค้นทั้งสิ้น เช่น รถยนต์ โทรศัพท์มือถือ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องซักผ้า ฯลฯ ตลอดจนสิ่งของ เครื่องมือเครื่องใช้ที่ผลิต คิดค้นขึ้นใหม่ ดังนั้น สิทธิบัตรจึงมีส่วนช่วยให้การดำรงชีวิตของมนุษย์มีความสะดวกสบาย และมีความปลอดภัยมากขึ้น

ในเวทีการเจรจาระหว่างประเทศจึงมีการนำเอาทรัพย์สินทางปัญญา มาเป็นประเด็นสำคัญหลักในการเจรจาต่อรองเพื่อชิงความได้เปรียบในแง่ดุลทางการค้าและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะประเด็น เรื่องของสิทธิบัตร เช่นกรณีสิทธิบัตรยา หรือการขยายระยะเวลาความคุ้มครอง เป็นต้น เพราะ สิทธิบัตรจะให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์และนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า และ บริการ และยังมี ความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนเราเป็นอย่างมาก เป็นสิ่งที่สำคัญ มีคุณค่าในเชิงพาณิชย์ที่จะสร้างรายได้มหาศาลให้แก่เจ้าของหรือผู้ประดิษฐ์คิดค้น โดยที่ผ่านมารัฐบาลไทยเคย กำหนดให้มี “นโยบายการแปลงสิทธิบัตรเป็นทุน” ขึ้น เพื่อเป็นการสร้างโอกาสให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะคนยากจนให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ โดยการใช้ประโยชน์จากสิทธิบัตรที่มีอยู่มาแปลง เป็นทุน เพื่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และกระตุ้นให้มีผู้ประกอบการรายใหม่ ส่งผลให้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน โดยสิทธิบัตรที่ถูกกำหนดให้สามารถนำมาแปลงเป็น ทุนได้นั้น มีทั้งหมด 7 ประเภท ได้แก่ ที่ดินและทรัพย์สินติดกับที่ดิน หนังสืออนุญาตให้ใช้ที่ดิน สาธารณะและหนังสือรับรองอื่น ๆ สัญญาเช่าและเช่าซื้อ เครื่องจักร สิทธิบัตรปัญญา หนังสือ อนุญาตให้นำพื้นที่ทางทะเลที่ได้รับอนุญาตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และสวนยางพารา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างโอกาสให้กับเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้จดทะเบียน หรือแจ้งข้อมูลไว้กับกรมทรัพย์สิน ทางปัญญา สามารถใช้เอกสารแสดงสิทธิเหล่านั้นเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ และนำทรัพย์สินทาง ปัญญาที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ และเกิด มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอย่างสูงสุด อีกทั้ง ยังเป็นการส่งเสริมให้มีการคิดค้นสร้างสรรค์และใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มมากขึ้น

จนกระทั่งปัจจุบัน รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2559 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มาสนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของไทย ด้วยนวัตกรรม เนื่องจากทำให้ผู้ประกอบการ นักประดิษฐ์ นักวิจัย หรือผู้ที่คิดสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ หรือนวัตกรรมได้มีแหล่งเงินทุนในการมาลงทุนผลิตและต่อยอดนวัตกรรม โดยที่เจ้าของสิทธิบัตร หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า ผู้ทรงสิทธิบัตรจำเป็นต้องการเข้าถึงแหล่งเงินทุนโดยใช้สิทธิบัตรเป็นหลักประกัน จึงใช้วิธีการกู้ยืมโดยมีบุคคลหรือหลักทรัพย์ต่าง ๆ ในการค้ำประกัน เพื่อเป็นหลักประกันในการรับรองว่าจำนวนเงินที่กู้ยืมไปนั้นจะมีการชำระคืนอย่างแน่นอน ซึ่งหลักทรัพย์ที่นำมาใช้ในการรับประกันการกู้ยืมนั้นมีหลายประเภท เช่น บัญชีเงินฝาก ตั๋วสัญญาใช้เงิน ใบประทวนสินค้า เป็นต้น แต่หลักประกันที่สถาบันทางการเงินยอมรับ คือ ที่ดิน โดยผู้กู้เพียงแต่แสดงหลักฐานโฉนดที่ดิน หรือหนังสือสำคัญการแสดงซึ่งสิทธิ์ในที่ดินเพื่อใช้ในการค้ำประกันการกู้ยืม สถาบันการเงินก็ปล่อยกู้เงินสินเชื่อ เนื่องจากที่ดินเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่สามารถประเมินมูลค่าได้โดยกรมที่ดินหรือกรมธนารักษ์ ปัจจุบันสามารถประเมินในลักษณะที่ดินรายแปลง และมีการปรับปรุงการประเมินทุก ๆ สี่ปี จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างจากการประเมินมูลค่าในทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “สิทธิบัตร” ที่มีหน่วยงานประเมินในรูปแบบของบริษัทเอกชนที่ได้รับการรับรอง แต่ยังไม่มีความหมายภาครัฐที่เข้ามาทำหน้าที่นี้โดยตรงอย่างเช่นของต่างประเทศ เช่นประเทศสหราชอาณาจักร เกาหลี สิงคโปร์ มาเลเซีย และจีน เป็นต้น อีกทั้งไม่มีหลักเกณฑ์หรือแนวทางที่ชัดเจน จึงทำให้เกิดปัญหา แม้ว่าปัจจุบันการอนุญาตใช้สิทธิตามสิทธิบัตรหรือการโอนสิทธิบัตรโดยมีค่าตอบแทน แต่เมื่อไม่มีหลักเกณฑ์หรือแนวทางที่แน่ชัด ทำให้เกิดปัญหาในการประเมิน โดยธนาคารหรือสถาบันการเงินผู้ให้สินเชื่อเกิดความไม่มั่นใจ และยอมรับได้ มาตรการตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจที่กำหนดให้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกัน จึงไม่บรรลุตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และกลายเป็นปัญหาที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่จะขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม เพราะมีจำนวนคนไทยไม่น้อยที่เป็นนักวิชาการ อาจารย์ หรือนักวิจัยในหน่วยงานต่าง ๆ ต้องการคิดสร้างสรรค์พัฒนา ต่อยอดสิทธิบัตรหรือนวัตกรรม และผลิตรายจำหน่ายตามหลักการใช้สิทธิบัตรให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งปัจจุบันพบว่าสิทธิบัตรการประดิษฐ์ของคนไทยแม้ว่าจะมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับสิทธิบัตรของต่างประเทศที่จดทะเบียนในประเทศไทย แต่อย่างไรก็ดีคนไทยมีผลงานการประดิษฐ์ด้านอนุสิทธิบัตรจำนวนมาก แต่เมื่อวิเคราะห์จากสถิติข้อมูลของกรมทรัพย์สินทางปัญญาแล้วพบว่า มีสิทธิบัตรคนไทยไม่น้อยที่ละทิ้งค่าขอ หรือไม่ชำระค่าธรรมเนียม หรือไม่ต่ออายุ ซึ่งสาเหตุประการหนึ่งเกิดจากการไม่มีเงินทุนที่จะผลิตการประดิษฐ์หรือนวัตกรรมตามสิทธิบัตร จึงเป็นที่น่าเสียดายเพราะสิทธิบัตรของคนไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขาการออกแบบผลิตภัณฑ์หรืออนุสิทธิบัตรบางตัวเป็นที่ยอมรับในเชิงคุณภาพ ดังนั้น หากผู้ประดิษฐ์หรือผู้ทรงสิทธิบัตรสามารถใช้สิทธิบัตรเป็นหลักประกันได้ก็จะทำให้ระบบทรัพย์สินทาง

ปัญญาในส่วนของการใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์สมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น และทำให้มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจมีประสิทธิภาพสมดังเจตนารมณ์ตามกฎหมาย

ปัญหาของประเทศไทยคือการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการที่ไม่สามารถขอกู้เงินจากธนาคารเพื่อไปลงทุนประกอบกิจการได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) กระทรวงการคลัง รวมถึงรัฐบาลทุกรัฐบาลในการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมาว่า ผู้ประกอบการโดยเฉพาะ SMEs และ Micro Finance ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศโดยรวมไม่พัฒนาไปข้างหน้าเท่าที่ควร

สาเหตุที่ผู้ประกอบการไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้นั้นมีหลายสาเหตุ แต่สาเหตุที่สำคัญสาเหตุหนึ่ง คือระบบกฎหมายของไทยยังไม่มี ความทันสมัยที่เพียงพอ กฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันการชำระหนี้ได้บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยแบ่งการประกันการชำระหนี้ ออกเป็น 2 ประเภท คือ การประกันการชำระหนี้ด้วยบุคคล เรียกว่า “การค้ำประกัน” และ การประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สิน ตามประเภทของการทรัพย์สินที่นำมาใช้เป็นหลักประกัน คือ “การจำนอง” และ “การจำนำ”

การประกันการชำระหนี้ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นประโยชน์ในวงจำกัดเท่านั้น เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวกับการประกันการชำระหนี้มีมานานพร้อมกับการบังคับใช้กฎหมายโดยไม่มี การแก้ไขเป็นเวลากว่า 80 ปี การประกันการชำระหนี้จึงไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และไม่ทันสมัยการปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป โดยที่ทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งมีมูลค่าทางเศรษฐกิจไม่สามารถนำมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ได้ ดังนี้ จึงเป็นข้อจำกัดของระบบกฎหมายไทยในเรื่องหลักประกันที่ยังไม่มีประกันด้วยทรัพย์สินรูปแบบใหม่ ๆ ที่ช่วยให้ผู้ประกอบการ ซึ่งมีทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย นำมาใช้ ในการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน ซึ่งเมื่อผู้ประกอบการไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ จากสถาบันการเงินได้ ผู้ที่ต้องการลงทุนประกอบการ หรือขยายธุรกิจ ก็มีทางเลือก 2 ทาง

ทางที่หนึ่ง ผู้ประกอบการซึ่งขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนก็ไม่สามารถประกอบกิจการต่อไปได้ ไม่สามารถลงทุน หรือขยายการลงทุน ซึ่งมีผลเท่ากับตัดโอกาสของผู้ประกอบการในการสร้างอาชีพของตนเอง ตัดโอกาสการจ้างแรงงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ โดยภาพรวมของประเทศเป็นอย่างมาก

ทางที่สอง เมื่อผู้ประกอบการไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบจากสถาบันการเงินได้ แต่ไม่หยุดยั้งความตั้งใจในการประกอบธุรกิจ หรือขยายการลงทุน ก็จะต้องดิ้นรนชวนขวยไปหาเงินทุนนอกระบบ ซึ่งหมายถึงนายทุนเงินกู้ที่ไม่มีกฎหมายและหน่วยงานของรัฐเข้าไปควบคุมโดยตรง ความไม่เป็นธรรมในอัตราดอกเบี้ยก็เกิดขึ้น ในยามที่ผิคนัดชำระหนี้ การบังคับชำระหนี้บางครั้งก็ใช้

วิธีการนอกระบบซึ่งหารุณโหดร้าย ก่อให้เกิดปัญหาสังคมเศรษฐกิจตามมามากมาย ทำให้ภาครัฐต้องสูญเสียกำลังคน และงบประมาณในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเงินกู้นอกระบบ

ทั้งสองทางดังที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนไม่เป็นผลดีต่อผู้ประกอบการ และต่อเศรษฐกิจโดยภาพรวมของประเทศ อีกทั้งกระบวนการบังคับหลักประกันที่เป็นอำนาจของศาลและเจ้าพนักงานบังคับคดีก็มีความล่าช้า ซึ่งเป็นผลให้คู่สัญญาเกิดความเสียหาย กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจจึงเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งกฎหมายฉบับนี้จะสร้างหลักประกันรูปแบบใหม่ เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการนำทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่หลากหลายมาใช้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้ได้ อาทิ เช่น กิจการ สิทธิเรียกร้อง สินค้าคงคลัง ทรัพย์สินที่ใช้ในการประกอบกิจการไม่ว่าจะเป็นสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ และรวมไปถึงทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่าง ๆ เป็นต้น โดยที่ผู้ประกอบการยังคงสามารถครอบครอง ใช้สอยทรัพย์สินนั้นในการประกอบธุรกิจได้ต่อไปตามปกติ เพื่อรองรับความต้องการในทางธุรกิจ ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาทั้งระบบ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 จะกำหนดให้สามารถนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ได้ แต่ยังคงมีประเด็นต่าง ๆ อยู่หลายประการที่ยังไม่ชัดเจน ซึ่งจะเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ได้ อาทิ เช่น ปัญหาการประเมินมูลค่าสิทธิบัตร ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับกับสิทธิบัตรที่นำมาใช้เป็นหลักประกัน เป็นต้น

ดังนั้น ในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการประเมินมูลค่าสิทธิบัตร เพื่อใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าแต่เดิมกฎหมายไทยเกี่ยวกับหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ว่าจะเป็นการประกันหนี้โดยการจำนอง หรือการประกันหนี้โดยการจำนำนั้น ไม่อาจนำมาปรับใช้กับสิทธิบัตรได้ เนื่องจากสิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง ไม่ใช่สังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อีกทั้งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะ ก็ไม่ได้มีบทบัญญัติใดที่กำหนดให้สิทธิบัตรสามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้ได้ ซึ่งในปัจจุบันมีกฎหมายฉบับใหม่ที่ประกาศใช้ในวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ.2559 คือ พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 ที่ถูกบัญญัติขึ้นมาเพื่อปลดล็อกข้อจำกัดของการประกันหนี้ด้วยทรัพย์สิน ซึ่งได้กำหนดให้สิทธิบัตรสามารถนำมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ แต่ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติใดที่กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าของสิทธิบัตรที่จะสามารถประเมินมูลค่าที่แท้จริงของสิทธิบัตรนั้น ๆ ได้อย่างเป็นมาตรฐาน ชัดเจน และเที่ยงธรรมได้ ตลอดจนไม่มีบุคลากรที่มีอำนาจตามกฎหมายในการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรที่ผ่านมารกรมทรัพย์สินทางปัญญาและสถาบันการเงินมีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาตามโครงการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุน แต่ก็ไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน และปัญหาดังกล่าว ทำให้

คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายไม่สามารถกำหนดมูลค่าของสิทธิบัตรที่ถูกนำมาใช้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้ได้ และการที่ไม่มีหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบเรื่องการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาตามกฎหมาย ดังนั้น สัญญาหลักประกันทางธุรกิจตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 จึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจะศึกษา วิเคราะห์ เปรียบเทียบกับแนวทางและหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ประเภทสิทธิบัตร ในการนำสิทธิบัตรมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ของประเทศอังกฤษ เนื่องจากพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 ของไทยได้นำหลักการประกันการชำระหนี้ของกฎหมายประเทศอังกฤษมาเป็นแบบในการปรับใช้กับการประกันการชำระหนี้รูปแบบใหม่ของไทย โดยได้มีการปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักกฎหมาย แนวปฏิบัติทางการค้า และบริบทอื่น ๆ ของประเทศไทย อีกทั้งประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ริเริ่มระบบสิทธิบัตรสมัยใหม่อีกด้วย ดังนั้น จึงเป็นประเด็นที่จะศึกษาวิเคราะห์ว่า การที่ไทยนำรูปแบบการประกันชำระหนี้ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการบังคับใช้กฎหมายของไทยจะเกิดประสิทธิภาพ และบรรลุตามเจตนารมณ์ หลักการและเหตุผลในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจหรือไม่ และจะมีอุปสรรคประการใดหรือไม่ อย่างไร และจะศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีการประดิษฐ์คิดค้น ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น สหรัฐอเมริกาจึงมีหลักเกณฑ์ในการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรที่เป็นมาตรฐาน ชัดเจน น่าเชื่อถือ และสามารถนำมาใช้ประเมินมูลค่าได้อย่างเที่ยงธรรม เพื่อป้องกันสิทธิของผู้ทรงสิทธิ อีกทั้งกฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้นำทรัพย์สินทางปัญญา ประเภทสิทธิบัตรมาใช้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้ไว้อย่างชัดเจนอีกด้วย ดังนั้น แนวทางและหลักเกณฑ์ของสหรัฐอเมริกาจึงสามารถนำมาเป็นโมเดลที่ดีให้กับประเทศไทยได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจที่มีการบังคับใช้มาแล้ว 2 ปี ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการกำหนดให้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันการชำระหนี้มีช่องว่างของการบังคับใช้กฎหมายบางประการที่ทำให้ไม่สามารถนำเอาสิทธิบัตรเป็นหลักประกันได้ ดังนั้น ควรจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว ตลอดจนมีมาตรการทางบริหารที่จะแก้ไขปัญหาการนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ สามารถสรุปประเด็นปัญหาได้ ดังนี้

1. ปัญหาเรื่องการไม่มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อรองรับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งรวมไปถึงสิทธิบัตรด้วย เพื่อที่จะนำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ต่อสถาบันทางการเงิน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประดิษฐ์หรือผู้ทรงสิทธิบัตร เนื่องจากสถาบันทางการเงินไม่ยอมปล่อยสินเชื่อเพราะไม่เชื่อมั่นต่อหลักประกันที่เป็นสิทธิบัตร

2. ปัญหาเรื่องการไม่มีองค์กรของรัฐในการกำกับ ควบคุม ดูแลเรื่องการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา รวมไปถึงสิทธิบัตรด้วย

หากมีการแก้ไขปัญหาเรื่องการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะทำให้การประเมินสิทธิบัตรของไทยเป็นมาตรฐานสากล เป็นที่ยอมรับ และสถาบันทางการเงินเกิดความมั่นใจว่า หากลูกหนี้ไม่มีการชำระหนี้ก็เกิดความคุ้มค่าที่จะสามารถบังคับเอากับหลักประกันที่เป็นสิทธิบัตร การบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจซึ่งกำหนดให้ทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะกรณีสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ สามารถช่วยในการดำเนินธุรกิจ ของผู้ประดิษฐ์หรือผู้ทรงสิทธิบัตรได้เนื่องจากประดิษฐ์หรือผู้ทรงสิทธิบัตรจะได้มีเงินทุนมาผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร ตลอดจนมีโอกาสที่จะคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งอาจต่อยอดจากสิทธิบัตรที่มีอยู่แล้วได้ ทำให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ไม่เกิดปัญหาทางการเงินที่จะลงทุนเพื่อให้เกิดการดำเนินธุรกิจพัฒนาต่อไปได้

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาถึงปัญหาการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา ประเภทสิทธิบัตรในระบบกฎหมายของประเทศไทยภายใต้พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 เพื่อแก้ปัญหาช่องว่างเรื่องทุนในการประกอบการไม่เพียงพอ โดยลักษณะของการศึกษาจะเป็นการศึกษาในเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อเสนอแนะแนวทางในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา กรณีสิทธิบัตร โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี วิวัฒนาการของการประกันการชำระหนี้ และหลักกฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันของไทยและของต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ปัญหาและผลการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจที่มีผลกระทบต่อการค้าเงินธุรกิจของผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของสิทธิบัตร
3. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์และแนวทางการประเมินประเมินมูลค่าสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจของประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจเพื่อรองรับการใช้สิทธิบัตรเป็นหลักประกันการชำระหนี้

1.3 สมมุติฐานของการศึกษา

ปัจจุบัน มีหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา แต่ยังไม่มีความแน่ชัดแต่อย่างใด เนื่องจากในเรื่องขององค์การความรับผิดชอบ กระบวนการ และยังไม่มีความหมายที่กำหนดให้ผู้ประกอบการ และสถาบันการเงินเข้าใจถึงหลักเกณฑ์เหล่านั้น

ฉะนั้น การประเมินมูลค่าสิทธิบัตร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยควรมีองค์การของรัฐที่รับผิดชอบเรื่องการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และหลักเกณฑ์ในการประเมินที่เป็นมาตรฐานเดียวกันอย่างชัดเจน มีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำมาใช้ประเมินมูลค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเที่ยงธรรม

1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

เป็นการมุ่งศึกษาหลักการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญาและระบบเศรษฐกิจในประเทศไทย โดยเฉพาะเรื่องสิทธิบัตร การกำหนดขอบเขตในการศึกษานี้ เป็นไปตามการพิจารณาความมีอิทธิพลของวัตถุในการศึกษาต่อระบบเศรษฐกิจไทย โดยอาศัยผลจากการยอมรับให้เป็นทรัพย์สินที่อาจถือเป็นหลักประกันในการชำระหนี้เงินกู้โดยสถาบันการเงินในประเทศ ตามโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของรัฐบาล¹ ซึ่งลักษณะของการศึกษาจะเป็นการศึกษาในเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบในแง่มุมปัญหาการให้หลักประกันการชำระหนี้โดยมุ่งเน้นไปที่การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรเพื่อนำมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ กับหลักประกันแบบลอย (Floating Charge) ตามหลักกฎหมายอังกฤษ และ Secured Transactions อันเป็นหลักเกณฑ์การให้หลักประกันการชำระหนี้ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งจะศึกษาตั้งแต่แนวความคิด ความเป็นมา หลักเกณฑ์ และวิธีการต่าง ๆ ที่มีปรากฏในประเทศไทย ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายรับรองแนวทางและหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นมาตรฐานอย่างชัดเจน อันจะถือเป็นหลักในการประเมินได้อย่างเป็นธรรม และด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศที่มีหลักเกณฑ์ และวิธีการการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นมาตรฐานสากล และมีกฎหมายที่กำหนดเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจน เช่น ประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาใช้ศึกษาเปรียบเทียบ

¹ สำนักบริหารการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน, คู่มือการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2548), หน้า 3.

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาในรูปแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยจะศึกษาวิจัยทั้งที่เป็นเอกสารที่เป็นภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นตัวบทกฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความจากวารสารหรือนิตยสารทางกฎหมาย หนังสือพิมพ์ เอกสารประกอบการสัมมนา ความเห็นของนักนิติศาสตร์ ตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ต (Internet) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักประกันการชำระหนี้ เพื่อจะได้รวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบ เพื่อศึกษาวิจัย และประมวลให้เป็นข้อเสนอแนะต่อไป โดยวิธีการเขียนอธิบาย วิเคราะห์ จะเน้นเฉพาะในเรื่องของการประเมินมูลค่าของสิทธิบัตร และผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ภายหลังที่มีการกำหนดหลักการประเมินมูลค่าของสิทธิบัตรขึ้นใช้ ทั้งในภาครัฐและเอกชน อีกทั้งยังมีการวิเคราะห์เปรียบเทียบการประเมินมูลค่าของสิทธิบัตรของต่างประเทศ เพื่อนำมาเสนอให้ปรับใช้ในประเทศไทยอย่างเหมาะสม

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจหลักการ แนวคิด ทฤษฎี วิวัฒนาการของการประกันการชำระหนี้ และหลักกฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันของไทยและของต่างประเทศ
2. เข้าใจ และตระหนักถึงปัญหาและผลการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจ ที่มีผลกระทบต่อการค้าเงินธุรกิจของผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของสิทธิบัตร
3. รู้และเข้าใจหลักเกณฑ์และแนวทางการประเมินประเมินมูลค่าสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ
4. เสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจเพื่อรองรับการใช้สิทธิบัตรเป็นหลักประกันการชำระหนี้ และตอบสนองนโยบาย Thailand 4.0
5. ได้เป็นประโยชน์ต่อนิสิต นักศึกษา ตลอดจนถึงผู้ที่มีความสนใจจะได้นำไปศึกษาต่อไป

บทที่ 2

หลักทั่วไปที่เกี่ยวกับการใช้สิทธิบัตรเป็นหลักประกันในการชำระหนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับปัจจุบันของไทย ได้มีการประกาศใช้ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2466 เป็นรายบรรพ โดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการประกันการชำระหนี้อยู่ในบรรพ 3 ว่าด้วยเรื่องเอกเทศสัญญา ซึ่งมีผลบังคับใช้ครั้งแรกในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2468² แต่ต่อมาได้มีความเห็นว่ากฎหมายที่บังคับใช้นั้นมีข้อบกพร่อง จึงได้มีการให้ตรวจชำระบทบัญญัติในบรรพ 3 ใหม่ โดยให้ยกเลิกบทบัญญัติที่ประกาศใช้แล้ว และให้ใช้บทบัญญัติใหม่ต่อท้ายพระราชกฤษฎีกาฉบับลงวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2471³ เป็นต้นมา และยังคงใช้บังคับมาตลอดจนถึงปัจจุบัน⁴

ในปัจจุบันนี้ “เงินทุน” เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งในการลงทุนต่าง ๆ หรือการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ก็ตามการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจึงเป็นปัจจัยหลักของผู้ประกอบการที่จะประกอบธุรกิจ หรือขยายการลงทุน ซึ่งการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่สะดวกที่สุด คือการใช้บริการสินเชื่อของสถาบันการเงิน หรือองค์กรที่ทำกิจการเกี่ยวกับการให้กู้ยืมเงินโดยเฉพาะ การให้สินเชื่อทางธุรกิจจึงเป็นธุรกรรมทางการเงินประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญและมีบทบาทต่อการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งการที่ผู้ประกอบการจะเข้าทำธุรกรรมดังกล่าวนั้น ย่อมที่จะต้องมียหลักประกันตราเอาไว้กับผู้ให้สินเชื่อเพื่อเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ของผู้ให้สินเชื่อนั้นเอง ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้จึงได้มีการคิดที่จะนำเอาทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจบางประเภทมาเป็นหลักประกัน อาทิเช่น กิจการสิทธิเรียกร้องหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่ผู้ประกอบการใช้ในการประกอบธุรกิจ รวมไปถึงทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่าง ๆ เนื่องจากจะเป็นการสะดวกในการใช้เป็นหลักประกัน เนื่องด้วยผู้ประกอบการเกือบทั้งหมดที่

² สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ, รายงานผลการวิจัย วิวัฒนาการของกฎหมายในรอบ 200 ปี (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 20.

³ อุกฤษ มงคลนาวิน, ประวัติศาสตร์กฎหมายสากล (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2531), หน้า 128.

⁴ พีรพร เรื่องรองปัญญา, ปัญหาการบังคับหลักประกันที่เป็นกิจการ ตามร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. : ศึกษาเฉพาะกรณีกิจการที่เป็นหลักประกันล้มละลาย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2549), หน้า 30-31.

ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศจะเป็นผู้ประกอบการที่ดำเนินกิจการในรูปแบบของบริษัทจำกัด ไม่ว่าจะบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือบริษัทมหาชนจำกัด ซึ่งโดยหลักการแล้วกรรมการของบริษัทดังกล่าวก็ย่อมไม่ต้องการที่จะนำเอาทรัพย์สินส่วนตัวของตนมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้อย่างแน่นอน แต่ทั้งนี้ทางออกที่เหมาะสมที่สุดสำหรับผู้ประกอบการเหล่านี้ก็คือการนำเอาทรัพย์สินของบริษัทไปเป็นหลักประกันในการชำระหนี้นั่นเอง แต่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันการชำระหนี้ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ไม่อาจบังคับครอบคลุมถึงทรัพย์สินดังกล่าวเหล่านั้นได้ทั้งหมด

ดังนั้นในบทที่ 2 นี้ ผู้วิจัยจึงจะนำเสนอถึงหลักทั่วไปที่เกี่ยวกับการประกันการชำระหนี้ของกฎหมายไทยที่บังคับใช้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อีกทั้งจะนำเสนอในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา การระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา และระบบนิเวศของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งประกอบไปด้วยหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา มาตรฐานการสร้างปัจจัยพื้นฐาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องในการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาด้วย

2.1 หลักทั่วไปเกี่ยวกับหลักประกันในการชำระหนี้ตามกฎหมายไทย

2.1.1 ความหมายของหลักประกัน

คำว่า “หลักประกัน” มีความหมายที่หลากหลาย แต่หากพิจารณาความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความคำนิยามของคำว่า “หลักประกัน” ว่าหมายถึง “หลักทรัพย์เพื่อความมั่นคง; สิ่งที่ยึดถือเพื่อความมั่นคง อาทิเช่น ถ้าไม่ใช่ความมั่งมี ก็ควรมีวิชาไว้เป็นหลักประกัน; (กฎ) เงินสด หรือหลักทรัพย์ที่นำมาประกันตัวผู้ต้องหา หรือจำเลย หรือประกันการชำระหนี้”⁵ และตามพจนานุกรมศัพท์ทางกฎหมายฉบับ Black’s Law Dictionary (8th Edition) ได้ให้คำนิยามว่า “หลักประกัน หมายถึง สิ่งที่ให้เพิ่มเติมแก่เจ้าหนี้ เพื่อเป็นการรับประกันว่าเจ้าหนี้จะได้รับการชำระหนี้จากลูกหนี้ครบถ้วนถูกต้อง”⁶ แต่ด้วยธรรมชาติในทางการค้าระหว่างประเทศที่ประกอบไปด้วยธุรกรรมต่าง ๆ ที่มีความสลับซับซ้อนค่อนข้างมาก ความหมายของคำว่าหลักประกัน

⁵ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์กฎหมายไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, 2542).

⁶ Security: collateral given to pledged to guarantee the fulfillment of an obligation; esp, the assurance that a creditor will be repaid any money or credit extended to a debtor.

ย่อมจะถูกตีความให้กว้างกว่าที่กฎหมายหรือคำนิยามได้กำหนดเอาไว้ ดังนั้นการพิเคราะห์ไปถึงความหมายของคำว่าหลักประกันจึงไม่สามารถที่จะพิเคราะห์เพียงตัวอักษรเท่านั้น แต่ควรพิเคราะห์ไปถึงความหมายของคำว่าหลักประกันที่ได้รับการยอมรับในแวดวงธุรกิจที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจที่มากขึ้น และแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการขยายตัวของหลักประกันในแวดวงธุรกิจในทางการค้าระหว่างประเทศ⁷ ดังนั้นในการพิจารณาถึงความหมายของคำว่าหลักประกัน ผู้วิจัยจึงขออธิบายความหมายของคำว่าหลักประกันทั้งในความหมายอย่างแคบ และความหมายอย่างกว้าง ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้⁸

1. หลักประกันในความหมายอย่างแคบ

หลักประกันในความหมายอย่างแคบนั้น หมายถึงมาตรการแก้ไขเยียวยาความเสียหายของเจ้าหนี้ในการรับชำระหนี้เมื่อเกิดการผิดสัญญาขึ้น ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) การประกันหนี้ด้วยบุคคล คือ การที่บุคคลภายนอกยอมผูกพันตนต่อเจ้าหนี้ที่ โดยรับรองว่าถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ตนจะเป็นผู้ชำระหนี้แทนให้ ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียกการประกันหนี้ด้วยบุคคลลักษณะนี้ว่า “การค้ำประกัน” โดยเจ้าหนี้เชื่อในความสามารถของผู้ค้ำประกันว่าจะสามารถชำระหนี้แทนลูกหนี้ได้ เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

2) การประกันหนี้ด้วยทรัพย์สิน คือการเจาะจงเอาทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นของลูกหนี้เอง หรือของบุคคลอื่น มาทำสัญญาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ โดยเจ้าหนี้เชื่อในมูลค่าของทรัพย์สินนั้นว่าเจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันนั้นเพียงพอแก่การชำระหนี้

2. หลักประกันในความหมายอย่างกว้าง

หลักประกันในความหมายอย่างกว้าง หมายถึงหลักประกันในความหมายอย่างแคบ และรวมไปถึงมาตรการในการควบคุมป้องกันเพื่อไม่ให้ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ โดยอาจอยู่ในรูปของเงื่อนไขในสัญญา อาทิเช่นการให้ลูกหนี้ดำรงสัดส่วนการถือหุ้น การห้ามลงทุน ห้ามก่อหนี้ การทำประกันภัย ความเสี่ยง การทำค้ำรับรองเกี่ยวกับสถานภาพของลูกหนี้ เป็นต้น

⁷ วีรพงษ์ โสณวรรณ์, ปัญหาหลักประกันในการให้สินเชื่อสนับสนุนโครงการ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), หน้า 31-32.

⁸ ประภัสร์ ศรีสัตยากุล, การร่างสัญญาหลักประกัน, ใน เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องเทคนิคการเจรจาต่อรองและการร่างสัญญาธุรกิจ (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 1.

2.1.2 ความสำคัญและความจำเป็นของหลักประกันในการชำระหนี้

ในทางปฏิบัติแล้ว หลักประกันมีไว้เพื่อให้ผู้เป็นเจ้าของหนี้หรือผู้รับหลักประกันรู้สึกอุ่นใจว่าหนี้ที่เกิดขึ้นนั้น ตนจะมีโอกาสได้รับการชำระหนี้จากผู้เป็นลูกหนี้หรือผู้ให้หลักประกันสูง เนื่องจากมีสิ่งซึ่งเป็นหลักประกันในหนี้ที่ก่อให้เกิดขึ้นดังกล่าว ดังนั้นแล้ว สำหรับการกู้ยืมเงิน ไม่ว่าผู้กู้จะมีเครดิตที่ดีแค่ไหนก็ตามแต่ความเสี่ยงในการที่เจ้าหนี้หรือผู้ให้กู้จะไม่ได้รับการชำระหนี้ก็ยังคงมีอยู่ เนื่องจากสถานะของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เจ้าหนี้ไม่สามารถล่วงรู้ได้เลยว่าลูกหนี้ของตนนั้น จะตกเป็นบุคคลล้มละลายเมื่อใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกหนี้ในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ การค้าขายย่อมมีกำไรขาดทุน และกำไรขาดทุนก็จะส่งผลไปถึงฐานะของลูกหนี้ยี่ห้อที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นแล้ว เจ้าหนี้ที่ไม่มีประกันด้วยสัญญา หรือด้วยอำนาจทางกฎหมายก็ย่อมขาดซึ่งความมั่นคง ไม่อาจวางใจได้ว่าตนจะได้รับการชำระหนี้จากลูกหนี้หรือไม่ เพราะการไม่มีประกันด้วยบุคคลหรือทรัพย์สินใด ๆ เลย ลูกหนี้อาจจะจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินของตน หรือถูกยึดทรัพย์เอาไปบังคับชำระหนี้ตามบังคับของศาล โดยเจ้าหนี้ที่หนี้ถึงกำหนดชำระก่อน จึงเป็นความเสี่ยงแก่เจ้าหนี้ที่หนี้ถึงกำหนดชำระในภายหลัง นอกจากนี้การเข้าไปขอเฉลี่ยหนี้โดยการฟ้องร้องแล้วขอเฉลี่ยหนี้ในคดีล้มละลายก็เป็นการดำเนินการที่มีความยุ่งยากและเสียเวลา อีกทั้งยังมีโอกาสที่จะได้รับการชำระหนี้ไม่เต็มจำนวนหนี้อีกด้วย ด้วยเหตุนี้เอง กฎเกณฑ์ในเรื่องหลักประกันจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมือที่จะช่วยลดความเสี่ยงในการที่เจ้าหนี้จะไม่ได้รับการชำระหนี้จากลูกหนี้ ซึ่งก็จะส่งผลกระทบต่อระบบเงินทุนหมุนเวียนในทางการค้าระหว่างประเทศด้วย ทั้งนี้เพราะเมื่อเจ้าหนี้มีหลักประกันที่ดีแล้ว เจ้าหนี้อย่อมสามารถที่จะปล่อยเงินทุนให้ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องได้มากขึ้น หรือสามารถให้กู้ยืมเงินทุนโดยคิดอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นในแนวทางใดก็ล้วนแต่เป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านธุรกิจการค้า ไม่ว่าจะเป็นการค้าภายในประเทศหรือการค้าระหว่างประเทศก็ตาม

Phillip R. Wood⁹ ได้กล่าวถึงหลักการและเหตุผลสำคัญบางประการ ในกรณีที่เจ้าหนี้จะเรียกหลักประกันไว้ดังนี้

1. เป็นการป้องกันประชาชนทั่วไป ผู้ทำธุรกิจกับลูกหนี้ไม่ให้หลงผิดในสถานะทางการเงินที่แท้จริงของลูกหนี้
2. เพื่อคุ้มครองรักษาสีทธิของเจ้าหนี้ ในกรณีที่ลูกหนี้ตกเป็นผู้มีหนี้สินล้มพันตัวไม่สามารถชำระหนี้ได้
3. ระบบกฎหมายที่อำนวยให้มีหลักประกันที่ดี จะส่งเสริมให้มีการลงทุนที่มากขึ้น

⁹ Phillip R. Wood, *Comparative Law of Security and Guarantees* (London: Sweet & Maxwell, 1995).

4. เจ้าหนี้ผู้ให้เงินกู้สนับสนุนการซื้อทรัพย์สินใด ควรจะมีสิทธิบังคับสิทธิพิเศษเหนือทรัพย์สินดังกล่าวที่ใช้เงินกู้ของเจ้าหนี้นั้นซื้อมาด้วย
5. เงินกู้ที่มีหลักประกันที่มั่นคง ก็ย่อมมีอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าเงินกู้ที่ปราศจากหลักประกัน ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการไม่ได้รับการชำระหนี้ที่สูงกว่า
6. เพื่อจำกัดขอบเขตของการเกิดภาวะหนี้สินล้นพ้นตัวแบบลูกโซ่ กล่าวคือเมื่อลูกหนี้รายหนึ่งไม่สามารถชำระหนี้ได้ ก็จะทำให้เจ้าหนี้ของลูกหนี้รายนั้นตกอยู่ในสภาพที่ขาดสภาพคล่อง และหากเจ้าหนี้รายนั้นไปเป็นลูกหนี้ของบุคคลอื่นต่อ ๆ ไป ก็จะทำให้บุคคลเหล่านั้นขาดสภาพคล่องตามมา จะเกิดผลกระทบต่อ ๆ กันเป็นลูกโซ่ ทำให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจโดยภาพรวมได้
7. การมีหลักประกันที่มั่นคงจะช่วยให้มีการตัดสินใจทำการเข้าช่วยเหลือกิจการของลูกหนี้ได้ง่ายขึ้น ในยามที่ลูกหนี้ประสบปัญหาทางการเงิน เพราะเจ้าหนี้ผู้มีหลักประกันจะรู้สึกอุ่นใจมากกว่า
8. หลักประกันเป็นการคุ้มครองการลงทุนในเชิงป้องกันตัวในหลาย ๆ กรณี
9. หลักประกันเป็นปัจจัยที่แตกต่างกับสินเชื่อที่เหมาะสม¹⁰

2.1.3 หลักประกันในการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2.1.3.1 หลักประกันในการชำระหนี้ด้วยบุคคล

หลักประกันการชำระหนี้ด้วยบุคคล เป็นหลักประกันที่เกิดขึ้นโดยสัญญาตั้งนั้น บทบัญญัติในเรื่องนิติกรรมสัญญา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต้องนำมาพิจารณาด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องหลักประกันการชำระหนี้ด้วยบุคคลอยู่ในบรรพ 3 ว่าด้วยเรื่องเอกเทศสัญญา ลักษณะ 11 มาตรา 680-701 โดยมาตรา 680 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “อันว่าสัญญาค้ำประกันนั้นคือ สัญญาซึ่งบุคคลภายนอกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้ค้ำประกัน ผูกพันตนต่อเจ้าหนี้คนหนึ่ง เพื่อชำระหนี้เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้” ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงลักษณะของการประกันการชำระหนี้ด้วยบุคคลพอเป็นสังเขป เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจดังนี้

1. หนี้อันเป็นประธานซึ่งผูกพันระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ต้องเป็นหนี้ที่สมบูรณ์ เนื่องจากสัญญาค้ำประกันเป็นสัญญาอุปกรณ์ หากสัญญาประธานไม่สมบูรณ์ สัญญาอุปกรณ์ก็ไม่สามารถเกิดขึ้นและมีผลตามกฎหมายได้
2. ผู้ค้ำประกันจะต้องเป็นบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่ตัวลูกหนี้ โดยผู้ค้ำประกันอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ และอาจเป็นบุคคลเดียวหรือหลายคนก็ได้

¹⁰ อธิก อัครวานันท์, ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันทางการเงินและแนวทางแก้ไข (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอนุญาโตตุลาการ, 2541), หน้า 7-18.

3. บุคคลภายนอกผู้เช่าผูกพันตนเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ความรับผิดชอบของบุคคลดังกล่าวจะเกิดขึ้นเมื่อลูกหนี้ผิดนัด ทั้งนี้ผู้ค้ำประกันจะขอเจ้าหนี้เรียกให้ลูกหนี้ชำระก่อนได้¹¹

4. สัญญาค้ำประกันไม่มีแบบ เนื่องจากมาตรา 680 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดไว้แต่เพียงว่า ถ้าไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกัน จะไม่สามารถฟ้องร้องบังคับคดีได้เท่านั้น ดังนั้นสัญญาค้ำประกัน แม้จะไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็ย่อมมีผลสมบูรณ์

5. เมื่อผู้ค้ำประกันชำระหนี้แทนลูกหนี้แล้ว ผู้ค้ำประกันย่อมมีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้ได้ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยตามจำนวนที่ตนได้ชำระแทนลูกหนี้ไป โดยผู้ค้ำประกันจะเข้ารับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ในบรรดาที่มีเหนือลูกหนี้ด้วย¹²

6. ผู้ค้ำประกันจะหลุดพ้นความรับผิดชอบต่อเมื่อลูกหนี้ระงับสิ้นไปไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ที่ไม่ใช่เหตุอายุความ หรือหากหนี้นั้นมีกำหนดเวลาชำระหนี้ที่แน่นอนและเจ้าหนี้อยอมผ่อนผันระยะเวลาให้แก่ลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันก็จะหลุดพ้นความรับผิดชอบเช่นกัน¹³

2.1.3.2 หลักประกันในการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สิน

โดยทั่วไปนี่เป็นความผูกพันเฉพาะบุคคลผู้เป็นเจ้าของและผู้เป็นลูกหนี้ ไม่ใช่ความผูกพันหรือมีอำนาจเหนือวัตถุหรือทรัพย์สิน สิทธิตามกฎหมายของเจ้าหนี้โดยทั่วไปเป็นแต่เพียงสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้เท่านั้น แม้ว่าจะมีหลักเกณฑ์ตามมาตรา 214 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้เจ้าหนี้มีสิทธิจะได้รับการชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้โดยสิ้นเชิงก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงบทบัญญัติรองรับสิทธิของเจ้าหนี้ทั่ว ๆ ไปเท่านั้น หาได้ให้อำนาจเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด เจ้าหนี้จึงไม่มีอำนาจที่จะไปจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ด้วยตนเอง และนอกจากนี้ในกรณีที่มีเจ้าหนี้หลายราย เจ้าหนี้ทั้งหลายนั้นก็ย่อมมีสิทธิเสมอกันในกองทรัพย์สินของลูกหนี้ หากมีการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้มาขายทอดตลาด และปรากฏว่าทรัพย์สินของลูกหนี้มีเพียงพอกับจำนวนหนี้ เจ้าหนี้ก็มีโอกาสได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินนั้นได้ครบทุกราย แต่ถ้าหากลูกหนี้มีทรัพย์สินไม่เพียงพอต่อจำนวนหนี้ที่มี ก็ย่อมเป็นเหตุให้เจ้าหนี้แต่ละรายได้รับการชำระหนี้ไม่เต็มจำนวน ซึ่งเป็นความเสี่ยงของเจ้าหนี้ที่อาจเกิดขึ้นได้ ดังนั้นจึงมีความคิดที่จะนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันให้กับเจ้าหนี้ เพื่อให้เจ้าหนี้ผู้ที่มีทรัพย์สินเป็นหลักประกันมีสิทธิที่จะได้รับการชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินชิ้นนั้นก่อนเจ้าหนี้สามัญรายอื่น ซึ่งจะเป็นหลักประกันที่ดี

¹¹ มาตรา 688 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹² มาตรา 693 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹³ มาตรา 698 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

แก่เจ้าหนี้ในการที่เจ้าหนี้จะเกิดความมั่นใจว่าตนจะได้รับการชำระหนี้เต็มตามจำนวนที่ได้ให้ลูกหนี้ กู้ยืมไป

ดังนั้นหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สิน จึงเป็นการเจาะจงเอาทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งอาจเป็นของตัวเองหรือเป็นของบุคคลอื่นมาทำสัญญาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ โดยเจ้าหนี้เชื่อในราคาหรือคุณค่าของทรัพย์สินนั้นที่จะเอาออกขายแล้วได้เงินมาชำระหนี้ของตน มีผลทำให้เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินนั้นก่อนเจ้าหนี้สามัญรายอื่น และเจ้าหนี้สามัญของผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดังกล่าวจะเข้ามาขอแบ่งการชำระหนี้ของตนด้วยไม่ได้ และนอกจากนี้การนำเอาทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันนั้นเป็นการก่อให้เกิดหลักประกันโดยสัญญา ดังนั้นบทบัญญัติในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนิติกรรมสัญญาที่ต้องนำมาบังคับกับเรื่องดังกล่าวด้วย โดยในเรื่องของหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติเอาไว้ในบรรพ 3 ในเรื่องของการจำนำ และการจำนอง

2.2 แนวคิดการตรากฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจ

ปัญหาของประเทศไทย คือ การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ ที่ไม่สามารถขอกู้เงินจากสถาบันการเงิน เพื่อนำไปลงทุนประกอบกิจการ หรือขยายกิจการได้ ซึ่งปัญหานี้ คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ (TDRI) กระทรวงการคลัง รวมถึงรัฐบาลทุกรัฐบาลในการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา ได้กล่าวถึง สนับสนุน และแถลงยืนยันมาโดยตลอดตรงกันว่า ผู้ประกอบการโดยเฉพาะรายจิว รายเล็ก รายกลาง ที่เรียกว่า SMEs และ Micro Finance ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศโดยรวมไม่พัฒนาเท่าที่ควร ทั้งนี้สาเหตุที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้นั้นมีหลายสาเหตุ แต่สาเหตุหนึ่งที่สำคัญ คือ ระบบกฎหมายของไทยมีความทันสมัยไม่เพียงพอ ระบบกฎหมายของไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีหลักประกัน 2 ประเภท คือการจำนำ และการจำนอง ซึ่งทั้ง 2 ประเภทนี้เป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยมาช้านาน เพียงแต่เป็นประโยชน์ในวงจำกัด เนื่องจากถูกออกแบบมากกว่า 80 ปีแล้ว จึงไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลก โดยข้อเท็จจริงแล้วได้มีความพยายามแก้ไขปัญหานี้มาโดยตลอด แต่เป็นความพยายามเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาทิเช่น ได้มีการตรากฎหมาย คือพระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ.2514 กำหนดให้สามารถจำนองเครื่องจักรได้ แม้เครื่องจักรจะไม่ใช่อสังหาริมทรัพย์ก็ตาม หรือออกกฎหมายให้สามารถนำเรือมาจำนองได้ตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิ

ทางทะเล พ.ศ.2537 หรือแก้ไขพระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 15) พ.ศ.2551 กำหนดให้สามารถนำรถยนต์มาจำหน่ายได้ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะเรื่อง ไม่ได้เป็นการแก้ปัญหาโดยภาพรวม

ด้วยเหตุนี้ กฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจจึงได้ออกแบบขึ้นมา เพื่อให้สามารถนำทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจทั้งหลายมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ตามกฎหมายได้ ซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าวทั้งระบบ

2.3 สิทธิบัตร (Patent)

2.3.1 ความหมายของสิทธิบัตร

คำว่า “สิทธิบัตร” ที่ใช้เรียกกันในภาษาไทยนั้น มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Patere¹⁴” หรือในภาษาอังกฤษว่า “Patent” จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าคำว่า “สิทธิบัตร” ในกฎหมายสิทธิบัตรของหลาย ๆ ประเทศ และแนวทางปฏิบัติของสำนักงานสิทธิบัตรส่วนใหญ่ หรือองค์การระหว่างประเทศให้การยอมรับกันนั้นมี 2 ความหมาย¹⁵ คือ

ความหมายที่ 1 หมายถึง “สิทธิพิเศษตามกฎหมายที่เจ้าหน้าที่ของรัฐออกให้แก่ผู้ประดิษฐ์ และบุคคลอื่นผู้ซึ่งได้รับสิทธิมาจากผู้ประดิษฐ์ที่ยื่นคำขอรับสิทธิบัตร ในอันที่จะกีดกันผู้อื่นมิให้ทำการผลิต ใช้ หรือขายผลิตภัณฑ์ภายใต้สิทธิบัตรนั้น ๆ หรือมิให้ใช้กรรมวิธีที่อยู่ภายใต้สิทธิบัตรนั้น ภายในระยะเวลาที่จำกัด เมื่อระยะเวลาของการให้สิทธิได้สิ้นสุดลงแล้ว การประดิษฐ์ตามสิทธิบัตรก็จะตกเป็นสาธารณสมบัติที่ประชาชนทั่วไปสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้¹⁶” จากความหมายดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นความหมายในลักษณะที่เป็นนามธรรม คือเป็นสิทธิเด็ดขาดของผู้ประดิษฐ์ที่ได้รับ ความคุ้มครองตามกฎหมาย โดยผู้ที่ให้ความหมายในแนวเช่นนี้ อาทิเช่น องค์การสหประชาชาติ องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก และกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศอินโดนีเซีย¹⁷

¹⁴ Pater D. Rosenberg, **Patent Law Basic** (S.L.: Clark Boardman Callaghan, 1997), p. 1.

¹⁵ ยรรยง พวงราช, **คำอธิบายกฎหมายสิทธิบัตร** (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2542), หน้า13.

¹⁶ Edward J. Bander, **Dictionary of Selected Legal Terms and Maxims**, 2nd ed. (New York: Ocean, 1979), p. 61.

¹⁷ Indonesia Patent Law Article1:

“A special right which is given by the State to an inventor for his invention in the field of technology for a limited period, in which he shall himself exploit the invention or give his approval to any other person to exploit the same”

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาสิทธิบัตรในลักษณะที่เป็นรูปธรรม นั่นคือตราสารหรือหนังสือที่ออกโดยรัฐบาลเพื่อให้สิทธิอำนาจหรือการอนุญาตเด็ดขาดแก่ผู้หนึ่งผู้ใดที่จะผลิต ใช้ หรือขายผลิตภัณฑ์ภายใต้สิทธิบัตรของตน ดังความหมายที่ 2 หมายถึง “หนังสือสำคัญที่รัฐออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ที่ประกอบไปด้วยลักษณะตามที่กฎหมายกำหนด¹⁸” โดยผู้ที่ให้ความหมายในแนวเช่นนี้ อาทิเช่น กฎหมายสิทธิบัตรของประเทศไทย¹⁹ กฎหมายสิทธิบัตรของประเทศแคนาดา²⁰ ฯลฯ ซึ่งสิทธิบัตรในความหมายนี้ ในภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า “Letters Patent” แต่มักจะเขียนกันสั้น ๆ ว่า “Patent”

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าคำว่า “สิทธิบัตร” มีความหมาย 2 นัย กล่าวคือ หมายถึง “ตัวสิทธิ” ของผู้ประดิษฐ์ที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์ของตนประการหนึ่ง กับ “ตัวเอกสาร” ที่แสดงถึงสิทธิดังกล่าวอีกประการหนึ่ง

2.3.2 ประเภทของสิทธิบัตร

สิทธิบัตร จำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. สิทธิบัตรการประดิษฐ์ หมายถึง ความคิดสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับลักษณะ องค์ประกอบ โครงสร้าง หรือกลไกของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งกรรมวิธีในการผลิต การเก็บรักษา หรือการปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น หรือทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ขึ้นใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม ซึ่งการประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรได้ ต้องประกอบด้วยลักษณะต่อไปนี้ (มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522)

ต้องเป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ หมายถึง เป็นการประดิษฐ์ที่แตกต่างไปจากเดิม ยังไม่เคยเปิดเผยสาระสำคัญในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์มาก่อน ทั้งในและนอกประเทศ หรือยังไม่เคยได้รับสิทธิบัตรมาก่อน

¹⁸ Joseph R. Nolan and M. J. Connolly, **Black’s Law Dictionary**, 5th ed. (S.L.: West, 1979), p. 1013.

¹⁹ พระราชบัญญัติสิทธิบัตรพ.ศ.2522 แก้ไข 2 ครั้ง ในปี พ.ศ.2535 และ พ.ศ.2542 มาตรา 3 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า “สิทธิบัตร” คือ “หนังสือสำคัญที่ออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์”

²⁰ Canada Patent Act Article 2:

“Patent mean letters patent for an invention”

ต้องเป็นการประดิษฐ์ที่มีขั้นตอนการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น หมายถึง มีลักษณะที่เป็นการแก้ไข ปัญหาทางเทคนิค หรือไม่เป็นการประดิษฐ์ที่อาจทำได้ง่ายโดยผู้ที่มีความชำนาญในระดับสามัญ ธรรมดา

ต้องเป็นการประดิษฐ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในทางอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม และหัตถกรรม

ความหมายของการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ (มาตรา 6) ได้แก่ งานที่ไม่เป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้ว งานที่ปรากฏอยู่แล้วให้หมายความรวมถึงการประดิษฐ์ดังต่อไปนี้ด้วย

1) การประดิษฐ์ที่มีหรือใช้แพร่หลายแล้วในราชอาณาจักร ก่อนวันขอรับสิทธิบัตร
2) การประดิษฐ์ที่ได้มีการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ที่ได้เผยแพร่อยู่แล้ว ไม่ว่าจะในราชอาณาจักรหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร และไม่ว่าการเปิดเผยนั้นจะกระทำโดยเอกสาร สิ่งพิมพ์ การนำออกแสดง หรือการเปิดเผยต่อสาธารณชนด้วย ประการใด ๆ

3) การประดิษฐ์ที่ได้รับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรแล้ว ไม่ว่าจะในหรือนอกราชอาณาจักร ก่อนวันขอรับสิทธิบัตร

4) การประดิษฐ์ที่มีผู้ขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไว้แล้วนอกราชอาณาจักรเป็นระยะเวลาเกินสิบแปดเดือนก่อนวันขอรับสิทธิบัตร แต่ยังมีได้มีการออกสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรให้

5) การประดิษฐ์ที่มีผู้ขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไว้แล้ว ไม่ว่าจะในหรือนอก ราชอาณาจักร และได้ประกาศโฆษณาแล้ว ก่อนวันขอรับสิทธิบัตรในราชอาณาจักร

การเปิดเผยสาระสำคัญ หรือรายละเอียดที่เกิดขึ้น หรือเป็นผลจากการกระทำอันมิชอบด้วย กฎหมาย หรือการเปิดเผยสาระสำคัญ หรือรายละเอียดโดยผู้ประดิษฐ์ รวมทั้งการแสดงผลงานของผู้ ประดิษฐ์ในงานแสดงสินค้าระหว่างประเทศ หรือในงานแสดงต่อสาธารณชนของทางราชการและการ เปิดเผยแพร่สาระสำคัญหรือรายละเอียดดังกล่าว ได้กระทำภายในสิบสองเดือนก่อนที่จะมีการขอรับ สิทธิบัตร มิให้ถือว่าเป็นการเปิดเผยสาระสำคัญ หรือรายละเอียด²¹

2. สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ หมายถึง ความคิดสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ ภายนอก รวมถึงลวดลาย หรือสีของผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างไปจากเดิม

²¹ กรมทรัพย์สินทางปัญญา, ก้าวแรกสู่สิทธิบัตร และอนุสิทธิบัตร (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2547), หน้า 2-3.

2.3.3 ลักษณะพิเศษของสิทธิบัตร

1. เป็นเอกสารมหาชน เพื่อใช้และให้บุคคลทั่วไปสามารถตรวจสอบได้ถึงความมีอยู่แล้วและความถูกต้อง ทำนองเดียวกันกับโฉนดที่ดินหรือปะทานบัตรเหมืองแร่²² นอกจากนี้ยังถือเป็นเอกสารสิทธิอย่างหนึ่งด้วย เพราะเป็นเอกสารที่ก่อให้เกิดสิทธิในทรัพย์สินขึ้นมาโดยตัวเอกสารนั่นเอง
2. สิทธิบัตรให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของสิทธิบัตร (Owner of the Patent) ซึ่งในพระราชบัญญัติสิทธิบัตรใช้คำว่า “ผู้ทรงสิทธิบัตร (Patentee)” แต่เพียงผู้เดียวที่จะมีสิทธิผลิตผลิตภัณฑ์ ใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร ขายหรือมีไว้เพื่อขายซึ่งผลิตภัณฑ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรนั้น ตลอดจนสิ้นอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรนั้น
3. เป็นตราสารเปลี่ยนมือได้ หรืออนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิในสิทธิบัตรได้²³

2.3.4 ลักษณะของสิทธิตามสิทธิบัตร

1. สิทธิตามสิทธิบัตร เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งตามความหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งโดยสภาพแล้วเป็นทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้ (Intangible) คือ เป็นวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาหรือถือเอาได้ และเป็นทรัพย์สินส่วนบุคคล (Personal Property) ของเจ้าของสิทธิบัตรหรือผู้ทรงสิทธิ สิทธิบัตรจึงได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเช่นเดียวกับทรัพย์สินอื่น ๆ แต่เนื่องจากสิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินซึ่งเป็นผลมาจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ในการค้นคว้าหรือประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น นอกจากนี้เนื่องจากเงื่อนไขในการออกสิทธิบัตรประการหนึ่งก็คือ การประดิษฐ์คิดค้นตามสิทธิบัตรนั้นจะต้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้ (Industrial Application) ดังนั้นสิทธิบัตรจึงเป็นทรัพย์สินในทางอุตสาหกรรมประเภทหนึ่ง (Industrial Property) เช่นเดียวกับกับเครื่องหมายทางการค้า
2. สิทธิตามสิทธิบัตรได้รับการคุ้มครองภายในระยะเวลาที่จำกัด กล่าวคือ แม้ว่าสิทธิบัตรจะเป็นทรัพย์สินของผู้ทรงสิทธิก็ตาม แต่ผู้ทรงสิทธิจะมีกรรมสิทธิ์ได้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด และเมื่อครบกำหนดตามระยะเวลาดังกล่าวแล้ว สิทธิบัตรนั้นจะไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอีกต่อไป นั่นคือสิทธิบัตรนั้นย่อมตกเป็นทรัพย์สินสาธารณะ (Public Domain) ซึ่งบุคคลทั่วไปย่อมสามารถแสวงหาผลประโยชน์จากสิทธิบัตรนั้นได้ โดยไม่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร สำหรับระยะเวลาการคุ้มครองสิทธิบัตรที่กฎหมายกำหนดไว้ นั้น ในแต่ละประเทศจะมีความแตกต่าง

²² ยรรยง พวงราช, “สาระสำคัญของพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522,” วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 6, 3 (กันยายน 2523): 14.

²³ สมพร พรหมพิตร และศรีนิดา เกิดผล, คู่มือกฎหมายสิทธิบัตร (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณาการ, 2526), หน้า 13.

กันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายด้านสิทธิบัตรของแต่ละประเทศ เช่นกฎหมายสิทธิบัตรของสหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา กำหนดให้สิทธิบัตรมีอายุ 17 ปีนับแต่วันออกสิทธิบัตร กฎหมายสิทธิบัตรของอังกฤษเดิมกำหนดให้สิทธิบัตรมีอายุ 16 ปี แต่กฎหมายสิทธิบัตรฉบับปัจจุบันเพิ่มเป็น 20 ปีนับแต่วันยื่นคำขอ เป็นต้น สำหรับกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศไทยได้กำหนดอายุของสิทธิบัตรไว้ 20 ปีนับแต่วันยื่นคำขอ และสิทธิบัตรในการออกแบบผลิตภัณฑ์ 10 ปีนับแต่วันยื่นคำขอ

บางประเทศเช่นสหรัฐอเมริกาได้พิจารณาว่า สิทธิบัตรมีลักษณะเสมือนเป็นสัญญาอย่างหนึ่ง กล่าวคือ สิทธิบัตรที่ออกให้แก่ผู้ใดแล้วย่อมเสมือนเป็นสัญญาระหว่างผู้ประดิษฐ์กับรัฐบาล ในลักษณะที่สาธารณชนตกลงใจโดยผ่านรัฐบาลว่า เมื่อผู้ประดิษฐ์ได้รับสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ผู้นั้นจะได้รับความคุ้มครองให้มีสิทธิเด็ดขาดในการใช้สอยประโยชน์จากสิทธิบัตรของตนตลอดอายุของสิทธิบัตร โดยสาธารณชนไม่สามารถเข้าไปก้าวกายการใช้สิทธิได้ ซึ่งสาธารณชนจะสามารถใช้สิทธิเช่นเดียวกับผู้ทรงสิทธิได้อย่างเต็มที่เมื่ออายุการคุ้มครองสิทธิบัตรสิ้นสุดลง ทั้งนี้โดยมีตราสารสิทธิบัตร (Letters Patent) เป็นหลักฐานแสดงถึงสัญญาดังกล่าว²⁴

3. สิทธิตามสิทธิบัตรเป็นทรัพย์สิน (Real Right หรือ Jus in Rem) อย่างหนึ่ง คือเป็นสิทธิที่สามารถจะใช้อ้างหรือยื่นต่อบุคคลภายนอกได้ทั่วไป ไม่ใช่เฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1298 นั้น ทรัพย์สินจะก่อตั้งได้โดยอาศัยบัญญัติของกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งโดยเฉพาะ ดังนั้นหากไม่มีกฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวแล้ว สิทธิตามสิทธิบัตรย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

4. สิทธิตามสิทธิบัตรเป็นสิทธิในทางปฏิเสธ (Negative Right) สิทธิตามสิทธิบัตรนั้น โดยเนื้อแท้แล้วเป็นสิทธิอันที่จะหวงห้ามหรือกีดกันไม่ให้บุคคลอื่นแสวงหาผลประโยชน์จากการประดิษฐ์ที่ได้รับสิทธิบัตรนั้น (The Right to Preclude Other Person from Exploiting the Patented Invention) ดังนั้น กฎหมายสิทธิบัตรของประเทศต่าง ๆ ส่วนมากจึงมักจะบัญญัติในลักษณะที่ว่า ผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิที่จะห้ามบุคคลอื่นทำการผลิต ใช้ ขาย หรือนำเข้าสิ่งที่ผู้ทรงสิทธิบัตรได้รับสิทธิบัตรไว้ ที่เป็นเช่นนี้ ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าสิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินในทางปัญญา ดังนั้นสิทธิตามสิทธิบัตรมีลักษณะเป็นเป็นนามธรรมอันแตกต่างไปจากสิทธิในทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ เช่น สิทธิในที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ที่มีตัววัตถุแห่งสิทธิ หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า สิ่งที่อยู่ภายในความคุ้มครองของสิทธิบัตรเป็นสิ่งที่จะมีขึ้นจากการกระทำต่อ ๆ ไป ดังนั้นลักษณะของสิทธิจึงจะต้องเป็นไปให้

²⁴ Francis J. Ludes, Editor, *Corpus Juris Secundum* Vol. 69 (S.L.: American Law Book, 1963), p. 175.

สอดคล้องกับข้อเท็จจริงดังกล่าว คือการห้ามไม่ให้บุคคลอื่นกระทำการใด ๆ อันจะทำให้ผลเช่นเดียวกันกับสิ่งที่ได้รับความคุ้มครองตามสิทธิบัตรนั้น²⁵

2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา

ทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทมีคุณสมบัติที่แตกต่างกันออกไป แต่ปัจจัยหลักที่มีส่วนทำให้ทรัพย์สินทางปัญญามีคุณค่าหรือความผันแปรในมูลค่าได้นั้น มีดังนี้

1. ค่าตอบแทนรวม (Royalty) คือ ค่าตอบแทนในการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งสามารถชำระได้เป็นงวด ๆ หรือเป็นจำนวนเต็ม ขึ้นอยู่กับการเจรจาระหว่างเจ้าของสิทธิและผู้ที่ต้องการใช้ทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ และในกรณีที่เจ้าของสิทธิเป็นผู้ลงทุนเองอาจพิจารณาได้จากผลประกอบการของธุรกิจนั้น ๆ

2. ระยะเวลาคุ้มครอง (Protection Period) คือ ระยะเวลาที่เจ้าของสิทธิได้รับความคุ้มครองในทรัพย์สินทางปัญญาตามกฎหมาย หรือระยะเวลาที่เจ้าของสิทธิมีอำนาจเหนือตลาดโดยการมีสิทธิเฉพาะ (Exclusivity) ระยะเวลาคุ้มครองที่ยาวนานก็จะยิ่งทำให้เจ้าของสิทธิสามารถเก็บเกี่ยวผลตอบแทนได้มากยิ่งขึ้น แต่เจ้าของสิทธิจะต้องมีการปกป้องสิทธิอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถเก็บเกี่ยวผลตอบแทนได้อย่างเต็มที่ โดยที่ไม่ถูกละเมิดสิทธิของตน

3. ความแปลกใหม่ (Novelty) คือ ความสามารถของผลิตภัณฑ์อันเป็นผลของการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่จะนำตลาดและปกป้องสัดส่วนของตลาดไว้ได้ในระยะเวลาที่ได้รับ การคุ้มครอง เนื่องจากอำนาจเหนือตลาดจะยั่งยืนได้ต้องไม่มีการแข่งขันอันเกิดจากผลิตภัณฑ์ที่มีความใหม่หรือแปลกกว่า หรือไม่มีผู้ประกอบการอื่นสามารถสร้างสรรค์สินค้าหรือบริการที่มีความทัดเทียมได้

4. ความยืดหยุ่นในการใช้งาน (Flexibility) คือ ความสามารถของทรัพย์สินทางปัญญาในการปรับเปลี่ยนการใช้งานได้อย่างหลากหลาย เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภทสามารถใช้ประโยชน์ได้หลายวิธี และอาจได้ผลตอบแทนจากหลายแหล่งในเวลาเดียวกัน และในบางกรณีการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาให้ถูกทางก็สามารถสร้างคุณค่าให้กับทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ ได้มากกว่าการใช้งานตามเจตนารมณ์เดิมได้

²⁵ ยรรยง พวงราช, “สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร,” วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 6, 2 (2526): 82-83.

5. ความยืดหยุ่นในการถ่ายโอน (Transferability) คือ ความสามารถของทรัพย์สินทางปัญญาในการถ่ายโอนสิทธิความเป็นเจ้าของ ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถช่วยเพิ่มมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ ได้มากขึ้น

6. แผนดำเนินการของธุรกิจ (Business Plan) คือ แผนการสร้างคุณค่าให้กับทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนการตลาด (Marketing Plan) และแผนการผลิต (Producing Plan) เพื่อเพิ่มความคุ้นเคยและความนิยมของตลาดต่อสินค้าและบริการ

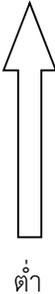
2.4.1 มูลค่าของสิทธิบัตร

สิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีบทบาทอย่างมากต่อการดำเนินธุรกิจที่ต้องการผลิตทางด้านอุตสาหกรรม เนื่องจากความได้เปรียบที่ได้มาจากการถือครองสิทธิบัตรนั้นสามารถสร้างความสามารถในการแข่งขันเหนือคู่แข่งในตลาดเดียวกันได้ หรืออาจเป็นการสร้างอำนาจผูกขาดตลาดในช่วงระยะเวลาหนึ่งเสียด้วยซ้ำ ดังนั้นอัตราแลกเปลี่ยนสิทธิบัตรในมูลค่าที่สูงจึงเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้งในปัจจุบัน การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดยุทธศาสตร์ขององค์กรธุรกิจต่อตัวสิทธิบัตร

การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรมีเรื่องที่ต้องพิจารณาเป็นพิเศษ ซึ่งมีความแตกต่างจากการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ เนื่องจากมูลค่าของสิทธิบัตรนั้นแปรผันตามห่วงวงจรชีวิตของสิทธิบัตร ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อนกว่าช่วงเวลาการคุ้มครองสิทธิในสิทธิบัตรตามกฎหมาย กล่าวคือ สิทธิบัตรนั้นมีธรรมชาติวงจรชีวิตที่อาจแบ่งออกได้ 5 ช่วงเวลา และแต่ละช่วงเวลาก็ตอนมูลค่าของสิทธิบัตรในสัดส่วนที่แตกต่างกัน ดังนี้²⁶

²⁶ The American Bar Association, **Intellectual Property Valuation: A Primer for Identifying and Determining Value** (Chicago: American Bar Association, 2005), p. 76.

ตารางที่ 2.1 แสดงมูลค่าของสิทธิบัตรในแต่ละช่วงเวลา

สถานะของสิทธิบัตร	มูลค่าของสิทธิบัตร
- ช่วงเวลาที่สามารถนำมาใช้งานทางการค้าได้อย่างเต็มที่ (Mature/Fully Commercialized)	 <p>สูง</p> <p>ต่ำ</p>
- ช่วงพัฒนาสำเร็จ/แนะนำตลาดให้รู้จัก (Developed/Market Introduction)	
- ช่วงระหว่างพัฒนา (Developing)	
- ช่วงระยะเริ่มต้น (Early Stage)	

จากตารางที่ 2.1 สามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ว่าช่วงชีวิตของสิทธิบัตรในช่วงเริ่มต้นจนถึงช่วงที่สร้างผลกำไรแก่ผู้ทรงสิทธิบัตรนั้นไม่ได้เพิ่มขึ้นในอัตราส่วนคงที่ แต่เพิ่มขึ้นในอัตราส่วนเร่งขึ้น ดังนั้นการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรในระยะเริ่มต้นจึงถือเป็นสถานการณ์พิเศษที่ควรพิจารณาแยกต่างหากจากทรัพย์สินทางปัญญาที่พร้อมนำไปใช้ดำเนินการทางเศรษฐกิจแล้ว

นอกจากเรื่องห่วงวงจรชีวิตของสิทธิบัตรที่ส่งผลต่อมูลค่าของสิทธิบัตรแล้ว ผู้ประเมินมูลค่าควรตระหนักว่ายังมีปัจจัยสำคัญอีกหลายประการที่ทำให้มูลค่าของสิทธิบัตรมีความแตกต่างกัน เช่น ความเป็นเอกลักษณ์และความใหม่ในระดับสร้างนวัตกรรมของสิทธิบัตร, ความหลากหลายในการนำไปประยุกต์ใช้และความซับซ้อนของเทคโนโลยี, ความสามารถในการแข่งขันที่เหนือกว่าสิทธิบัตรในทำนองเดียวกัน, เวลาและต้นทุนในการปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถนำสิทธิบัตรไปใช้ในตลาดได้, ความสามารถในการป้องกันการลอกเลียนแบบเทคโนโลยีโดยอาศัยสิทธิบัตรอื่นในทำนองเดียวกัน, ขนาดของตลาดที่รองรับสินค้าที่ผลิตจากสิทธิบัตรทั้งในปัจจุบันและในอนาคต และความสามารถในการปรับใช้ในกลยุทธ์หรือการสร้างอิทธิพลเหนือระบบเศรษฐกิจในอนาคตของตัวเทคโนโลยีที่ได้จากสิทธิบัตร เป็นต้น

2.5 การระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา

โดยทั่วไปแล้วธุรกิจขนาดย่อมที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นมาได้ไม่นานและเป็นธุรกิจที่เน้นการทำนวัตกรรม (Innovation) เช่น บริษัทซอฟต์แวร์ มักจะต้องพึ่งพาเงินทุนที่ระดมมาจากสมาชิกที่เป็นผู้ก่อตั้งกันเอง เนื่องจากขาดสินทรัพย์ที่จับต้องได้ที่สามารถใช้ในการค้ำประกันหรือผลการประกอบ

ธุรกิจในอดีตที่สามารถใช้เป็นหลักฐานยืนยันความสามารถในการชำระหนี้ ทำให้ไม่สามารถกู้เงินจากสถาบันการเงินได้ สำหรับธุรกิจเหล่านี้ ทรัพย์สินทางปัญญาไม่ว่าจะลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร หรือเครื่องหมายทางการค้าเป็นสินทรัพย์สำคัญที่ธุรกิจสร้างขึ้น หากสามารถนำไปใช้ในการระดมทุนได้ก็จะช่วยให้ธุรกิจเหล่านี้เข้าถึงแหล่งเงินทุนและมีโอกาสเติบโตได้มากขึ้น ซึ่งการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา มี 4 รูปแบบหลัก ได้แก่

1. การกู้ยืมเงินโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน (IP-Backed Lending)
2. การแปลงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน (IP Securitization) เช่น การแปลงสิทธิในการได้รับค่าเช่าทรัพย์สินทางปัญญาในอนาคตให้เป็นเงินก้อนในปัจจุบัน เป็นต้น
3. การจำหน่ายและเช่าคืนทรัพย์สินทางปัญญา (IP Sale and Lease Back) ในกรณี que เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาต้องการสภาพคล่อง ก็สามารถจำหน่ายทรัพย์สินทางปัญญาที่ตนครอบครองอยู่ เช่น เทคโนโลยีในการผลิตสินค้าที่ทันสมัย และเช่าเทคโนโลยีของตนเองกลับคืนมาจากผู้รับซื้อเทคโนโลยีดังกล่าวไป

4. การร่วมทุน (Venture Capital Equity Investment)

การใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนที่ผ่านมานั้น แพร่หลายมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจไปสู่กิจการที่เน้นการใช้ความรู้อย่างเข้มข้น ทำให้ทรัพย์สินทางปัญญากลายเป็นสินทรัพย์ที่มีความสำคัญของธุรกิจหลากหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์และการสื่อสารข้อมูลทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ หรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการผลิตสินค้าหรือบริการที่มีมูลค่าสูง เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดที่มีความซับซ้อน ทำให้มีความต้องการที่จะใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการระดมทุนมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ และมีความซับซ้อนทางเทคนิคสูง ทำให้การประเมินมูลค่าอย่างแม่นยำเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้แล้วทรัพย์สินทางปัญญาต่างจากสินทรัพย์ทั่วไปตรงที่ยังไม่มีตลาดรองรับมากเพียงพอ ทำให้ไม่เหมาะที่จะเป็นสินทรัพย์ในการค้ำประกัน สถาบันการเงินที่มีการปล่อยกู้โดยมีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน หรือที่มีการลงทุนในทรัพย์สินทางปัญญาจะต้องมีกระบวนการในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถนำมาระดมทุนได้จะต้องมีมูลค่าขั้นต่ำ เพื่อที่จะให้ค้ำประกันในการพิจารณา งานวิจัยของ de Vries ระบุว่ามูลค่าดังกล่าวจะอยู่ที่ประมาณ 3 ล้านยูโร หรือ 120 ล้านบาท²⁷ ซึ่งหมายความว่า ธุรกิจขนาดย่อมอาจไม่

²⁷ Dominic de Vries, **Leveraging Patents Financially: A Company Perspective** (Netherlands: Gabler Verlag, 2011).

สามารถเข้าถึงตลาดการเงินที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันได้หากปราศจากการสนับสนุนจากภาครัฐ

2.5.1 การกู้ยืมเงินโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน (IP-Backed Lending)

ทรัพย์สินทางปัญญาสามารถใช้เป็นสินทรัพย์ค้ำประกันได้ ในกรณีที่ธุรกิจลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ธนาคารหรือสถาบันการเงินที่เป็นเจ้าหนี้สามารถยึดทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวได้ โดยทั่วไปแล้วสถาบันการเงินจะเลือกปล่อยกู้ในลักษณะนี้เฉพาะทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถสร้างกระแสรายได้ที่ค่อนข้างแน่นอน เช่น ลิขสิทธิ์เพลงของนักร้องที่มีชื่อเสียง หรือลิขสิทธิ์ของภาพยนตร์ของสตูดิโอผลิตภาพยนตร์ที่ทำรายได้สูง เป็นต้น สำหรับสิทธิบัตรนั้น สาขาธุรกิจที่มีการนำมาใช้ในการกู้ยืมเงินมากที่สุดได้แก่ ธุรกิจซอฟต์แวร์และเครื่องมืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลข้อมูลดิจิทัล หรือการสื่อสารระบบดิจิทัล ธุรกิจเครื่องมือแพทย์ และธุรกิจ Semiconductors²⁸ และบริษัทที่มีการใช้ IP-Backed Lending มากที่สุด ได้แก่ บริษัท General Motors ซึ่งประกอบธุรกิจรถยนต์

โดยส่วนมาก บริษัทขนาดใหญ่จะสามารถกู้ยืมเงินโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากมีกระแสรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้ค้ำประกันที่ชัดเจนและแน่นอน ดังนั้น การส่งเสริม SMEs ที่มีทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้นั้นมักต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากภาครัฐ

2.5.2 การแปลงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน (IP Securitization)

การแปลงทรัพย์สินทางปัญญา หมายถึง การที่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาออกหลักทรัพย์หรือตราสารเงิน เช่น หุ้นกู้ เพื่อจำหน่ายในตลาดทุนโดยใช้สิทธิในกระแสรายได้ที่เกิดจากทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ เช่น รายได้จากลิขสิทธิ์เพลง เป็นต้น ในการดำเนินการดังกล่าวจะต้องมีการจัดตั้ง “บริษัทเฉพาะ” หรือ Special Purpose Vehicle (SPV) ขึ้นมา เพื่อรับโอนสิทธิดังกล่าว แล้วจึงให้ SPV ดังกล่าวออกหลักทรัพย์หรือตราสารเงินให้แก่นักลงทุน

การแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนครั้งสำคัญในธุรกิจเพลง คือในปี ค.ศ.1997 เดวิด โบวี่ นักร้องชาวอังกฤษชื่อดัง ออกหุ้นอายุ 15 ปี มูลค่า 55 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยการนำเอาสิทธิ

²⁸ Relecura, Relecura IP Intelligence Report: IP Backed Financing: Overview of Trends, Retrieved May 15, 2018 from https://relecura.com/reports/IP_Backed_Financing.pdf

ในเพลงเก่า ๆ ของเขามาเป็นหลักประกัน เมื่อหุ้นกู้ดังกล่าวครบกำหนดไถ่ถอนแล้ว สิทธิในค่าลิขสิทธิ์ต่าง ๆ ก็จะกลับไปสู่เจ้าของเดิม

การที่เดวิด โบวี่ สามารถระดมทุนดังกล่าวได้ เพราะว่ามีเพลงจำนวนมากที่เขาเป็นทั้งผู้ประพันธ์เพลงและร้องเพลงเอง ทำให้เดวิดเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์เพลงเหล่านั้นโดยสมบูรณ์ ซึ่งต่างจากนักร้องคนอื่น ๆ หลายรายที่มีการแสดงคอนเสิร์ตในลักษณะของวงดนตรี นอกจากนี้แล้วเดวิดยังไม่เคยโอนสิทธิให้แก่ค่ายเพลงใด ๆ อีกด้วย หุ้นกู้ดังกล่าวมีอัตราดอกเบี้ยคงที่ที่ร้อยละ 7.9 การดำเนินการดังกล่าวทำให้เขาสามารถลดภาษีรายได้ได้ และสามารถนำเงินก่อนที่ได้จากการจำหน่ายหุ้นกู้ไปลงทุนในธุรกิจอื่น ๆ²⁹ แต่การลงทุนในหุ้นกู้ที่มีรายได้จากค่าลิขสิทธิ์เพลงย่อมมีความเสี่ยง เช่น การออกหุ้นกู้ของนักร้องชื่อดังอีกราย คือ Led Zappelin ในปี ค.ศ.1998 มีความล้มเหลว เพราะรสนิยมในการฟังเพลงร็อคแบบดั้งเดิมของผู้ฟังจากแถบทวีปเอเชียมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

นอกจากธุรกิจเพลงแล้ว ธุรกิจภาพยนตร์ก็นิยมใช้ลิขสิทธิ์ในการระดมทุนลักษณะดังกล่าว เช่นในปี ค.ศ.1996 สตูดิโอภาพยนตร์เก่าแก่ที่เป็นที่รู้จัก คือ Twentieth Century Fox ได้แปลงรายได้จากค่าลิขสิทธิ์ในภาพยนตร์ที่จะสร้างใน 3 ปี หลังจากนั้นให้เป็นทุนโดยการออกหุ้นกู้มูลค่าสูงถึง 1 พันล้านเหรียญ สรอ. หรือแม้แต่ทีมฟุตบอล New Castle United Football Club ก็แปลงรายได้ค่าตัวขมการแข่งขันและการจำหน่ายของที่ระลึกเป็นทุนในลักษณะดังกล่าว

ในกรณีของเครื่องหมายการค้าก็มีการระดมทุนในลักษณะเดียวกัน ที่ผ่านมามีบริษัทขนาดใหญ่ที่แปลงเครื่องหมายการค้าของตนให้เป็นทุน เช่น Guess บริษัทผลิตเสื้อผ้าตลอดจนเครื่องแต่งกาย Bill Bass บริษัทจำหน่ายกรอบแว่นตาหูจากออสเตรเลีย และ Candies บริษัทเสื้อผ้าและรองเท้าสตรี เป็นต้น

การแปลงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่กล่าวมาล้วนเป็นการแปลง “สิทธิในค่าเช่าทรัพย์สินทางปัญญา” ให้เป็นทุน หรือที่เรียกว่า Royalty Interest Securitization ซึ่งใช้เฉพาะทรัพย์สินทางปัญญาที่มีกระแสรายได้ที่แน่นอนและเป็นที่ยอมรับเท่านั้น สำหรับธุรกิจใหม่ที่ยังไม่สามารถสร้างรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ จะต้องแปลง “สิทธิในรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญา” หรือที่เรียกว่า Revenue Interest Securitization โดยนักลงทุนที่ซื้อสิทธิดังกล่าวจะต้องพร้อมรับความเสี่ยงจากการประมาณการกระแสรายได้ที่จะเกิดขึ้นจากการให้เช่าทรัพย์สินทางปัญญาหรือจากการผลิตสินค้าหรือบริการจากทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวในอนาคต โดยทั่วไป นักลงทุนดังกล่าวจะเข้า

²⁹ Jennifer Syla, “Bowie Bonds Sold for Far More than a Song: The Securitization of Intellectual Property as a Super-Charged Vehicle for High Technology Financing,” *Santa Clara High Technology Law Journal* 15, 1 (1999).

มาถือหุ้นในธุรกิจด้วย และมักจะกำหนดเงื่อนไขในการรับซื้อหน่วยลงทุน เช่น หุ้นกู้ ว่าจะจะเป็นไปตามดัชนีชี้วัดผลการดำเนินงานของธุรกิจที่กำหนดไว้เป็นระยะ ๆ เพื่อจำกัดความเสี่ยง

การแปลงสิทธิในสิทธิบัตรให้เป็นทุนนั้น ที่ผ่านมายังไม่แพร่หลายเท่ากับในกรณีลิขสิทธิ์หรือเครื่องหมายการค้า เนื่องจากกระแสรายได้จากการใช้สิทธิบัตรมีความไม่แน่นอนสูงกว่า เช่น เทคโนโลยีที่จดสิทธิบัตรอาจตกยุค หรือสิทธิบัตรอาจถูกพบในภายหลังว่าละเมิดสิทธิบัตรอื่น ๆ เป็นต้น

ในช่วงปี พ.ศ.2546 ประเทศไทยมีการกำหนดนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ประกอบการรายย่อยมีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยใช้ทรัพย์สินที่ครอบครองอยู่มาเป็นหลักประกันการกู้เงินจากสถาบันการเงินเพื่อนำไปลงทุน ซึ่งทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหนึ่งในประเภททรัพย์สินที่สามารถนำมาแปลงเป็นทุนได้ภายใต้กรอบนโยบายการแปลงทรัพย์สินเป็นทุนธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME Bank) เป็นสถาบันของรัฐที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการตามนโยบายนี้ โดยธนาคารมีการปล่อยกู้ให้กับผู้ประกอบการหลายราย เช่น บริษัทฟอพอโตดอลส์ จำกัด ที่ใช้ซอฟต์แวร์เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันการกู้เงิน ห้างหุ้นส่วนจำกัดรัตนแอนด์วี๊ด เจ้าของแบรนด์ Life House บริษัทเอช เอ พลัส จำกัด เจ้าของแบรนด์ Cheveox เป็นต้น

2.5.3 การจำหน่ายและเช่าคืนทรัพย์สินทางปัญญา (IP Sale and Lease Back)

วิธีการระดมทุนโดยการจำหน่ายและเช่าคืนสินทรัพย์มีมาเป็นเวลานานกว่า 20 ปีแล้ว เพียงแต่สินทรัพย์ที่ใช้ระดมทุนมักจะจำกัดเฉพาะสินทรัพย์ที่จับต้องได้เท่านั้น เช่น โรงงาน เครื่องจักร และอุปกรณ์ จึงสามารถนำมาปรับใช้กับสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งโดยหลักการแล้วเป็นสินทรัพย์ที่เหมาะสมแก่การจำหน่ายและเช่าคืน เนื่องจากไม่ต้องการเคลื่อนย้าย เพราะเป็นสินทรัพย์ทางปัญญา ไม่ใช่สินทรัพย์ทางกายภาพ ทำให้การโอนความเป็นเจ้าของไม่ยุ่งยาก นอกจากนี้แล้วยังเป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่าสูง กล่าวคือ ร้อยละ 25 ถึง 80 ของมูลค่าสินทรัพย์ของธุรกิจที่ใช้ความรู้เข้มข้นอีกด้วย

การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทางปัญญาต้องการเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อ การบันทึกการโอนโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา และการออกใบรับรองกรรมสิทธิ์

การจำหน่ายและการเช่าคืนทรัพย์สินทางปัญญาเปิดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่ผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา เช่น สิทธิบัตรในเทคโนโลยีการผลิตใหม่ที่ต้องการเงินก้อนในการลงทุนเพื่อที่จะขยายกิจการ หรือลงทุนในการวิจัยและพัฒนาอื่น ๆ ก็สามารถจำหน่ายทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ให้แก่ผู้ลงทุนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และเช่าสิทธิบัตรที่ตนเองได้จำหน่ายไปแล้วกลับคืนมา เพื่อใช้เทคโนโลยีดังกล่าวในการผลิตสินค้าหรือบริการได้อย่างต่อเนื่อง

การดำเนินการดังกล่าวทำให้เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาได้รับเงินก้อนและยังสามารถประกอบธุรกิจแบบเดิมได้ในลักษณะของการเช่าซื้อทรัพย์สินอื่น ๆ เช่น เครื่องจักร

โดยทั่วไปแล้วสัญญาเช่าค้ำประกันมักเปิดโอกาสให้เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาเดิมสามารถซื้อคืนทรัพย์สินทางปัญญาที่ตนจำหน่ายไปเพื่อระดมทุนในราคาที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะต่างไปจากกรณีของการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนตรงที่ในกรณีนี้จะมีการโอนความเป็นเจ้าของจากผู้ที่เป็นเจ้าของเดิมไปสู่บริษัทหรือผู้ลงทุน ในขณะที่การแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุนนั้นจะเป็นการแปลงเฉพาะ “สิทธิในรายได้ที่เกิดจากการเช่าทรัพย์สินทางปัญญา” ตามระยะเวลาที่กำหนดเท่านั้น

2.5.4 การร่วมทุน (Venture Capital Equity Investment)

บริษัทร่วมทุน หรือ Venture Capital เป็นบริษัทที่มีรูปแบบการลงทุนโดยเข้าไปถือหุ้นในบริษัทขนาดเล็กหรือบริษัท Start Up หรืออาจให้สินเชื่อเพื่อนำไปลงทุน โดยธุรกิจที่ Venture Capital ให้ความสนใจเข้าไปลงทุนมักเป็นธุรกิจที่ใช้เทคโนโลยีสูง หรือเป็นบริษัทซอฟต์แวร์ อย่างไรก็ตามปัจจัยในการพิจารณาลงทุนของ Venture Capital ในธุรกิจ Start Up ไม่ได้เน้นเรื่องการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาโดยตรง แต่พิจารณาจาก 1. สินค้าของธุรกิจ Start Up ต้องมีตลาดรองรับ มีศักยภาพในการทำธุรกิจสูง 2. ตลาดที่รองรับจะต้องใหญ่มากพอและมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง และ 3. จะต้องไม่มีคู่แข่งที่สามารถมาแข่งได้ในช่วงระยะเวลาอันรวดเร็ว

หากธุรกิจ Start Up มีทรัพย์สินทางปัญญาด้วย Venture Capital จะพิจารณาทรัพย์สินทางปัญญาควบคู่ไปด้วย โดยพิจารณาว่า หากเป็นธุรกิจที่มีรายละเอียดทางบัญชีและการเงินแสดงไว้ชัดเจน จะประเมินจากกระแสเงินสดและประมาณการรายได้ที่จะเกิดขึ้น แต่หากเป็นธุรกิจที่เพิ่งจัดตั้งใหม่ ไม่มีรายละเอียดทางบัญชีและการเงินแสดงไว้ จะพิจารณาโดยเปรียบเทียบกับบริษัทต่างประเทศที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

2.6 ระบบนิเวศของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา

แม้การระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยไม่เป็นที่แพร่หลายนัก แต่ที่ผ่านมาประเทศไทยมีการดำเนินการทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนในการสร้างหลักเกณฑ์และมาตรการต่าง ๆ มาช่วยสนับสนุนให้เกิดระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันเงินกู้ รวมทั้งการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา

อนึ่ง ในการขอสินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินในการค้ำประกัน การกู้เงิน เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความประสงค์จะขอสินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันการกู้ยืม จะต้องจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาของตนกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา และเตรียมเอกสารเกี่ยวกับการเงินและการบริหารธุรกิจที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญานั้นในการดำเนินธุรกิจ รวมถึงข้อมูลจากการประเมินมูลค่าเบื้องต้นจาก Checklist จากนั้นจึงนำเอกสารการจดทะเบียน และเอกสารทางการเงินไปติดต่อสถาบันการเงินเพื่อขออนุมัติสินเชื่อ ซึ่งในขั้นตอนการขออนุมัติสินเชื่อจะมีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเป็นทางการจากผู้เชี่ยวชาญ โดยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการประเมินมูลค่าดังกล่าว อาจอยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันการเงินหรือเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกันของทั้งสองฝ่าย และหากสถาบันการเงินอนุมัติสินเชื่อแล้ว สถาบันการเงินจะเป็นผู้ขึ้นทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ อย่างไรก็ตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจโดยมีทรัพย์สินทางปัญญาจะสิ้นสุดก็ต่อเมื่อมีการชำระสินเชื่อครบตามกำหนดที่ได้ตกลงกับสถาบันการเงิน แต่หากเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาขาดการชำระสินเชื่อตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญาหลักประกันแล้ว สถาบันการเงินมีสิทธิ์ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้ในการค้ำประกันสินเชื่อได้ในทันที

ซึ่งการศึกษาระบบนิเวศของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยสามารถจำแนกออกเป็น 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ หลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา มาตรการสร้างปัจจัยพื้นฐาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องในการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา

2.6.1 หลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยมีวิธีการและแนวทฤษฎีไม่ต่างจากหลักสากลที่ใช้กันโดยทั่วไป ซึ่งมีการประเมินด้วยวิธีพื้นฐาน 3 วิธี ได้แก่ การประเมินจากต้นทุน การประเมินจากราคาตลาด และการประเมินจากรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ ซึ่งจากการวิเคราะห์และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องพบว่า การประเมินจากรายได้ที่คาดว่าจะรับนั้น เป็นวิธีที่เป็นไปได้สูงที่จะสามารถนำมาประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจาก การประเมินจากต้นทุนต้องอาศัยระบบบัญชีที่น่าเชื่อถือ ที่มีการจำแนกรายละเอียดของต้นทุนแต่ละประเภทไว้อย่างละเอียด ถูกต้อง และชัดเจน แต่ผู้ประกอบการในประเทศไทยส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดย่อมยังไม่ค่อยให้ความสำคัญและไม่มีความเชี่ยวชาญในการจัดทำระบบบัญชีให้ได้มาตรฐานเท่าที่ควร และสำหรับการประเมินจากราคาตลาดต้องอาศัยข้อมูลราคาตลาดกลางในประเทศเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบมูลค่า ซึ่งเป็นข้อมูลที่หาได้ยากสำหรับตลาดภายในประเทศ เนื่องจากตลาดกลางสำหรับซื้อขายทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยยังไม่มีการซื้อขายที่มากพอที่จะสามารถใช้เป็นข้อมูลเปรียบเทียบราคาตลาดได้

อย่างไรก็ตาม การนำวิธีการประเมินจากรายได้ที่คาดว่าจะได้รับมาใช้ในประเทศไทยก็ยังมีพบปัญหาในหลายด้าน เช่น การประมาณการกระแสรายได้ อาจมีความคลาดเคลื่อนสูงในกลุ่มธุรกิจบางประเภท ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรายได้ในอนาคตที่คาดการณ์ไว้ อีกทั้งค่าใช้จ่ายในการประเมินมูลค่าด้วยวิธีนี้ค่อนข้างสูง เนื่องจากการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นเวลานาน ซึ่งนักประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยมีจำนวนไม่มากนัก ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับผู้ประกอบการรายย่อยที่ไม่มีกำลังทรัพย์เพียงพอสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของตน นอกจากนี้ทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภท เช่น สิทธิบัตร มีอายุการใช้ประโยชน์เพื่อสร้างรายได้ในระยะเวลาที่จำกัด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการคำนวณกระแสรายได้ในอนาคต ซึ่งต่างจากลิขสิทธิ์ที่มีอายุการคุ้มครองสิทธิ์ที่ยาวนาน และสามารถคำนวณรายได้ในอนาคตจากการใช้สิทธิ์ได้อย่างชัดเจน

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวด้วยวิธีเชิงคุณภาพหรือการประเมินแบบ Checklist เป็นวิธีที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ในประเทศไทย โดยการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อมูลค่าที่เป็นตัวเงิน และจัดอันดับหรือให้คะแนนตัวชี้วัด จากนั้นจึงนำผลลัพธ์ไปใช้งานเพื่อปรับราคาตลาดของทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ ให้เข้ากับทรัพย์สินทางปัญญาที่กำลังประเมิน

2.6.2 มาตรการสร้างปัจจัยพื้นฐาน

มาตรฐานการสร้างปัจจัยพื้นฐานเป็นการสร้างปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนต่อพัฒนาการของตลาดสินเชื่อบริษัททรัพย์สินทางปัญญา ประเทศไทยมีการสร้างปัจจัยพื้นฐานหลายด้านที่เป็นปัจจัยสำคัญในการเอื้อต่อระบบการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา และการพัฒนาตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญา

2.6.2.1 การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา

ประเทศไทยมีการบังคับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นระยะเวลาอันยาวนานควบคู่กับการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา ฐานข้อมูลที่ได้มาจากการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเป็นระบบจะช่วยให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญากับกรมทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศอื่น เพื่อใช้ในการตรวจสอบและสืบค้นข้อมูลได้สะดวก รวดเร็วมากขึ้น และหากระบบจดทะเบียนมีความชัดเจน โปร่งใส รวดเร็ว และมีคุณภาพ จะช่วยให้เกิดแรงจูงใจในการยื่นขอจดทะเบียนมากยิ่งขึ้น

จากการสัมภาษณ์ นายธีระศักดิ์ สีนา นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาว่า รัฐบาลได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาเป็นส่วนสำคัญในการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ ด้านที่ 1:

ความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) ส่วนที่ 1.3: R&D, Innovation Ecosystem โดยในช่วงที่ผ่านมา กรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้ดำเนินการเร่งรัดการพัฒนาระบบคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการด้านการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาให้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยมีผลการดำเนินการคืบหน้าตามลำดับอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ การกำกับดูแลของคณะกรรมการนโยบายทรัพย์สินทางปัญญาแห่งชาติ (คทป.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) เป็นประธาน และที่ประชุม คทป. ได้เห็นชอบแผนการพัฒนาระบบคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของไทยที่ครอบคลุมการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาให้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น และการขจัดค้ำข่อค้างสะสม (Backlog) ตามนโยบายของรัฐบาลแผนที่นำทาง (Roadmap) ด้านทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศ ระยะ 20 ปี อันสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) รายงานของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เรื่อง การปฏิรูประบบทรัพย์สินทางปัญญา และกรมทรัพย์สินทางปัญญายังได้สนับสนุนการขับเคลื่อนการปฏิรูปเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนตามนโยบาย THAILAND 4.0 ในประเด็นการปฏิรูประบบราชการ (Government Reform) เกี่ยวกับการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริการภาครัฐ (Service Reform) เรื่อง การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา ประเภทสิทธิบัตรการประดิษฐ์ อันสอดคล้องกับการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศที่มุ่งเน้นการใช้นวัตกรรมเพื่อการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ภายใต้คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนตามนโยบาย THAILAND 4.0 โดยมีนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน ซึ่งแนวทางการปฏิรูปจะนำไปสู่การขจัดค้ำข่อค้างสะสมสิทธิบัตรการประดิษฐ์ ภายในปี พ.ศ.2563

ทั้งนี้ รัฐบาลได้เพิ่มข้าราชการใหม่โดยเฉพาะผู้ตรวจสอบสิทธิบัตร ภายใน 3 ปี (2559-2561) จำนวน 74 คน จากเดิมมีผู้ตรวจสอบสิทธิบัตร 24 คน เมื่อบรรจุครบจะทำให้มีผู้ตรวจสอบสิทธิบัตรทั้งหมด 98 คน ซึ่งการบรรจุผู้ตรวจสอบสิทธิบัตรใหม่ที่มีความรู้และความสามารถสูง และการที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับ e-Government เช่น e-Filing, e-Payment, OCR และ Data Cleansing รวมทั้งการปรับปรุงขั้นตอนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และได้พัฒนาศักยภาพผู้ตรวจสอบสิทธิบัตรอย่างต่อเนื่องภายใต้ความร่วมมือกับ IP Office ของต่างประเทศ เช่น JPO, EPO, USPTO เป็นต้น ส่งผลให้ปี 2560 กรมทรัพย์สินทางปัญญาสั่งรับจดทะเบียนได้เพิ่มขึ้นจากปี 2559 ถึงร้อยละ 90.20 และลด Backlog ลดลงได้ในภาพรวม ร้อยละ 27.75 ซึ่งเกินกว่าเป้าหมายที่วางไว้ และเรื่องของการพัฒนาระบบการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหนึ่งในข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกาที่มีการกำหนดไว้ใน Work Plan ว่าประเทศไทยจะต้องแก้ไขปัญหางานค้างสะสมการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งผลของการดำเนินการตามที่กล่าวมาข้างต้นทำให้สหรัฐอเมริกาประกาศปรับ

สถานการณ์คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของไทย ภายใต้กฎหมายการค้าสหรัฐฯ มาตรา 301 พิเศษ (Special 301) ให้ดีขึ้นจากบัญชีประเทศที่ต้องจับตามองพิเศษ (Priority Watch List: PWL) เป็นบัญชีประเทศที่ต้องจับตามอง (Watch List: WL) หลังจากที่ไทยอยู่ในบัญชี PWL มาเป็นระยะเวลา 10 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2550-2560 อีกทั้งเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2561 ที่ผ่านมา ผู้แทนการค้าสหรัฐอเมริกา (USTR) ยังได้ประกาศให้ไทยคงสถานการณ์คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอยู่ในบัญชีประเทศที่ต้องจับตามอง (WL) ต่อไป

นอกจากนี้ เพื่อให้การจดทะเบียนสิทธิบัตรมีความสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กรมทรัพย์สินทางปัญญาอยู่ระหว่างการพิจารณาขอร่างเพื่อแก้ไขกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับการลดขั้นตอน และระยะเวลาการจดทะเบียน

2.6.2.2 การพัฒนาตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญา

ประเทศไทยมีตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญาสำหรับช่องทางการเจรจาเพื่อซื้อขายผลงานและสินค้าทรัพย์สินทางปัญญาอยู่ในเว็บไซต์ของกรมทรัพย์สินทางปัญญา <http://www.thaiipmart.com> ซึ่งเดิมเป็นตลาดที่รวบรวมผลงานด้านทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประกอบการที่คิดค้นขึ้นมา และเพื่อเป็นการต่อยอดให้เกิดการซื้อขายในวงกว้างให้มากขึ้น จึงได้พัฒนาให้เป็นตลาดกลางในการเชื่อมโยงกลไกส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการเอสเอ็มอี วิสาหกิจชุมชน ใช้ประโยชน์และขยายต่อไปสู่ตลาดประเทศ ในช่วงเริ่มต้นมีสินค้าใน IP Mart กว่า 600 รายการ ซึ่งวางเป้าหมายว่าในระยะ 1 ปีนับแต่เดือนมกราคม 2561 จะมีสินค้าเพิ่มอีกเป็น 1,000 รายการ ส่วนมูลค่าการซื้อขายคาดว่าจะอยู่ที่ประมาณ 50 ล้านบาท สำหรับงานทรัพย์สินทางปัญญาที่อยู่ในรายการ ได้แก่ สิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร ออกแบบผลิตภัณฑ์ เครื่องหมายการค้า และลิขสิทธิ์ รวมถึงสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ที่มีตราสัญลักษณ์ GI และผลงานนวัตกรรมที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญา ที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการทำธุรกิจสินค้า ทุกรายการ ผลงานทรัพย์สินทางปัญญาทุกตัวจะผ่านการกลั่นกรอง และตรวจสอบแล้วโดยคณะทำงานของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ก่อนนำมาเสนอขาย เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ซื้อ โดย IP Mart จะเป็นศูนย์กลางของการซื้อขายสินค้าทรัพย์สินทางปัญญาให้กับผู้ค้นคิดสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ และผู้ที่สนใจจะซื้อสินค้า ให้พบปะกัน โดยตรงโดยมี IP Mart เป็นตัวกลาง และ IP Mart รองรับการใช้งาน 2 ภาษา ไทยและอังกฤษ การเจรจาธุรกิจแบบ Real Time ที่ผู้ซื้อ-ผู้ขายสามารถติดตามผลได้ตลอดเวลา พร้อมทั้งมีระบบแจ้งเตือนเมื่อได้รับอนุมัติจากกรมทรัพย์สินทางปัญญาให้ประกาศขายสินค้า หรือเมื่อมีผู้สั่งซื้อสินค้า เป็นต้น

ที่ผ่านมากรมทรัพย์สินทางปัญญาได้มีการลงนามในข้อตกลงความร่วมมือหรือ MOU ระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้านนวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างกรมทรัพย์สินทางปัญญา กับ หน่วยงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้วยกัน คือ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งประเทศไทย (วว.) และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) เพื่อสร้าง

ความเข้มแข็งให้กับห่วงโซ่มูลค่านวัตกรรมของประเทศ ตั้งแต่การทำวิจัยและพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพการจดทะเบียนคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และการนำผลงานวิจัยและสิ่งประดิษฐ์มาพัฒนาเป็นนวัตกรรมออกสู่ตลาด ซึ่ง IP Mart เป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติการภายใต้ MOU ทั้ง 2 ฉบับดังกล่าวด้วย

นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีการดำเนินมาตรการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา เช่น การสร้างหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน รวมทั้งการผลิตบุคลากรในการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ซึ่งมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แต่ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าสิ่งสิทธิทรัพย์สินและทรัพย์สินที่มีตัวตน

2.6.3 องค์กรที่เกี่ยวข้องในการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา

หน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องในระบบนิเวศของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยประกอบด้วยองค์กรต่าง ๆ ที่มีบทบาทแตกต่างกันไป ซึ่งจำแนกได้เป็น 5 กลุ่ม คือ หน่วยงานที่ให้บริการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา, หน่วยงานที่ให้บริการตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญา, หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา, หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการให้สินเชื่อและหน่วยงานค้าประกัน ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะอธิบายเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินเท่านั้น

2.6.3.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากสำหรับการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย รวมทั้งต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านเพื่อช่วยผลักดันให้ระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญามีประสิทธิภาพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาประกอบด้วยหน่วยงานที่กำหนดหลักเกณฑ์ และแนวทางการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน รวมทั้งกำหนดคุณสมบัติของผู้ประเมิน และหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

1) หน่วยงานที่กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินถือเป็นวิชาชีพหนึ่งซึ่งมีรูปแบบการดำเนินการและมาตรฐานวิชาชีพในลักษณะเดียวกับวิชาชีพอื่น ๆ เช่น วิชาชีพบัญชี กฎหมาย วิศวกร สถาปนิก เป็นต้น โดยในแต่ละวิชาชีพมีการจัดตั้งสมาคมขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดแนวทาง มาตรฐานวิชาชีพ และมาตรฐานจรรยาบรรณของวิชาชีพนั้น ๆ ซึ่งวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินมีการจัดตั้งสมาคม 2 สมาคม คือ สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย เพื่อทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน และการควบคุม

มาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินและบริษัทประเมินมูลค่าทรัพย์สินเพื่อวัตถุประสงค์สาธารณะ รวมทั้งกำหนดคุณสมบัติผู้ที่สามารถเข้ารับการทดสอบเป็นผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สิน

อย่างไรก็ตาม วิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินเป็นวิชาชีพที่ยังไม่มีกฎหมายประกอบวิชาชีพมาบังคับใช้ มีเพียงร่างพระราชบัญญัติการประเมินทรัพย์สินเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ และร่างพระราชบัญญัติการประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ซึ่งร่างกฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้อยู่ในความรับผิดชอบของกรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง และยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งการที่วิชาชีพนี้ไม่มีกฎหมายรองรับทำให้ทั้ง 2 สมาคมไม่มีอำนาจลงโทษผู้ประเมินที่กระทำผิดมาตรฐานวิชาชีพ หรือมาตรฐานจรรยาบรรณ

2) หน่วยงานที่ทำหน้าที่ประเมินมูลค่าทรัพย์สิน

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินเป็นวิชาชีพที่มีการดำเนินการมานาน โดยเฉพาะการประเมินมูลค่าอสังหาริมทรัพย์ที่เติบโตมากคู่กับการเติบโตของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในช่วงที่ผ่านมา แต่ในปัจจุบันการประเมินมูลค่าทรัพย์สินครอบคลุมทั้งทรัพย์สินที่มีตัวตน และทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตน ซึ่งรวมไปถึงทรัพย์สินทางปัญญา แต่การประเมินมูลค่าทรัพย์สินเพื่อใช้ในการระดมทุนส่วนใหญ่เป็นการประเมินอสังหาริมทรัพย์ และทรัพย์สินที่มีตัวตน ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่มีทะเบียนและมีตลาดเปรียบเทียบเพื่อใช้ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ในขณะที่การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อใช้ในการระดมทุนยังไม่ค่อยแพร่หลายมากนัก สาเหตุส่วนหนึ่งอาจสืบเนื่องจากการที่ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตน ทำให้ไม่มีทรัพย์สินที่จะส่งมอบ หากมีการบังคับหลักประกันเกิดขึ้น ซึ่งอาจเกิดภาวะความเสี่ยงและความไม่มั่นใจสำหรับสถาบันการเงินในการพิจารณาปล่อยกู้โดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกัน

ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินในประเทศไทยส่วนมากเป็นผู้ประเมินที่มีความเชี่ยวชาญประสบการณ์ด้านการประเมินอสังหาริมทรัพย์และทรัพย์สินที่มีตัวตนเป็นหลัก ในขณะที่ผู้ประเมินที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ด้านการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญายังมีไม่มากนัก

บทที่ 3

การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรภายใต้กฎหมายต่างประเทศและประเทศไทย

3.1 หลักประกันในการชำระหนี้ตามกฎหมายประเทศอังกฤษ

การประกันหนี้ด้วยทรัพย์สินตามกฎหมายอังกฤษในยุคแรกใช้วิธีการจำนอง (Mortgage) และการจำนำ (Pledge) ลักษณะของการจำนอง คือ การที่ลูกหนี้โอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ใช้เป็นหลักประกันให้กับเจ้าหนี้ โดยลูกหนี้ยังคงมีสิทธิในการไถ่ถอนทรัพย์สินคืนจากเจ้าหนี้ (Equity of Redemption) แม้ว่าลูกหนี้จะไม่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ลูกหนี้ก็สามารถครอบครองทรัพย์สินนั้นต่อไปได้ แต่เมื่อใดที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ เจ้าหนี้สามารถจำหน่ายทรัพย์สินนั้นเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ได้ทันที³⁰ ส่วนการจำนำทรัพย์สิน ลูกหนี้ยังคงมีกรรมสิทธิ์เหนือทรัพย์สินที่ใช้เป็นหลักประกันอยู่ แต่ต้องส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินให้กับเจ้าหนี้ และเจ้าหนี้สามารถครอบครองทรัพย์สินนั้นได้จนกว่าจะได้รับการชำระหนี้ครบถ้วน เมื่อใดที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็สามารถนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดได้

แม้การประกันหนี้ด้วยทรัพย์สินสองลักษณะข้างต้นจะช่วยให้เจ้าหนี้สามารถสร้างหลักประกันการชำระหนี้ได้ แต่การจำนองและการจำนำไม่สอดคล้องกับการนำทรัพย์สินบางประเภทมาประกันการชำระหนี้ เช่น การนำทรัพย์สินที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมาใช้ประกันการชำระหนี้ย่อมไม่อาจใช้วิธีการจำนองหรือการจำนำมาใช้ได้ หรือกรณีที่หากลูกหนี้มีสินค้าที่มีลักษณะหมุนเวียนและลูกหนี้จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินกิจการ ลูกหนี้ก็ไม่อาจนำวิธีการจำนำมาใช้ได้เช่นกัน หรือในบางกรณีลูกหนี้ประสงค์จะนำทรัพย์สินมาจำนองเป็นประกันแต่ตนไม่อาจโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้กับเจ้าหนี้ได้ ก็ไม่อาจใช้วิธีการจำนองทรัพย์สินเป็นประกันหนี้ได้

คำพิพากษาของศาลในอังกฤษที่เริ่มรับรองการนำทรัพย์สินในอนาคตมาประกันหนี้ คือ คดี Holroyd v. Marshall ในคดีดังกล่าวผู้จำนองได้จำนองเครื่องจักรในโรงงานไว้กับผู้รับจำนอง โดยมีข้อตกลงว่าหากมีการนำเครื่องจักรใหม่มาทดแทน หรือมีการซื้อเครื่องจักรเพิ่ม ให้จำนองครอบคลุมไปถึงเครื่องจักรดังกล่าวด้วย Lord Chelmsford ผู้พิพากษาในคดีนี้กล่าวว่า “สัญญาจำนองที่ให้ครอบคลุมไปถึงทรัพย์สินในอนาคตเป็นสัญญาที่มีผลในตัวเอง และมีผลเมื่อผู้จำนองครอบครองทรัพย์สินนั้น”

³⁰ Len Sealy and Sarah Worthington, *Sealy & Worthington's Cases and Materials in Company Law* (Oxford: Oxford University Press, 2013), p. 598.

เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดสิทธิของผู้รับจำนองเหนือทรัพย์สินในอนาคตคือการกระทำบางอย่างของผู้จำนองเพื่อเข้าครอบครองทรัพย์สิน เมื่อมีการครอบครองทรัพย์สิน จำนองก็เกิดขึ้นทันที³¹ คำพิพากษาในคดีนี้ก่อให้เกิดผลสำคัญ คือ ศาลรับรองการสร้างหลักประกันของเจ้าหนี้ให้มีอยู่เหนือทรัพย์สินที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของลูกหนี้ อันเป็นการขยายกรอบของการจำนองให้ครอบคลุมถึงทรัพย์สินในอนาคต และเป็นการนำไปสู่การพัฒนาารูปแบบการประกันหนี้แบบ Floating Charge

จึงสามารถกล่าวได้ว่า ลักษณะที่สำคัญของการประกันหนี้แบบ Floating Charge คือ การที่ลูกหนี้ หรือ “ผู้ให้หลักประกัน (Chargor)” นำทรัพย์สินในปัจจุบันหรือในอนาคตมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ หรือ “ผู้รับหลักประกัน (Chargee)” ทรัพย์สินดังกล่าวไม่ใช่ทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง แต่เป็นประเภทของทรัพย์สินมาเป็นหลักประกัน นอกจากนี้ลูกหนี้ยังสามารถใช้สอยทรัพย์สินในการดำเนินกิจการของตนได้ตามปกติ การประกันหนี้แบบ Floating Charge จึงเป็นการสร้างหลักประกันที่ลอยอยู่เหนือทรัพย์สิน (Hover Over) ที่มีการหมุนเวียนตลอดเวลา การประกันหนี้ลักษณะนี้จึงไม่ติดติดไปกับทรัพย์สินใดชิ้นหนึ่ง³²

3.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้

ทรัพย์สินทางปัญญาถือเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่ง กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละฉบับของอังกฤษได้กำหนดถึงสิทธิของเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญานั้นโดยให้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการโอนสิทธิ หรือการอนุญาตให้บุคคลอื่นสามารถใช้สิทธิได้ การโอนสิทธิตามกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน (Law of Property Act) นั้นได้รวมไปถึงการนำไปเป็นหลักประกันการชำระหนี้ด้วย การใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันการชำระหนี้จึงสามารถทำได้ ซึ่งการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามกฎหมายของอังกฤษหมายถึง การสร้างหลักประกันเหนือทรัพย์สินของบริษัทและไม่มี ความแตกต่างกันนักในวิธีการใช้สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้าเป็นหลักประกัน สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามกฎหมาย

³¹ *Ibid.*, p. 220.

At law (as we have seen), although a power is given in the deed of assignment to take possession of after-acquired property, no interest is transferred, even between the parties themselves, unless possession is actually taken; in equity it is not disputed that the moment the property comes into existence, the agreement operates on it. (emphasis added)

³² Ellis Ferran and Chan Ho Look, **Principles of Corporate Finance Law** (Oxford: Oxford University Press, 2014), pp. 319-323.

อังกฤษสามารถแยกออกเป็นสิทธิในทางทรัพย์สินทางปัญญาที่จดทะเบียน ได้แก่ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า โดยผ่านขั้นตอนการตรวจสอบ และถือเป็นการจดทะเบียนที่เปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชน สำหรับสิทธิในทางทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นโดยไม่ต้องจดทะเบียน ได้แก่ ลิขสิทธิ์ ซึ่งกฎหมายหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินของอังกฤษมีหลายรูปแบบ แต่รูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ นั่นคือ หลักประกันแบบลอย (Floating Charge) สำหรับทรัพย์สินที่บริษัทนำมาเป็นหลักประกันแบบลอยได้นั้น คำพิพากษาของศาลในคดี Re: Colonial Trusts Corp ได้สรุปไว้ว่านอกจากทรัพย์สินทั้งหมดที่บริษัทใช้ในการประกอบธุรกิจ บริษัทจะใช้ทรัพย์สินประเภทใดประเภทหนึ่ง (Class of Assets of the Company) เป็นประกันการชำระหนี้ก็ได้ จะเห็นได้ว่า ศาลยอมรับว่าบริษัทสามารถนำบรรดาทรัพย์สินทั้งหลายที่บริษัทนั้นใช้ในการประกอบกิจการไปใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันให้แก่ผู้รับหลักประกัน ซึ่งสิทธิในทางทรัพย์สินทางปัญญารวมไปถึงสิทธิบัตรด้วย จึงสามารถนำมาเป็นหลักประกันแบบลอยได้

3.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับการนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจของประเทศอังกฤษ พบว่ากฎหมายหลักประกันทางธุรกิจของประเทศอังกฤษนั้น แม้ไม่ได้มีบทบัญญัติในเรื่องของการนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันการชำระหนี้โดยเฉพาะ แต่ได้มีการให้คำนิยามคำว่าทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างเอาไว้ เช่น คดีของ *Ladbroke (Football) Ltd vs William Hill (Football) Ltd*; HL1964 ได้มีคำพิพากษาเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ไว้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความแปลกใหม่ของความคิด แต่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการแสดงออกทางความคิดที่แปลกใหม่ ดังนั้น การคัดสำเนาชิ้นงานเดิมในส่วนที่ไม่ใช่สาระสำคัญที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ย่อมไม่ใช่การกระทำละเมิดลิขสิทธิ์ในงานชิ้นดังกล่าว จากคำพิพากษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การที่บุคคลใดจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์นั้น ต้องมีการแสดงออกซึ่งความคิด หากมีความคิดที่แปลกใหม่แต่ไม่ได้แสดงออกมา ไม่ว่าจะเป็นการกระทำลงบนกระดาษ การตีพิมพ์ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองทางความคิดทั้งสิ้น³³ ซึ่งความคิดที่ได้รับความคุ้มครองนี้ก่อให้เกิด “สิทธิ” ที่ผู้เป็น

³³ *Ladbroke (Football) Ltd v. William Hill (Football) Ltd (1964)* The plaintiff alleged copying of their football pools coupons and copyright infringement. The issues were as to the extent of copying required for infringement, and whether it was proper to look at the several parts of the work separately.

เจ้าของสามารถสงวนรักษาไว้ไม่ให้บุคคลใดมากระทำการละเมิดได้ และความคิดที่แสดงออกนี้ไม่ใช่ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุมีรูปร่างหรือสามารถจับต้องได้ แต่เป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างอันก่อให้เกิดสิทธิตามกฎหมาย หรือที่เรียกว่า ทรัพย์สินทางปัญญา จึงสามารถสรุปจากคำพิพากษาดังกล่าวได้ว่า ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิซึ่งถือเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง ดังนั้นทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภทย่อมนำมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ หากเข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมาย The Companies Act 2006 ส่วนที่ 25 ของประเทศอังกฤษกำหนดไว้ กล่าวคือ ผู้ให้หลักประกันหรือลูกหนี้ต้องเป็นนิติบุคคลเท่านั้น และผู้รับหลักประกันต้องเป็นสถาบันการเงิน โดยในมาตรา 859 (D) แห่ง The Companies Act 2006 กำหนดให้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างจะทำการเป็นสัญญาหลักประกันในการชำระหนี้หลักประกันลอย (Floating Charge) หลักประกันแบบเฉพาะเจาะจง (Fixed Charge) หรือการจำนองก็ย่อมได้³⁴

Held: The question of substantiality is a matter of quality rather than quantity. There must be a sufficient resemblance between the copyright work and the alleged infringement, but there is not copyright in a mere idea. The subsistence of copyright involves an assessment by dissecting the whole into separate parts and then submitting that there is no copyright in the parts.

As regards originality of idea: “The word “original” does not in this connection mean that the work must be the expression of original or inventive thought. Copyright Acts are not concerned with the originality of ideas, but with the expression of thought, and in the case of “literary work”, with the expression of thought in print or writing. The originality which is required relates to the expression of the thought.” and “as regards compilation, originality is a matter of degree depending on the amount of skill , judgment or labour that has been involved in making the compilation.”

“Substantiality depends upon quality rather than quantity.”

³⁴ Section 859D of The Companies Act 2006 (Amendment of part 25) Regulations 2013 Particulars to be delivered to registrar

(2) The particulars referred to in subsection (1)(c) are –

(a) any of the following

(i) the name of each of the persons in whose favour the charge has been created or of the security agents or trustees holding the charge for the benefit of one or more persons; or,

(ii) where there are more than four such persons, security agents or trustees, the names of any four such persons, security agents or trustees listed in the charge instrument, and a statement that there are other such persons, security agents or trustees;

(b) whether the instrument is expressed to contain a floating charge and, if so, whether it is expressed to cover all the property and undertaking of the company;

(c) whether any of the terms of the charge prohibit or restrict the company from creating further security that will rank equally with or ahead of the charge;

(d) whether (and if so, a short description of) any land, ship, aircraft or intellectual property that is registered or required to be registered in the United Kingdom, is subject to a charge (which is not a floating charge) or fixed security included in the instrument;

(e) whether the instrument includes a charge (which is not a floating charge) or fixed security over –

(i) any tangible or corporeal property, or

(ii) any intangible or incorporeal property,

Not described in paragraph (d).

(3) The particulars referred to in subsection (1)(d) are –

(a) a statement that there is no instrument creating or evidencing the charge;

(b) the names of each of the persons in whose favour the charge has been created or The names of any security agents or trustees holding the charge for the benefit of one or more persons;

(c) the nature of the charge;

(d) a short description of the property or undertaking charged;

(e) the obligations secured by the charge.

หลักประกันแบบลอย หรือหลักประกันแบบไม่เฉพาะเจาะจง หรือที่ตามกฎหมายอังกฤษ เรียกว่า Floating Charge นั้น เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกัน ซึ่งเป็นรูปแบบที่ลูกหนี้ไม่ต้องโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และไม่มีการโอนการครอบครองในทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันไปให้เจ้าหนี้ แต่ให้สิทธิบางอย่างเหนือหลักประกันแก่เจ้าหนี้ โดยหลักประกันแบบลอยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ทรัพย์สินในอนาคตสามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันได้
2. ทรัพย์สินของกิจการค้า (Under-Taking) แบบบัญชีลูกหนี้ (Book Debts) สามารถใช้เป็นหลักประกันแบบลอยได้ คือมีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมเกือบทุกประเภท ซึ่งรวมไปถึงทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างด้วย
3. ความเป็นอิสระของบริษัทในการดำเนินธุรกิจตามปกติเกี่ยวกับทรัพย์สินประกันต่อไป จนกว่าจะมีการแปลงสภาพของหลักประกัน
4. การบังคับหลักประกันสามารถทำได้โดยการตั้งผู้บังคับหลักประกัน (Receiver) ผู้ซึ่งจะทำหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ในการได้รับชำระหนี้
5. เจ้าหนี้หลักประกันแบบลอยมีสิทธิได้รับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินก่อนเจ้าหนี้สามัญ แม้ว่าหลักประกันแบบลอยจะเป็นการประกันหนี้ที่เกิดจากสัญญา แต่ก็ไม่มีแบบของสัญญา โดยเฉพาะเจาะจง ซึ่งขึ้นอยู่กับเจตนาของคู่สัญญาเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดการจดทะเบียนหลักประกันไว้ในพระราชบัญญัติบริษัท (Company Act 2006) โดยมาตรา 860 (7) กำหนดการจดทะเบียนรายการต่าง ๆ ของข้อตกลงในสัญญา ซึ่งการจดทะเบียนจะเป็นการบอกกล่าวแก่บุคคลภายนอก ทราบว่าได้มีการนำทรัพย์สินไปเป็นหลักประกันแบบลอย โดยแจ้งรายการต่าง ๆ ตามข้อตกลงในสัญญาให้นายทะเบียนจดบันทึกลงในสมุดทะเบียน แต่ไม่ใช้การจดทะเบียนจำนองต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

(4) In this section “fixed security” has the meaning given in section 486(1) of the Companies Act 1985(a).

(5) In this section “intellectual property” includes –

- (a) any patent, trade mark, registered design, copyright or design right;
- (b) any licence under or in respect of any such right.

3.1.3 การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรในประเทศอังกฤษ

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญานั้นจะอยู่ภายใต้การพิจารณาของหน่วยงานประเมินมูลค่าหุ้นและทรัพย์สิน (SAV) ซึ่งจะทำหน้าที่ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อให้ได้มูลค่าพื้นฐาน โดยแบ่งการพิจารณาออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากข้อมูลของราคาตลาด (The Market Value Approach)

โดยราคาตลาดนั้นได้มีการให้คำนิยามไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากราคาตลาด (The Market Value Approach) คือ การนำราคาที่ได้จากการขายทรัพย์สินทางปัญญาที่อยู่ในจำพวกเดียวกัน ในตลาดเดียวกันมาประเมินมูลค่า ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีที่สามารถปรับใช้ได้กับทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท และสามารถใช้ในการประเมินเพื่อการขาย การให้เช่า และการกำหนดค่าสิทธิ (Royalty) ได้ วิธีการนี้ทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายได้ง่าย จึงได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน โดยหลักเกณฑ์ที่นำมาพิจารณามูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากราคาตลาดนี้ แตกต่างกันไปตามลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) ความพิเศษเฉพาะตัว
- 2) โครงสร้างการชำระเงิน
- 3) อาณาเขต เศรษฐกิจ และสถานการณ์ของตลาด

อย่างไรก็ตาม การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากราคาตลาดอาจเกิดปัญหาขึ้นในการที่จะนำมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาในตลาดมาเปรียบเทียบกับ เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทนั้นมีความเฉพาะตัวที่แตกต่างออกไป เช่น สิทธิบัตรที่มีมูลค่าของสิทธิบัตรจะขึ้นอยู่กับความใหม่ ซึ่งความใหม่นี้อาจหาสิทธิบัตรประเภทเดียวกันในตลาดมาเปรียบเทียบเพื่อหามูลค่าของสิทธิบัตรนั้น ๆ ได้ยาก

2. การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากต้นทุน (The Cost-Approach)

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินด้วยวิธีนี้จะขึ้นอยู่กับต้นทุนที่เกิดจากการพัฒนาหรือการสร้างทรัพย์สินทางปัญญาขึ้น รวมถึงค่าใช้จ่ายในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการ โดยไม่ได้คำนึงถึงราคาตลาดของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น ๆ สำหรับหลักเกณฑ์ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาโดยการพิจารณาจากต้นทุน ประกอบด้วย

- 1) แรงงาน
- 2) วัสดุดิบและเครื่องมืออุปกรณ์
- 3) การค้นคว้าและการพัฒนา
- 4) การสร้างต้นแบบ
- 5) การทดลอง

- 6) เอกสารควบคุมและเอกสารรับรอง
 - 7) การขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา
3. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการดำเนินการทางธุรกิจ

เนื่องจากการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาโดยวิธีนี้จะพิจารณาโดยอาศัยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนการได้มาซึ่งทรัพย์สินทางปัญญาเท่านั้น จึงไม่เหมาะสำหรับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น หรือทรัพย์สินทางปัญญาที่ไม่มีตลาดซื้อขายหรือคำนวณผลตอบแทนได้ยาก อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาโดยวิธีพิจารณาจากต้นทุนนั้นเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าต่ำสุดของทรัพย์สินทางปัญญาที่ถูกประเมิน³⁵

3. การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจากวิธีประเมินจากรายได้ (The Income Approach)

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาด้วยวิธีนี้จะคำนึงถึงรายได้ที่ทรัพย์สินทางปัญญานั้นพึงจะได้มาทั้งในปัจจุบันและอนาคต ประกอบกับค่าใช้จ่ายและความเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นเมื่อนำมาพิจารณาประกอบกันแล้ว ผลลัพธ์ที่ได้คือมูลค่าที่แท้จริงของทรัพย์สินทางปัญญานั้น (Net Present Value: NPV) โดยปัจจัยที่นำมาพิจารณานั้นประกอบด้วย

- 1) จุดแข็งของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา
- 2) ศักยภาพของตลาด
- 3) ธรรมชาติของการแข่งขัน
- 4) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
- 5) ค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียน การบังคับ และการปกป้องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาวิธีนี้จะกระทำได้ง่าย แต่ก็ยังมีข้อเสียคือการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจะคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับมาในอนาคตมากกว่า การพิจารณาจากผลประโยชน์ที่ได้รับมาแล้วในอดีต ซึ่งการประเมินสถานการณ์เศรษฐกิจและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้นกระทำได้ยาก อีกทั้งยังไม่มีความแน่นอน เพราะสามารถมีความผันผวนได้ตลอดเวลา³⁶

³⁵ จุฑามาศ ดินวลพะเนาวิ, แนวทางการประเมินมูลค่าลิขสิทธิ์ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2557), หน้า 51.

³⁶ Intellectual Property Office, IP for Business: Events, Guidance, Tools and Case Studies, Designs, Patents, Trade Marks and Copright Valuing Your Intellectual Property, Retrieved February 22, 2016 from <https://www.gou.uk/guidance/valuing-your-intellectual-property#history>

3.1.4 หน่วยงานที่มีบทบาทต่อการประเมินมูลค่าทรัพย์สินซึ่งนำมาเป็นหลักประกันของประเทศอังกฤษ

การลงทุนของประเทศอังกฤษในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตน เช่น ระบบการบริหารจัดการธุรกิจที่ดี การสร้างแบรนด์ หรือรูปลักษณ์ของสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นต้น ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงได้ตระหนักถึงบทบาทในการให้การสนับสนุนผู้ประกอบการ ผู้คิดค้น ผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ ให้สามารถนำทรัพย์สินทางปัญญาของตนมาแปลงและเพิ่มมูลค่าเป็นเงินทุนในการประกอบธุรกิจได้ โดยรัฐบาลได้เข้ามาช่วยในเรื่องของการจดทะเบียนการโอนสิทธิ์ เช่า จำนอง ทรัพย์สินทางปัญญา, จัดตั้ง Copyright Hub, จัดทำ Checklist ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาให้แก่ SME, ลดหย่อนค่าธรรมเนียมในการรักษาสีทธิบัตรหากมีการประกอบธุรกิจทรัพย์สินทางปัญญาผ่านเว็บไซต์ และอุดหนุนค่าใช้จ่ายสำหรับ IP Audit เป็นต้น

สำหรับหน่วยงานที่มีบทบาทต่อการประเมินมูลค่าทรัพย์สินเพื่อเป็นหลักประกัน ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ในทางภาษีมาเป็นแนวทางในการศึกษาการประเมินมูลค่าทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ในการนำมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ ซึ่งพบว่า มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2 หน่วยงาน คือ สำนักงานประเมินมูลค่า (VOA) และหน่วยงานประเมินมูลค่าหุ้นและทรัพย์สิน (SAV)

ในประเทศอังกฤษมีหน่วยงานที่สำคัญที่ทำหน้าที่วางแนวทางในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินไว้ ภายใต้การควบคุมของกรมสรรพากรและศุลกากร (HM Revenue & Customs) โดยมีหน้าที่หลักเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษี ซึ่งแบ่งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินออกเป็น 2 หน่วยงาน คือ

1. สำนักงานประเมินมูลค่า (Valuation Office Agency: VOA) มีหน้าที่หลักในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินเพื่อวัตถุประสงค์ในทางภาษี โดยให้บริการข้อมูลแก่กรมสรรพากรและศุลกากร รวมถึงหน่วยงานในการจัดเก็บภาษีท้องถิ่นอื่น ๆ สำหรับทรัพย์สินที่ VOA มีบทบาทในการประเมินมูลค่าจะเป็นทรัพย์สินประเภทที่มีตัวตน จับต้องได้ เช่น ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง อสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น

2. หน่วยงานประเมินมูลค่าหุ้นและทรัพย์สิน (Shares and Assets Valuation: SAV) เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการประเมินทรัพย์สินที่จัดตั้งขึ้นภายหลัง โดยมีหน้าที่หลักในการประเมินมูลค่าหุ้นที่ขาดข้อมูลอ้างอิง (Unquoted Shares) และทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ทรัพย์สินทาง

ปัญญา งานศิลปะ เครื่องประดับ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการประเมินมูลค่าหุ้นในต่างประเทศ เรือ เครื่องบิน เป็นต้น³⁷

3.2 หลักประกันในการชำระหนี้ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา

3.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้

สหรัฐอเมริกามีระบบสิทธิบัตรมายาวนานกว่า 200 ปี นับแต่เป็นประเทศอาณานิคมของอังกฤษ โดยประเทศอังกฤษให้สิทธิผูกขาดแก่ผู้คิดค้นประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ขึ้นใหม่ เพื่อรองรับงานในภาคอุตสาหกรรม และปฏิบัติต่อเนื่องกันมาจนได้ถูกบันทึกลงในรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ.2330 โดยประธานาธิบดีจอร์จ วอชิงตัน จนกระทั่งสหรัฐอเมริกาที่มีความเจริญรุ่งเรือง ในด้านการค้าระดับประเทศ ทำให้มีการพัฒนากฎหมายต่าง ๆ ให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น และมีองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ ตามมาจากการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา และต้องการปกป้องสิทธิของตนเอง ทำให้สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศผู้นำในการใช้กลไกตลาดในการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา โดยมีประวัติการให้สินเชื่อประเภทนี้มาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1880 คริสตศักราช หรือกว่า 130 ปีมาแล้ว Thomas Edison ซึ่งเป็นผู้คิดค้นหลอดไฟ ได้ใช้สิทธิบัตรของเขามาใช้ในการค้ำประกันเงินกู้เพื่อนำมาก่อตั้งบริษัท General Electric จากการที่ตลาดการเงินในสหรัฐอเมริกามีประสบการณ์ในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสินทรัพย์ค้ำประกันที่ยาวนาน จึงมีการพัฒนาของบริการที่หลากหลายที่สนับสนุนการระดมทุนโดยทรัพย์สินทางปัญญาทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการกู้ยืมโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (IP-Backed Loans) การแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน (IP-Securitization) Mann (2015) พบว่าบริษัทในสหรัฐอเมริกามีการใช้หลักทรัพย์เป็นหลักประกันมากขึ้นตามลำดับ โดยในปัจจุบันมีการกู้ยืมเงินที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเกินกว่า 40,000 ล้านดอลลาร์ต่อปี โดยธุรกิจที่มักใช้ประโยชน์จากช่องทางนี้มักเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีการสื่อสาร การแพทย์ เครื่องใช้ไฟฟ้า และเครื่องกล

การปกป้องสิทธิด้านทรัพย์สินทางปัญญาเริ่มต้นจากการปกป้องสิทธิภายในประเทศ ไม่ต้องการให้มีการลอกเลียนแบบจากต่างประเทศ เพราะจะทำให้ผลประโยชน์ภายในประเทศและผลประโยชน์ของผู้ประดิษฐ์เสียหายได้ ซึ่งเดิมสหรัฐอเมริกาได้ปล่อยปะละเลยให้มีการละเมิดสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญามานาน จนประเทศมีการพัฒนาไปได้ในระดับหนึ่ง จึงได้เริ่มกำหนดนโยบายเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิของตน และเพื่อสร้างอำนาจทางการค้าจากการที่คนในประเทศสามารถคิดค้น

³⁷ ศรตม์ ดิษฐปาน, การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อวัตถุประสงค์ทางภาษีเงินได้ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 106-107.

และสร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลาให้สอดคล้องกับความต้องการของคนทั่วโลกได้มากกว่าประเทศอื่น ๆ

แนวนโยบายของสหรัฐอเมริกา คือการส่งเสริมงานทางด้านศิลปะและวิทยาศาสตร์มาอย่างสม่ำเสมอ เพียงแต่ปรับปรุงกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างและสนับสนุน กระตุ้นให้เกิดการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ออกมาอย่างต่อเนื่อง และเน้นการคุ้มครองป้องกันการละเมิดสิทธิจากประเทศอื่น ๆ³⁸ อีกทั้งส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์ผลงานให้ตรงตามความต้องการของตลาด เพื่อนำสิทธิไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ และเป็นการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจ

3.2.2 กฎหมายเกี่ยวกับการนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้

สหรัฐอเมริกามีกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิบัตร คือ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร ค.ศ.1952 (United States Code Title 35-Patents) ซึ่งกำหนดให้สิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินส่วนบุคคล จึงอาจโอน อนุญาตให้ใช้สิทธิหรือเป็นหลักประกันได้ แต่ไม่ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ รูปแบบ หรือวิธีในการนำสิทธิบัตร (Intangible Property Valuation Guidelines) มาเป็นหลักประกันแต่อย่างใด และกฎหมายหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินของสหรัฐอเมริกา คือ Uniform Commercial Code (UCC) Article 9 ในเรื่องนิติกรรมที่มีหลักประกัน (Secured Transaction) ซึ่งเป็นกฎหมายที่เปิดโอกาสให้สังหาริมทรัพย์ (Personal Property) ทุกประเภทสามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ เว้นแต่ทรัพย์สินที่กำหนดยกเว้นไว้ไม่ให้ใช้บังคับกับทรัพย์สินเหล่านั้นเท่านั้น โดยหากจะจัดกลุ่มประเภทของทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกัน สามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ ทรัพย์สินที่มีรูปร่าง (Goods) ตราสาร (Indispensable Paper) และทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง (Intangibles) ซึ่งทรัพย์สินทางปัญญาถูกจัดอยู่ในทรัพย์สินประเภทนี้ และสิทธิบัตรเองก็ถือเป็นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา จึงเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งตามหลักกฎหมายของสหรัฐอเมริกา คือจัดเป็นทรัพย์สินประเภทที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible Personal Property) ประเภทหนึ่ง ดังนั้นสิทธิบัตรจึงสามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ภายใต้บทบัญญัตินี้ได้เช่นกัน โดยการปฏิบัติตามขั้นตอนของการสร้างสัญญาหลักประกัน (Attachment) อันเป็นขั้นตอนที่จะทำให้เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกันมีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน และขั้นตอนการทำสัญญาหลักประกันให้มีผลสมบูรณ์ (Perfection) ซึ่งจะทำให้เจ้าหนี้สามารถยกสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันตามสัญญาขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับบุคคลภายนอกได้

³⁸ ศูนยศึกษาความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยกฎหมายสิทธิบัตรกับการพัฒนา R&D ภายใต้กรอบการเปิดเสรีไทย-สหรัฐฯ (รายงานการวิจัย เสนอต่อกระทรวงต่างประเทศ, 2549).

การใช้สิทธิบัตรในการชำระหนี้ของสหรัฐอเมริกาเป็นไปตามบทบัญญัติของ UCC มาตรา 9 โดยสิทธิบัตรถูกจำแนกอยู่ในประเภททรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างทั่วไป (General Intangible) ประเภทหนึ่ง ไม่มีลักษณะทางกายภาพที่สามารถจับต้องหรือครอบครองได้ การปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดใน UCC มาตรา 9 คือ ขั้นตอนการสร้างสัญญาหลักประกัน (Attachment) และการทำสัญญาหลักประกันให้มีผลสมบูรณ์ (Perfection) จึงไม่สามารถทำได้โดยวิธีการครอบครองทรัพย์สินอื่น ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพที่จับต้องได้ การสร้างสัญญาหลักประกันของสิทธิบัตร รวมทั้งทรัพย์สินทางปัญญาชนิดอื่น ๆ จึงต้องทำเป็นสัญญาประกันการชำระหนี้เป็นลายลักษณ์อักษร

3.2.3 การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรในสหรัฐอเมริกา

ในส่วนของหลักการและวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญานั้น สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศเดียวที่มีพัฒนาการของระบบการประเมินมูลค่าที่สมบูรณ์ รวมไปถึงองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้มแข็งด้วย เนื่องจากมีตลาดทรัพย์สินทางปัญญานขนาดใหญ่ เนื่องจากเป็นประเทศที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการกักขังเงินและในการระดมทุนมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน โดย “The Appraisal Foundation” หน่วยงานที่ไม่แสวงหาผลกำไร เป็นผู้กำหนดวิธีการเป็นหน่วยงานวิชาชีพ กำหนดวิธีการและหลักเกณฑ์ในการประเมินสินทรัพย์ทั่วไปรวมไปถึงสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนด้วย ในขณะที่ “American Society of Appraisers (สมาคมผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สิน)” ได้จัดทำระบบการรองรับที่จะประกอบวิชาชีพเป็นผู้ประเมินฯ โดยกำหนดไว้ว่า ผู้ที่จะสามารถให้บริการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญานั้น จะต้องเป็น Accredited Senior Appraiser ซึ่งมีประสบการณ์ในการประเมินทรัพย์สินไม่ต่ำกว่า 5 ปี และต้องผ่านการฝึกอบรมวิชาการประเมินสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน และวิชาการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

วิธีในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible Property Valuation Guidelines) นั้น ใช้วิธีการพื้นฐานในการประเมิน กล่าวคือ ใช้วิธีการประเมินมูลค่าโดยคิดจากต้นทุน การประเมินมูลค่าโดยวิธีการเปรียบเทียบราคาตลาด และการประเมินมูลค่าโดยพิจารณาจากรายได้

1. การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาโดยพิจารณาจากต้นทุน (Cost Approach)

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาโดยพิจารณาจากต้นทุนนี้มีรากฐานมาจากแนวคิดที่ว่าด้วยการแทนที่ โดยเป็นการประเมินจากค่าธรรมเนียมทางด้านกฎหมาย ค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนสิทธิของทรัพย์สินทางปัญญา ต้นทุนเฉพาะบุคคล ต้นทุนการพัฒนา ต้นทุนการผลิต ต้นทุน

การตลาด และประชาสัมพันธ์ โดยสะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าพื้นฐานหรือมูลค่าต่ำสุดของทรัพย์สินทางปัญญาที่ถูกประเมิน³⁹

อย่างไรก็ตาม การประเมินมูลค่าวิธีนี้ไม่สามารถประเมินมูลค่าให้ทราบถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าว วิธีการนี้จึงเหมาะสำหรับทรัพย์สินทางปัญญาที่อยู่ในช่วงเริ่มต้น หรือไม่มีตลาดซื้อขาย หรือทรัพย์สินทางปัญญาที่คำนวณหาผลประโยชน์ตอบแทนได้ยาก เป็นต้น

2. การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาโดยเปรียบเทียบราคาตลาด (Market Approach)

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาโดยวิธีการเปรียบเทียบราคาตลาด คือ การนำราคาที่ได้จากการขายทรัพย์สินทางปัญญาที่อยู่ในจำพวกเดียวกัน ในตลาดเดียวกันมาประเมินมูลค่า วิธีการนี้เป็นวิธีการที่สามารถปรับใช้ได้กับทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภทและสามารถใช้ในการประเมินเพื่อการขาย การให้เช่า และการกำหนดค่าสิทธิ (Royalty) ได้ วิธีการนี้ทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขายได้ง่าย จึงได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน⁴⁰

3. การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาโดยพิจารณาจากรายได้ (Income Approach)

การประเมินมูลค่าวิธีนี้เป็นการพิจารณาจากรายได้ในอนาคต หมายความว่า การคาดหมายว่าจะได้รับจากทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ วิธีการนี้นิยมใช้ในวงการธุรกิจ เนื่องจากข้อมูลในการนำมาพิจารณาเพื่อประเมินมูลค่าเป็นข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการวางแผนธุรกิจ และทำให้ได้มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่มีราคาสูง ซึ่งประกอบด้วย จำนวนรวมของรายได้ในอนาคต อัตราการเติบโต และการเสื่อมถอยของรายได้ในอนาคต และระยะเวลาในการสร้างรายได้ในอนาคต แม้ปัจจัยดังกล่าวจะทำให้มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้มีความไม่แน่นอน แต่ผู้ประเมินก็สามารถปรับปรุง แก้ไขข้อมูลให้มีความคงที่ขึ้นได้

อย่างไรก็ตาม การประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible Property Valuation Guidelines) ไม่ได้ยึดวิธีการในการประเมินวิธีใดวิธีหนึ่งเป็นหลัก แต่ขึ้นอยู่กับชนิด ประเภท และปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างที่ถูกประเมิน โดยมีหลักการที่สำคัญ คือ ไม่ว่าจะ เป็นวิธีการใดวิธีการนั้นต้องสะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าที่เป็นธรรมแก่ผู้ที่ถูกประเมิน และผู้ประเมินต้อง ใช้ความสุจริตปฏิบัติหน้าที่อย่างผู้มีวิชาชีพเฉพาะพึงปฏิบัติ

³⁹ ขวัญชัย จันทรวงศากุล, การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา, คำนวณวันที่ 30 มกราคม 2557 จาก http://mckansys.com/wp-content/uploads/2015/10/12_IntellectualPropertyValuation.pdf

⁴⁰ ศรตม์ ดิษฐปาน, *เรื่องเดิม*, หน้า 45-46.

สำหรับ “สิทธิบัตร” นั้น มีประเด็นที่ต้องพิจารณาในการประเมินมูลค่าที่สำคัญ คือ 1. ความครอบคลุมของสิทธิที่ได้รับการคุ้มครอง ความต่อเนื่องของการชำระค่าธรรมเนียมการรักษาสิทธิ 2. ความเสี่ยงจากการถูกละเมิดสิทธิ หรือจากการมีนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่กว่าที่เข้ามาทดแทน และ 3. ความสมบูรณ์ของข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลสาธารณะเกี่ยวกับสิทธิบัตรที่คล้ายคลึงที่สามารถใช้อ้างอิงได้

3.2.4 หน่วยงานที่มีบทบาทต่อการประเมินมูลค่าทรัพย์สินซึ่งนำมาเป็นหลักประกันของสหรัฐอเมริกา

จากการศึกษาถึงหน่วยงานที่มีบทบาทต่อการประเมินมูลค่าทรัพย์สินของสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประเมินมูลค่าทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ในทางภาษีมาประกอบ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาถึงหน่วยงานการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อเป็นหลักประกันทางธุรกิจต่อไป โดยพบว่าสหรัฐอเมริกาไม่มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นโดยเฉพาะ เอกชนเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด รัฐเพียงแต่เป็นผู้ที่รับผิดชอบเพื่อรองรับการมีอยู่ของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเท่านั้น แต่เป็นการจัดโครงการภายใต้การดูแลของกรมสรรพากร (IRS) ที่เรียกว่า “โครงการวางแผนและควบคุมอย่างชำนาญ (Engineering Program)” ขึ้น⁴¹

โครงการวางแผนและควบคุมอย่างชำนาญ (Engineering Program) คือ หน่วยงานที่มีบทบาทในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินของประเทศ ซึ่งรวบรวมผู้ที่มีประสบการณ์ ความรู้ความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาไว้ เช่น งานป่าไม้ งานบัญชี งานวิศวกรรม งานอสังหาริมทรัพย์ สังหาริมทรัพย์ การประเมินมูลค่าธุรกิจ การประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง เป็นต้น⁴² เพื่อทำ

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 93-95.

⁴² Internal Revenue Manual of IRS

Part 4. Examining Process, Chapter 48. Engineering Program, Section 1. Overview of Engineering Program 4.48.1.1 (05-01-2006) Area of Expertise

1. Engineering Services are available in several areas of expertise, including advanced degrees, professional designations, and state certifications/ licenses. The following list is not all inclusive:

- 1) Engineer
- 2) Forester
- 3) Geologist
- 4) Accountant – Valuation Specialist

หน้าที่ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ในการใช้ประเมินมูลค่าในการจัดเก็บภาษี โดยมีการจัดทำคู่มือการประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible Property Valuation Guidelines) ไว้โดยเฉพาะ โดยมีหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. การวางแผนแนวทางในการประเมินมูลค่าของเจ้าหน้าที่ในขั้นตอนการพัฒนาการตัดสินใจ การรายงานเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง โดยเจ้าหน้าที่ต้องมีความสามารถในการพิจารณาและตัดสินใจเกี่ยวกับการประเมินได้อย่างเป็นเหตุเป็นผลตามแนวทางการประเมินที่ได้กำหนดไว้⁴³

-
- 5) Real Property Appraiser
 - 6) Personal Property Appraiser
 - 7) Business Valuation/Intangible Property Appraiser

2. Specific engineering disciplines include:

- 1) Industrial
- 2) General
- 3) Mining
- 4) Petroleum

3. All of the above specialists are hereafter referred to as Engineers.

⁴³ Internal Revenue Manual of IRS

Part 4. Examining Process, Chapter 48. Engineering Program, Section 1. Overview of Engineering Program 4.48.1.1 (05-01-2006) Area of Expertise

1. Engineering Services are available in several areas of expertise, including advanced degrees, professional designations, and state certifications/ licenses. The following list is not all inclusive:

- 8) Engineer
- 9) Forester
- 10) Geologist
- 11) Accountant – Valuation Specialist
- 12) Real Property Appraiser
- 13) Personal Property Appraiser
- 14) Business Valuation/Intangible Property Appraiser

2. Specific engineering disciplines include:

2. การประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง ได้แก่ทรัพย์สินดังต่อไปนี้
 - 1) คอมพิวเตอร์ซอฟแวร์
 - 2) กลุ่มสิทธิบัตรและที่คล้ายกัน เช่น สูตร กระบวนการผลิต การออกแบบ ความลับทางการค้า เป็นต้น
 - 3) กลุ่มงานลิขสิทธิ์ เช่น งานวรรณกรรม งานศิลปกรรม งานดนตรีกรรม งานนาฏกรรม เป็นต้น
 - 4) กลุ่มเครื่องหมายการค้า ชื่อทางการค้า และสิ่งที่ยึดถือทางการค้า
 - 5) กลุ่มแฟรนไชส์ ค่าสิทธิและสัญญา
 - 6) กลุ่มกระบวนการ เช่น โปรแกรม ระบบ โครงการ การสำรวจ การศึกษา การคาดการณ์ การประเมินการณ์ รายชื่อลูกค้า ข้อมูลทางเทคนิค เป็นต้น
 3. วางแนวทางในการวิเคราะห์ทรัพย์สิน การจัดทำเอกสาร และวิเคราะห์ทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างโดยภาพรวม แต่ไม่ให้มีการลงรายละเอียดของทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างแต่ละประเภท
 4. เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ประเมินมูลค่าต้องสรุปการประเมินมูลค่า โดยกำหนดขอบเขตของข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้
 - 1) ทรัพย์สินที่จะถูกประเมินมูลค่า
 - 2) วันที่ประเมินมูลค่า
 - 3) วัตถุประสงค์ของการประเมินมูลค่า
 - 4) วิธีการที่ใช้ในการประเมินมูลค่า
 - 5) มาตรฐานและนิยามของมูลค่าที่จะใช้ในงานประเมิน
 - 6) สมมุติฐาน
 - 7) ข้อจำกัดและเงื่อนไขในการประเมินมูลค่า
 - 8) ขอบเขตของข้อจำกัด
 - 9) ข้อจำกัดหรือข้อตกลงหรือมูลเหตุอื่นที่มีอิทธิพลต่อการประเมินมูลค่า
 - 10) แหล่งที่มาของข้อมูล
-
- 5) Industrial
 - 6) General
 - 7) Mining
 - 8) Petroleum
3. All of the above specialists are hereafter referred to as Engineers.

3.3 หลักประกันในการชำระหนี้ตามกฎหมายไทย

3.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้

ประเทศไทยมีการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว แต่การนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันในการกู้ยืมเงินนั้นยังไม่ค่อยแพร่หลายมากนัก ซึ่งต่างจากการนำทรัพย์สินที่มีตัวตน หรืออสังหาริมทรัพย์มาเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันการกู้เงินที่มีการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย และเป็นที่ยุติกันดี คือ การจำนอง และการจำนำ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีข้อจำกัด คือ ทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกันนั้น หากเป็นการจำนำจะต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับหลักประกัน และทั้งการจำนำและการจำนองนั้นจำกัดทรัพย์สินเพียงบางประเภทเท่านั้นที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันได้ ซึ่งข้อจำกัดดังกล่าวเป็นอุปสรรคทำให้ผู้ประกอบการโดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดเล็กไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อนำไปลงทุนประกอบกิจการได้

3.3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้

ในอดีตที่ผ่านมา ช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ประกอบการไทยสามารถใช้ได้เพียง 2 ช่องทาง คือ จำนำและจำนอง โดยกฎหมายให้จำนำเฉพาะสังหาริมทรัพย์ (ทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้) เท่านั้น และต้องส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำให้แก่ผู้รับจำนำ ส่วนการจำนองกฎหมายได้กำหนดให้จำนองได้เฉพาะอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์บางประเภทเท่านั้น ด้วยข้อจำกัดดังกล่าว ส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ยาก เนื่องจากปัญหาของ SMEs ส่วนใหญ่ไม่มีทรัพย์สินที่จำนองได้ตามประเภทที่กฎหมายกำหนด และในขณะเดียวกันหากต้องส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำให้แก่ผู้รับจำนำ SMEs ก็ไม่สามารถนำทรัพย์สินนั้นไปประกอบธุรกิจเพื่อสร้างรายได้ได้ ซึ่งสร้างปัญหาในการกู้ยืมเงินและไม่มีทุนหมุนเวียนในธุรกิจหรือกิจการของตน ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายรองรับให้มีการประกันการชำระหนี้ด้วยสิทธิบัตรเอาไว้อย่างชัดเจน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาแนวคิดและหลักการทางกฎหมายที่เหมาะสมเกี่ยวกับการนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้

จากการศึกษาบทบัญญัติเกี่ยวกับการประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 นั้น พบว่า ประเทศไทยมีบทบัญญัติของกฎหมายประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เรื่อง เอกเทศสัญญา คือ ลักษณะ 12 จำนอง เป็นสัญญาที่ผู้จำนองอาจเป็นตัว

ลูกหนี้เองหรือจะเป็นบุคคลภายนอกก็ได้ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น (มาตรา 705 บัญญัติว่า “การจำนองทรัพย์สินนั้น นอกจากผู้เป็นเจ้าของในขณะนั้นแล้ว ท่านว่าใครอื่นจะจำนองหาได้ไม่”) เอาทรัพย์สินของตนไปตราไว้กับเจ้าหนี้ ซึ่งเรียกว่าผู้รับจำนอง เพื่อเป็นหลักประกันการชำระหนี้ของลูกหนี้ โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับจำนอง เมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้รับจำนองมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินที่จำนองก่อนเจ้าหนี้สามัญคนอื่น และลักษณะ 13 จำนำ เป็นการที่ลูกหนี้จำนำประกันหนี้ตนเอง หรือเป็นการที่บุคคลภายนอกจำนำประกันหนี้บุคคลอื่นที่ต้องชำระก็ได้⁴⁴ ซึ่งผู้จำนำต้องส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำให้แก่ผู้รับจำนำ เพื่อยึดถือครอบครองทรัพย์สินนั้นไว้เป็นหลักประกันการชำระหนี้

พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 เป็นกฎหมายที่คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุง และพัฒนากฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจในคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายนำมาปรับปรุง และพัฒนากฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจให้มีความสมบูรณ์ และครบถ้วนมากยิ่งขึ้น พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 ฉบับนี้เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้หลักประกันในรูปแบบใหม่อันเกิดขึ้นภายหลังจากที่ประเทศไทยมีความพยายามที่จะแก้ไขวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจโดยใช้มาตรการต่าง ๆ อันเกิดจากปัญหาในการนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ของผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ประกอบการ หรือแม้กระทั่งสถาบันการเงิน

3.3.3 การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรในประเทศไทย

วิธีในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยนั้น ใช้วิธีการพื้นฐานในการประเมิน ซึ่งมีทั้งหมด 3 วิธี หลัก คือ วิธีคิดจากอัตรารทุน (Direct Capitalization Approach) วิธีการเปรียบเทียบราคาตลาด (Market Approach) และวิธีคิดลดกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow Approach) โดยแต่ละวิธีจะมีความเหมาะสมและข้อจำกัดสำหรับการประเมินมูลค่าสิทธิบัตร ดังจะกล่าวต่อไป

3.3.3.1 แนวทางการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีการคิดจากอัตรารทุน (Direct Capitalization Approach)

หลักการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีการคิดจากอัตรารทุนนี้ โดยทั่วไปแล้วจะเป็นการประเมินราคาตามมูลค่าทดแทนสุทธิ (The Depreciated Replacement Cost Basis of Valuation) สำหรับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่จับต้องได้ เช่น อสังหาริมทรัพย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับต้นทุนของสิ่งปลูกสร้างหรือต้นทุนค่าก่อสร้างที่ต้องใช้ต้นทุนหมดไปจำนวนเท่าใด ซึ่งจะประกอบไป

⁴⁴ สุดา (วัชร วัฒนากุล) วิศรุตพิชญ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยค้ำประกัน จำนอง จำนำ (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2545), หน้า 135.

ด้วยการคิดมูลค่าของต้นทุนวัตถุดิบในการผลิต ต้นทุนค่าแรงงานในการผลิต ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการผลิต และอาจรวมผลกำไรจากการดำเนินการ จนได้ทรัพย์สินที่แล้วเสร็จสมบูรณ์ ในขณะที่ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้นั้น ก็สามารถประยุกต์ใช้ในหลักการเดียวกันได้ เพียงแต่ต้นทุนวัตถุดิบหลักและต้นทุนแรงงานในการผลิตจะรวมเข้าอยู่ด้วยกันคือ ต้นทุนของสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประดิษฐ์คิดค้นทรัพย์สินทางปัญญานั้น ซึ่งแนวทางต้นทุนนี้ไม่ค่อยมีประโยชน์ในการประเมินมูลค่าของเทคโนโลยีในระยะเริ่มแรก ต้นทุนของการพัฒนาเทคโนโลยีไม่ได้สะท้อนกับมูลค่าของเทคโนโลยีแต่ประการใด ตัวอย่างเช่น โครงการวิจัยที่มีต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายสูงอาจได้งานวิจัยที่มีมูลค่าน้อยหรือล้มเหลวก็ได้ ในขณะที่โครงการวิจัยที่มีมูลค่าน้อยอาจให้ผลตอบแทนสูง

แนวทางด้านต้นทุนอิงแนวความคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์ดังต่อไปนี้

1. การทดแทน (Substitution)
2. อุปสงค์และอุปทาน (Supply And Demand)
3. ผลกระทบภายนอก (Externalities)
4. ความล้าสมัยของการทำงาน (Functional Obsolescence)
5. ความล้าสมัยทางด้านเทคโนโลยี (Technological Obsolescence)
6. ความล้าสมัยของเศรษฐกิจ (Economic Obsolescence)

3.3.3.2 แนวทางการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีเปรียบเทียบราคาตลาด (Market Approach)

วิธีเปรียบเทียบราคาตลาดเป็นการหามูลค่าตลาดของทรัพย์สินที่ประเมินราคา โดยอาศัยการรวบรวมข้อมูลเปรียบเทียบจากทรัพย์สินอื่น ๆ ที่มีลักษณะความคล้ายคลึงกันในด้านต่าง ๆ มากที่สุด ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และปรับแก้ปัจจัยความต่างที่มีอยู่ระหว่างทรัพย์สินที่ประเมินกับทรัพย์สินเปรียบเทียบเหล่านั้น แล้วจึงสรุปผลเป็นความเห็นผู้ประเมินที่กำหนดเป็นมูลค่าตลาดของทรัพย์สินนั้น ในวิธีเปรียบเทียบตลาดมีวิธีย่อยหลายวิธี เช่น วิธีการเปรียบเทียบโดยตรง (Direct Comparison) วิธีตารางปรับเปลี่ยนราคาซื้อขาย (Grid Adjustment) วิธีคะแนนคุณภาพถ่วงน้ำหนัก (Weighted Quality Score: WQS) และวิธีสมการถดถอย (Regression Analysis) แต่ไม่ว่าวิธีใดก็ตาม ล้วนแต่ใช้ราคาซื้อขายจากตลาดทั้งสิ้น

3.3.3.3 แนวทางการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีคิดลดกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow Approach)

การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีการพิจารณาจากกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow Approach) เป็นวิธีที่นิยมสำหรับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาหลาย ๆ ประเภท ซึ่งรวมไปถึง “สิทธิบัตร” ด้วย ซึ่งเป็นวิธีคำนวณกระแสรายได้สุทธิ (Net Operating

Income: NOI) ในอนาคตแล้วทอนเป็นมูลค่าปัจจุบันด้วยอัตราคิดลดที่เหมาะสม โดยปกติระยะเวลาในการคำนวณอัตราคิดลดจะสั้นกว่าระยะเวลาที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือระยะเวลาที่กฎหมายคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญานั้น โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1) ระยะเวลาที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Economic Life) จะคำนวณจากระยะเวลาที่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาคาดว่าจะได้รับ เช่น สิทธิบัตรยาที่มีอายุคงเหลือ ณ วันประเมิน 8 ปี ลิขสิทธิ์เพลงที่มีอายุตามวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ 9 ปี และสามารถหารายได้จากลิขสิทธิ์นั้นตลอดไปไม่จำกัดเวลา (Perpetuity) เป็นต้น

2) ระยะเวลาที่กฎหมายคุ้มครอง (Legal Life) เช่น สิทธิบัตรที่มีระยะเวลาคุ้มครองตามกฎหมาย

3) อัตราผลตอบแทนและอัตราคิดลด อัตราดังกล่าวมาจากข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์หรือจากการเปลี่ยนมือระหว่างกันหรือพิจารณาจากปัจจัยความเสี่ยงของธุรกิจ หรือประเภทของทรัพย์สินนั้น ซึ่งผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินต้องสามารถอธิบายที่มาที่ไปของอัตราคิดลด (Discount Rate) และอัตราผลตอบแทน (อัตราทุน-Capitalization Rate) ได้อย่างสมเหตุสมผล มีหลักฐานอ้างอิงได้อย่างชัดเจน แต่ถ้าหากผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินใช้ดุลยพินิจในการนำอัตราค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของต้นทุนทางการเงิน (Weighted Average Cost of Capital: WACC) ของกิจการมาใช้เป็นอัตราคิดลด ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินจะต้องมั่นใจว่าปัจจัยที่นำมาเปรียบเทียบสามารถแสดงให้เห็นถึงที่มาที่ไปของการกำหนดอัตราคิดลดที่เหมาะสมได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ การแปลงกระแสรายได้สุทธิเป็นมูลค่าปัจจุบันให้พิจารณาจากระยะเวลาที่เติบโตและอัตราความเสี่ยงประกอบกัน

4) การกำหนดมูลค่าสุดท้าย (Terminal Value) ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาด้วยวิธีนี้ต้องทำความเข้าใจต่ออายุการใช้งาน รวมทั้งศักยภาพในการประกอบการและทำกำไรในระยะยาว (มาก) แบบไม่จำกัดเวลา ซึ่งจะต้องวิเคราะห์คุณลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญาในประเภทนั้น ๆ ว่า เมื่อได้วิเคราะห์แบบจำลองทางการเงิน หรือการจัดทำประมาณการทางการเงินของทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ ควรที่จะมีมูลค่าสุดท้ายหรือไม่ อย่างไร

5) การตรวจสอบทรัพย์สิน ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินมีหน้าที่ตรวจสอบความมีอยู่จริงของทรัพย์สินทางปัญญา ไม่ว่าจะได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้หลักประกัน เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งข้อมูลแวดล้อมจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เหมาะสมและที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมทรัพย์สินทางปัญญา สภาอุตสาหกรรม หอการค้าจังหวัด สหกรณ์ท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อยืนยันคุณลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญาที่ประเมินในประเภทนั้น ๆ โดยเฉพาะการตรวจสอบ สอบทางศักยภาพและขีดความสามารถในการหารายได้จากทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ ได้อย่างสมเหตุสมผล มีข้อมูลสนับสนุนยืนยันได้อย่างน่าเชื่อถือ หากผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินมีข้อจำกัดในการรวบรวม

ตรวจสอบข้อมูลที่เป็นสาระของทรัพย์สินทางปัญญาที่ประเมินจะต้องแจ้งข้อจำกัดเหล่านั้นในรายงานอย่างชัดเจน และถือเป็นรายงานที่มีเงื่อนไขซึ่งให้ผู้ให้หลักประกันใช้ความระมัดระวังในการตัดสินใจเป็นพิเศษ หากผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินกำหนดข้อสมมติฐานใด ๆ ในรายงานการประเมินอันเนื่องจากข้อจำกัดดังกล่าว จะต้องอธิบายและให้เหตุผลประกอบข้อสมมติฐานเหล่านั้นในรายงานอย่างชัดเจนด้วย

6) การพิจารณามูลค่าทรัพย์สิน ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญามีหน้าที่ในการพิจารณามูลค่าทรัพย์สินด้วยความระมัดระวัง และต้องพึงรู้ในการสรุปมูลค่าในการจำแนกมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาออกจากมูลค่ารวมในกรณีที่ทรัพย์สินทางปัญญานั้นใช้ปัจจัยการผลิตร่วมกับทรัพย์สินประเภทอื่น ซึ่งใช้ตัวชี้วัดมูลค่าโดยการประมาณการจากผลการประกอบการ (Net Operating Income: NOI) ที่คาดว่าจะเกิดจากทรัพย์สินทางปัญญานั้นอย่างไร หากทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภทที่มีข้อมูลเปรียบเทียบในตลาดที่เกิดจากการเปลี่ยนมือในตลาดระหว่างผู้ซื้อ ผู้ขาย และสามารถกำหนดปัจจัยเปรียบเทียบได้อย่างมีหลักฐานที่น่าเชื่อถือ ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินสามารถกำหนดมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านั้นโดยวิธีเปรียบเทียบกับราคาตลาดได้แต่ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินจะต้องอธิบายและมีข้อมูลในการวิเคราะห์สนับสนุนการเปรียบเทียบทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาเปรียบเทียบกับทรัพย์สินทางปัญญาที่ประเมินได้อย่างชัดเจนรวมทั้งการพิจารณาปัจจัยที่นำมาเปรียบเทียบที่มีเหตุผลสนับสนุนได้อย่างเพียงพอ⁴⁵

3.3.4 หน่วยงานที่มีบทบาทต่อการประเมินมูลค่าทรัพย์สินซึ่งนำมาเป็นหลักประกันของประเทศไทย

ในการขอสินเชื่อโดยใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันนั้น เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความประสงค์จะขอสินเชื่อจะต้อง

ประเทศไทยมีการดำเนินการทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนในการสร้างหลักเกณฑ์และมาตรการต่าง ๆ มาช่วยสนับสนุนให้เกิดระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ รวมทั้งการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา โดยหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบนิเวศของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยประกอบด้วยองค์กรต่าง ๆ ที่มีบทบาทแตกต่างกันไป ซึ่งสามารถได้เป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

⁴⁵

สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย, แนวทางและหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา, หน้า 2-4, ค้นวันที่ 12 ธันวาคม 2561 จาก https://www.ipthailand.go.th/images/intellectual_property_01_07_59.pdf

1. หน่วยงานที่รับจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา ผู้ประกอบการต้องยื่นขอจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญากับกรมทรัพย์สินทางปัญญา และผู้รับหลักประกันต้องยื่นจดทะเบียนสัญญาหลักประกันระหว่างผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกันกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ซึ่งในทางปฏิบัติการทำงานของทั้งสองหน่วยงานควรจะต้องมีการประสานและเชื่อมโยงข้อมูลการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างกันในลักษณะ Real Time เพื่อให้สามารถสืบค้นข้อมูลการจดทะเบียนและสถานะล่าสุดของทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละรายการ ซึ่งจะป้องกันมิให้เกิดการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปยื่นจดทะเบียนเป็นหลักประกันซ้ำซ้อนกัน

2. หน่วยงานที่ให้บริการตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญากรมทรัพย์สินทางปัญญาได้จัดทำเว็บไซต์ตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นมาเพื่อเป็นตลาดกลางในการซื้อขาย และให้เข้าทรัพย์สินทางปัญญา แต่ยังไม่มีการทำธุรกรรมซื้อขาย เนื่องจากข้อมูลที่ปรากฏในเว็บไซต์ยังมีเพียงข้อมูลรายละเอียดการเสนอขายสินค้าฝ่ายเดียว ยังไม่มีข้อมูลการเสนอซื้อ ซึ่งต้องมีมาตรการจูงใจให้ผู้ประกอบการทำธุรกรรมผ่านตลาดกลางมากขึ้น

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ประกอบด้วยหน่วยงานที่กำหนดหลักเกณฑ์ และแนวทางการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน รวมทั้งกำหนดคุณสมบัติของผู้ประเมิน ได้แก่ สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย และหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ได้แก่ บริษัทการประเมินมูลค่าทรัพย์สินเอกชน และนักประเมินมูลค่าทรัพย์สิน

4. หน่วยงานที่ให้สินเชื่อ ซึ่งในปัจจุบัน ได้แก่ สถาบันการเงิน โดยนิยามของสถาบันการเงิน ภายใต้กฎหมายหลักประกันฯ รวมถึงสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน บริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามกฎหมายว่าด้วยประกันชีวิต และบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย และธนาคารหรือสถาบันการเงินที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น

5. หน่วยงานรับประกัน: หน่วยงานที่ทำหน้าที่รับช่วงในการประกันทรัพย์สินที่ใช้ค่าประกันการกู้ยืมเงิน เพื่อช่วยลดความเสี่ยงของสถาบันการเงินที่ทำการปล่อยกู้ หน่วยงานหลักที่มีบทบาทในการรับประกันทรัพย์สินที่ใช้ค่าประกันการกู้ยืมเงินในประเทศไทย คือ บริษัทประกันสินเชื่อเพื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บยส.)⁴⁶

⁴⁶ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, รายงานผลการศึกษา โครงการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2560), หน้า 95-105.

มีการยื่นต่อหน่วยงาน The United States Patent and Trademark บริษัท National Acceptance จึงไม่มีปริมสิทธิ์เหนือเจ้าหนี้รายอื่น

โดยภาพรวม จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงวิวัฒนาการแนวคิด หลักเกณฑ์และแนวทาง บังคับสิทธิของกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจของประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ในบพนี้แล้ว พบว่าแนวทางในการบังคับสิทธิหรือแนวทางในการบังคับชำระหนี้แก่ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันของประเทศแม่แบบทั้ง 2 นั้น ไม่ได้มีการกำหนดวิธีการที่ตายตัวแน่นอนไว้ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของผู้เป็นเจ้าของหนี้ว่าจะเลือกวิธีการใด ทั้งนี้เพราะทรัพย์สินที่สามารถนำมาเป็นหลักประกันของทั้งประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกานั้นเป็นได้ทั้งทรัพย์สินที่มีรูปร่างมีตัวตน ทรัพย์สินไม่มีรูปร่าง และทรัพย์สินที่จะได้มาในอนาคต กฎหมายของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาจึงมีการกำหนดไว้อย่างยืดหยุ่น เพื่อให้สามารถปรับใช้ได้กับทรัพย์สินทุกประเภท

ในประเทศอังกฤษ เมื่อเกิดเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นการทำให้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันแบบลอย (Floating Charge) แปลงสภาพกลายเป็นทรัพย์สินหลักประกันแบบเฉพาะเจาะจง (Fixed Charge) ผู้เป็นเจ้าของมีประกันหลักประกันแบบลอย (Floating Charge) มีสิทธิเข้าครอบครอง หรือขายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันโดยการแต่งตั้งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (Receiver) ขึ้น เพื่อทำหน้าที่รวบรวมทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันออกขายทอดตลาดและเข้าดำเนินธุรกิจของบริษัทลูกหนี้ต่อไป หรือจะใช้สิทธิทางศาลฟ้องขอบังคับทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันให้หลุดเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ก็ได้ สำหรับในสหรัฐอเมริกา เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้หรือกระทำการใดอันเป็นการผิดเงื่อนไขตามสัญญา ผู้เป็นเจ้าของมีสิทธิติดตามนำทรัพย์สินซึ่งเป็นหลักประกันมาชำระหนี้โดยเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเข้าครอบครองทรัพย์และนำทรัพย์สินนั้นออกจำหน่าย ให้เช่า ให้สิทธิ์ หรืออาจเป็นการขายทอดตลาดก็ได้ โดยจะบังคับชำระหนี้ทั้งหมดหรือ บางส่วนก็ย่อมได้ แต่อย่างไรก็ตามการที่เจ้าหนี้จะใช้วิธีการใดบังคับแก่ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันนั้น ต้องเป็นวิธีการที่สมเหตุสมผล เป็นธรรมต่อผู้เป็นลูกหนี้ และสามารถบอกเหตุผลแก่ผู้เป็นลูกหนี้ รวมถึงศาลได้ถึงสาเหตุในการเลือกใช้วิธีการดังกล่าว

บทที่ 4

บทวิเคราะห์

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ามานั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจที่มีการบังคับใช้มาแล้วกว่า 2 ปี ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการกำหนดให้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันการชำระหนี้มีช่องว่างของการบังคับใช้กฎหมายบางประการที่ทำให้ไม่สามารถนำเอาสิทธิบัตรเป็นหลักประกันได้ ดังนั้น ควรจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว ตลอดจนมีมาตรการทางบริหารที่จะแก้ไขปัญหาการนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ สามารถสรุปประเด็นปัญหาได้ ดังนี้

จากการศึกษาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยพบว่า การนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันทางธุรกิจในประเทศไทยมีปัญหาซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นปัญหา และวิเคราะห์ปัญหา ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเรื่องมาตรการทางกฎหมายเพื่อรองรับการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรที่นำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ ปัญหาเรื่องการไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการรองรับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งนี้รวมถึงสิทธิบัตรด้วย ในการนำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ต่อสถาบันทางการเงิน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประดิษฐ์หรือผู้ทรงสิทธิบัตร เพราะเหตุที่สถาบันทางการเงินไม่ยอมปล่อยสินเชื่อ โดยเหตุที่สำคัญ คือ ไม่เชื่อมั่นต่อหลักประกันที่เป็นสิทธิบัตร เนื่องจาก หากสถาบันการเงินหรือผู้รับหลักประกันไม่สามารถตีราคาทรัพย์สินทางปัญญาที่ผู้ให้หลักประกันนำมาใช้เป็นหลักประกันในการขอสินเชื่อได้ ก็จะไม่สามารถระดมทุนให้แก่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญานั้นได้

2. ปัญหาเรื่องการไม่มีองค์กรของรัฐในการกำกับ ควบคุม ดูแลเรื่องการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา รวมไปถึงสิทธิบัตรด้วย สิทธิบัตรถือเป็นทรัพย์สินทางปัญญา อันเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันในระบบการเงินและการลงทุน อย่างไรก็ตามการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทก็มีความแตกต่างกันไปหลากหลายวิธี ซึ่งการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรนั้นสามารถทำได้ยาก ด้วยข้อจำกัดของระยะเวลาในการได้รับความคุ้มครองและความเจริญก้าวหน้าของนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สูงขึ้นและใหม่ขึ้นอย่างรวดเร็วที่จะเข้ามาทดแทน

4.1 ปัญหาเรื่องมาตรการทางกฎหมายเพื่อรองรับการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรที่นำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงปัญหาของการนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ของประเทศอังกฤษ อย่างกว้าง เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ให้หลักประกันสามารถนำทรัพย์สินทางปัญญาหลายประเภททั้งที่มีเอกสารสิทธิและไม่มีเอกสารสิทธิมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ได้

ส่วนหลักการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของทั้งประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และประเทศไทยนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 วิธีการหลัก คือ หลักการประเมินมูลค่าที่เป็น “ตัวเงิน” และหลักการประเมินแบบ “Checklist” ซึ่งหลักการประเมินมูลค่าที่เป็น “ตัวเงิน” นั้นสามารถประเมินได้ด้วยวิธีพื้นฐาน โดยประเมินจากต้นทุน ราคาตลาด รายได้ที่คาดว่าจะได้รับ หรือประเมินได้ด้วยวิธีอื่น ๆ โดยการผสมผสานวิธีพื้นฐานเข้าด้วยกัน ส่วนในหลักการประเมินแบบ “Checklist” นั้นเป็นการประเมินเชิงคุณภาพที่เกิดจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อมูลค่าที่เป็น “ตัวเงิน” และจัดอันดับหรือให้คะแนน “ตัวชี้วัด” หรือ “ปัจจัย” เช่น ประโยชน์ที่ผู้ซื้อหรือผู้ครอบครองจะได้รับ ศักยภาพของตลาด และอายุในการสร้างผลประโยชน์ทางธุรกิจ เป็นต้น

แม้ว่าทรัพย์สินทางปัญญาจะได้รับการยอมรับให้สามารถใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ แต่ก็ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ โดยเฉพาะในประเด็นการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาก็คือ การประเมินราคาทรัพย์สินทางปัญญานั้นไม่มีราคาตลาดเป็นตัวอ้างอิง มูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาโดยส่วนมากจะขึ้นอยู่กับศักยภาพในการสร้างรายได้ของทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ และความพึงพอใจของผู้บริโภคเป็นหลัก นอกจากนี้ยังแปรผันไปตามช่วงอายุ ซึ่งอาจเป็นช่วงอายุทางเศรษฐกิจ หรือช่วงอายุตามกฎหมาย คือ เมื่ออยู่ในสภาพที่ไม่อาจหวังกันสิทธิแต่ผู้เดียวได้ ทรัพย์สินทางปัญญานั้นย่อมสิ้นค่าไป และยังต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ประเภทและลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภทมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สภาวะตลาดและสภาพการแข่งขัน เป็นต้น การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจึงมีได้หลากหลายรูปแบบ และปัจจัยแวดล้อม ยากที่จะวางกฎเกณฑ์ให้แน่ชัดลงไปได้ การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจึงต้องมีการพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับความสามารถของเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ ในการสร้างคุณค่า และความเชื่อมั่นในศักยภาพในการสร้างรายได้ของทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ ได้มากหรือน้อยเพียงใด ซึ่งกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้จัดทำคู่มือการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาไว้ แต่คู่มือดังกล่าวก็ไม่ได้มีวิธีการแก้ไขปัญหาดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น เนื่องจากยังไม่อาจสรุปได้ว่าวิธีใดเป็นวิธีใกล้เคียงกับมูลค่าที่แท้จริงมากที่สุด และได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน

สำหรับประเทศไทยนั้น มีการกำหนดทรัพย์สินทางปัญญาให้สามารถนำมาเป็นหลักประกัน การชำระหนี้ได้ภายใต้พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 ทั้งนี้หมายความรวมถึง ทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า ความลับทางการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และอื่น ๆ ก็สามารถนำมาใช้ในการระดมทุนได้ รวมทั้งไม่มีการบังคับว่าจะต้องเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่จดทะเบียนไว้กับกรมทรัพย์สินทางปัญญาไว้แล้วนั้น แม้ ยังไม่ได้มีการจดทะเบียนไว้กับกรมทรัพย์สินทางปัญญาก็สามารถนำมาใช้ระดมทุนเช่นกัน ซึ่งจะเป็น การเปิดโอกาสให้ผู้ให้หลักประกันหรือผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน ได้มากยิ่งขึ้น

การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยมักใช้วิธีคิดรายได้จากกระแสเงินสด สุทธิและทอนเป็นมูลค่าปัจจุบันด้วยอัตราคิดลด (Income Approach) โดยแบ่งออกเป็น 2 วิธีหลัก คือ วิธีคิดจากอัตรากำไร (Direct Capitalization Approach) และวิธีคิดลดกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow Approach)

สำหรับการประเมินมูลค่าด้วยวิธีการเปรียบเทียบราคาตลาด (Market Approach) นั้น แม้จะเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินเกือบทุกประเภทซึ่งอาจรวมไปถึง สิทธิบัตรแต่ปัญหาสำคัญของวิธีการที่จะนำมาใช้กับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างอย่าง สิทธิบัตรที่ไม่มีตลาดแข่งขันสมบูรณ์รองรับเป็นเหตุให้เกิดปัญหาในการหาคู่ธุรกรรมเพื่อเปรียบเทียบ ราคาตลาดที่เหมาะสม ยิ่งไปกว่านั้น แม้จะหาคู่ธุรกรรม เพื่อเปรียบเทียบได้แต่คุณลักษณะของ สิทธิบัตรที่มีความแตกต่างหรือมีความคล้ายคลึงอาจทำให้เกิดข้อโต้แย้งผลการประเมินมูลค่าด้วย วิธีการเปรียบเทียบราคาตลาด (Market Approach)

ส่วนการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีการคิดจากอัตรากำไร (Direct Capitalization Approach) นั้นไม่ค่อยได้รับความนิยมมากนัก โดยเฉพาะการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง อีกทั้งการประเมินมูลค่าด้วยวิธีนี้ยังไม่มีที่เหมาะสม เพราะไม่อาจ สะท้อนมูลค่าที่สมเหตุสมผลของสิทธิบัตรได้ แต่วิธีการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีการคิดจากอัตรากำไรก็ยังมีการใช้กันอย่างมากในหมู่สิทธิบัตรที่อยู่ในช่วงเริ่มต้น (Early Stage) เพราะในช่วงเริ่มต้นของ สิทธิบัตรนั้นยังไม่แน่ว่าสิทธิบัตรนั้นจะสามารถพัฒนาและออกผลิตภัณฑ์ที่มีความสามารถในการสร้าง ผลกำไรแก่ผู้ทรงสิทธิมากน้อยเท่าใด ดังนั้นการประเมินมูลค่าโดยวิธีการคิดจากต้นทุนจึงสมเหตุสมผล ทั้งต่อฝ่ายผู้พัฒนาสิทธิบัตรและต่อบุคคลภายนอก

การระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาต้องอาศัยการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่ง เป็นการประเมินผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของทรัพย์สินทางปัญญา ก่อนที่ผู้รับหลักประกันตัดสินใจว่าจะให้เงินทุนหรือสินเชื่อมากน้อยเท่าใด ซึ่งการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญานี้ มีหลากหลาย รูปแบบ ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเชิงปริมาณนั้น มี

3 วิธีหลัก ๆ คือ การประเมินจากต้นทุน การประเมินจากราคาตลาด และการประเมินจากรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ/กระแสเงินสด ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้คือมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ สำหรับการประเมินเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีต่อมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา โดยการจัดอันดับหรือให้คะแนนปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งจะถูกนำไปใช้ในการเปรียบเทียบ หรืออาจถูกนำไปใช้เป็นสมมติฐานในการประเมินมูลค่าเชิงปริมาณต่อไป อย่างไรก็ตามแม้ว่าในหลักการจะมีแนวทางในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่หลากหลาย แตกต่างไปตามปัจจัยหรือสมมติฐานที่นำมาใช้พิจารณา แต่ในทางปฏิบัติแล้ว การเลือกวิธีประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาให้เหมาะสมจะต้องคำนึงถึงความพร้อมของข้อมูลและความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้งาน

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้น การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีการพิจารณาจากกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow Approach) จึงเป็นวิธีการที่สมเหตุสมผลต่อการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรในช่วงชีวิตที่สามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จหรือสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีความสามารถในการแข่งขันในตลาดสูง (Developed or Mature Patent) เนื่องจากมูลค่าที่ได้จากการประเมินด้วยวิธีนี้จะค่อนข้างสอดคล้องกับความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของสิทธิบัตรให้แก่ผู้ทรงสิทธิ โดยเฉพาะสิทธิบัตรที่สามารถให้สิทธิการใช้งาน (Licensing Contract) ซึ่งพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 ในปัจจุบันที่แม้ว่าจะมีการบัญญัติให้สามารถนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ตามมาตรา 8 แต่ก็ไม่ได้มีการระบุถึงแนวทางการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทเอาไว้ จึงทำให้ผู้รับหลักประกันปฏิเสธผู้ให้หลักประกันในการนำทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภท เช่น สิทธิบัตร มาเป็นหลักประกัน เนื่องจากผู้รับหลักประกันย่อมต้องการลดภาระและความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากการยอมรับสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ ทำให้เจตนารมณ์ของกฎหมายที่แท้จริงที่ต้องการเพิ่มโอกาสให้ผู้ประกอบการรายย่อยสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

4.2 หน่วยงาน/องค์กรที่รับผิดชอบเรื่องการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

ปัจจุบันในประเทศไทยยังมีการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาที่ยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก แต่ที่ผ่านมามีประเทศไทยมีการดำเนินการทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนในการสร้างหลักเกณฑ์และมาตรการต่าง ๆ มาช่วยสนับสนุนให้เกิดระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันการกู้สินเชื่อ รวมทั้งการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา โดยหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องในระบบนิเวศของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทย ประกอบไปด้วยองค์กรต่าง ๆ ที่สำคัญ ซึ่งแต่ละองค์กรนั้นมีบทบาทหน้าที่ของตัวเองที่แตกต่างกันไป ได้แก่

1. กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ เป็นหน่วยงานที่ขึ้นทะเบียนการซื้อ ขาย ให้เช่า หรือจำหน่ายทรัพย์สินทางปัญญา
2. IP Thaipmart.com เป็นตลาดซื้อ ขาย หรือให้เช่าทรัพย์สินทางปัญญา
3. หน่วยงานการประเมินมูลค่าทรัพย์สินเอกชน เป็นหน่วยงานประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาเอกชน โดยมี สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย ทำหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์ และแนวทางการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน รวมทั้งกำหนดคุณสมบัติของผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินด้วย
4. สถาบันการเงิน เป็นหน่วยงานที่ปล่อยกู้ และ
5. บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) เป็นหน่วยงานที่รับประกันทรัพย์สินทางปัญญา

องค์กรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาของต่างประเทศ ไม่ว่าจะ เป็นสหรัฐอเมริกา อังกฤษ เกาหลีใต้ สิงคโปร์ มาเลเซีย และจีน นั้น ประกอบไปด้วยองค์การสำคัญ ๆ ได้แก่ 1. ขึ้นทะเบียน 2. ตลาดกลางในการซื้อ-ขาย 3. ประเมินมูลค่า 4. เงินทุน 5. ประกันหลักประกัน แต่จะมีความแตกต่างกันออกไปในรายละเอียด โดยสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่ให้ องค์กรเอกชนเข้ามาดำเนินการทั้งหมด ในขณะที่ประเทศอังกฤษ เกาหลีใต้ สิงคโปร์ มาเลเซีย และจีน เป็นประเทศที่ให้องค์กรรัฐและองค์กรเอกชนเข้ามาดำเนินการร่วมกัน ทั้งนี้ ปัญหาและอุปสรรคของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา คือ

1. เรื่องการพัฒนากระบวนการข้อมูลให้สามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แบบ Real Time และสามารถเชื่อมโยงสถานภาพของทรัพย์สินทางปัญญากับกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง ครบถ้วน
2. เรื่องการมีกฎหมายรับรองวิชาชีพการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และจัดให้มีการฝึกอบรมวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทอย่างต่อเนื่อง
3. เรื่องการสร้างแรงจูงใจให้มีการค้าขายทรัพย์สินทางปัญญาผ่านตลาดกลาง และจัดให้มีฐานข้อมูลราคาของทรัพย์สินทางปัญญา
4. เรื่องการเพิ่มประเภทของผู้รับหลักประกัน และจัดให้มีการค้ำประกันสินเชื่อจากทรัพย์สินทางปัญญา
5. เรื่องวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และวิธีการบันทึกบัญชีที่มีการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ
6. เรื่องการลดโอกาสในการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

ซึ่งการที่ประเทศไทยยังมีตลาดกลางของทรัพย์สินทางปัญญาไม่กว้างพอ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะยื่นมือเข้ามาช่วยขับเคลื่อนกระบวนการการนำทรัพย์สินทางปัญญามาใช้เป็น

หลักประกันการชำระหนี้ให้ประชาชนได้สามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้ง่ายและเป็นธรรม ซึ่งถือเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยให้ประเทศไทยมีการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจไปได้ในระยะยาว และเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากต่างประเทศ หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา จึงควรเป็นเอกชนที่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ โดยใช้รูปแบบของประเทศอังกฤษมาปรับใช้กับประเทศไทยเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

บทที่ 5

ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงหลักกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องดังแสดงไว้ในบทที่ 2 ซึ่งประกอบไปด้วยหลักทั่วไปเกี่ยวกับการใช้สิทธิบัตรเป็นหลักประกันทางธุรกิจ ประกอบกับพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 เพื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องกันของการนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจในปัจจุบัน กับการศึกษาแนวทางและ หลักเกณฑ์ในการประเมินมูลค่าสิทธิบัตร และนำสิทธิบัตรมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ของประเทศสหราชอาณาจักรและประเทศสหรัฐอเมริกาในบทที่ 3 มาประกอบเพื่อวิเคราะห์ถึงแนวทางในการประเมินมูลค่าสิทธิบัตร เพื่อนำไปเป็นหลักประกันแบบลอยของประเทศสหราชอาณาจักรและการบังคับสิทธิตามกฎหมาย UCC ข้อ 9 ของ ประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้บังคับแก่ทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อประโยชน์ของผู้รับหลักประกันและผู้ให้หลักประกันในประเทศไทย รวมถึงองค์กรที่รับผิดชอบเรื่องการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรในบทที่ 4 แล้ว

ในบทที่ 5 นี้ ผู้วิจัยจะกล่าวโดยสรุปถึงแนวทางในการบังคับชำระทรัพย์สินทางปัญญาในฐานะเป็นหลักประกันทางธุรกิจ ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 และเสนอแนะแนวทางในการร่างพระราชบัญญัติการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้ทรัพย์สินทางปัญญาสามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้จริงในทางปฏิบัติและมีแนวทางในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาและองค์กรของรัฐที่รับผิดชอบเรื่องการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาโดยมีกฎหมายรองรับ เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับหลักประกันและผู้ให้หลักประกัน ตลอดจนมีความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศและเจตนารมณ์ของกฎหมายให้สัมฤทธิ์ผลตามที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 สรุป

ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะกล่าวโดยสรุปถึงการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรเพื่อนำไปเป็นหลักประกันทางธุรกิจ ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 โดยทำการสรุปทั้งข้อดีและข้อเสีย เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะดังที่จะได้กล่าวถึงในส่วนต่อไป

5.1.1 หลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าสิทธิบัตร

วิธีในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยนั้น ใช้วิธีการพื้นฐานในการประเมิน ซึ่งมีทั้งหมด 3 วิธี หลัก คือ วิธีคิดจากอัตราทุน (Direct Capitalization Approach) วิธีการเปรียบเทียบราคาตลาด (Market Approach) และวิธีคิดลดกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow Approach) โดยแต่ละวิธีจะมีความเหมาะสมและข้อจำกัดสำหรับการประเมินมูลค่าสิทธิบัตร ดังจะกล่าวต่อไป

5.1.1.1 แนวทางการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีการคิดจากอัตราทุน (Direct Capitalization Approach)

หลักการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีการคิดจากอัตราทุนนี้ โดยทั่วไปแล้วจะเป็นการประเมินราคาตามมูลค่าทดแทนสุทธิ (The Depreciated Replacement Cost Basis of Valuation) สำหรับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่จับต้องได้ เช่น อสังหาริมทรัพย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับต้นทุนของสิ่งปลูกสร้างหรือต้นทุนค่าก่อสร้างที่ต้องใช้ต้นทุนหมดไปจำนวนเท่าใด ซึ่งจะประกอบไปด้วยการคิดมูลค่าของต้นทุนวัตถุดิบในการผลิต ต้นทุนค่าแรงงานในการผลิต ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการผลิต และอาจรวมผลกำไรจากการดำเนินการ จนได้ทรัพย์สินที่แล้วเสร็จสมบูรณ์ ในขณะที่ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้นั้น ก็สามารถประยุกต์ใช้ในหลักการเดียวกันได้ เพียงแต่ต้นทุนวัตถุดิบหลักและต้นทุนแรงงานในการผลิตจะรวมเข้าอยู่ด้วยกันคือ ต้นทุนของสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประดิษฐ์คิดค้นทรัพย์สินทางปัญญานั้น ซึ่งแนวทางต้นทุนนี้ไม่ค่อยมีประโยชน์ในการประเมินมูลค่าของเทคโนโลยีในระยะเริ่มแรก ต้นทุนของการพัฒนาเทคโนโลยีไม่ได้สะท้อนกับมูลค่าของเทคโนโลยีแต่ประการใด ตัวอย่างเช่น โครงการวิจัยที่มีต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายสูงอาจได้งานวิจัยที่มีมูลค่าน้อยหรือล้มเหลวก็ได้ ในขณะที่โครงการวิจัยที่มีมูลค่าน้อยอาจให้ผลตอบแทนสูง

แนวทางด้านต้นทุนอิงแนวความคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์ดังต่อไปนี้

1. การทดแทน (Substitution)
2. อุปสงค์และอุปทาน (Supply and Demand)
3. ผลกระทบภายนอก (Externalities)
4. ความล้าสมัยของการทำงาน (Functional Obsolescence)
5. ความล้าสมัยทางด้านเทคโนโลยี (Technological Obsolescence)
6. ความล้าสมัยของเศรษฐกิจ (Economic Obsolescence)

5.1.1.2 แนวทางการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีเปรียบเทียบราคาตลาด (Market Approach)

วิธีเปรียบเทียบราคาตลาดเป็นการหามูลค่าตลาดของทรัพย์สินที่ประเมินราคา โดยอาศัยการรวบรวมข้อมูลเปรียบเทียบจากทรัพย์สินอื่น ๆ ที่มีลักษณะความคล้ายคลึงกันในด้านต่าง ๆ มากที่สุด ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และปรับแก้ปัจจัยความต่างที่มีอยู่ระหว่างทรัพย์สินที่ประเมินกับทรัพย์สินเปรียบเทียบเหล่านั้น แล้วจึงสรุปผลเป็นความเห็นผู้ประเมินที่กำหนดเป็นมูลค่าตลาดของทรัพย์สินนั้น ในวิธีเปรียบเทียบตลาดมีวิธีย่อยหลายวิธี เช่น วิธีการเปรียบเทียบโดยตรง (Direct Comparison) วิธีตารางปรับเปลี่ยนราคาซื้อขาย (Grid Adjustment) วิธีคะแนนคุณภาพถ่วงน้ำหนัก (Weighted Quality Score หรือ WQS) และวิธีสมการถดถอย (Regression Analysis) แต่ไม่ว่าวิธีใดก็ตาม ล้วนแต่ใช้ราคาซื้อขายจากตลาดทั้งสิ้น

5.1.1.3 แนวทางการประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีคิดลดกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow Approach)

การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรด้วยวิธีการพิจารณาจากกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow Approach) เป็นวิธีที่นิยมสำหรับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาหลาย ๆ ประเภท ซึ่งรวมไปถึง “สิทธิบัตร” ด้วย ซึ่งเป็นวิธีคำนวณกระแสรายได้สุทธิ (Net Operating Income: NOI) ในอนาคตแล้วทอนเป็นมูลค่าปัจจุบันด้วยอัตราคิดลดที่เหมาะสม โดยปกติระยะเวลาในการคำนวณอัตราคิดลดจะสั้นกว่าระยะเวลาที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือระยะเวลาที่กฎหมายคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญานั้น โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1) ระยะเวลาที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Economic Life) จะคำนวณจากระยะเวลาที่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาคาดว่าจะได้รับ เช่น สิทธิบัตรยาที่มีอายุคงเหลือ ณ วันประเมิน 8 ปี ลิขสิทธิ์เพลงที่มีอายุตามวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ 9 ปี และสามารถหารายได้จากลิขสิทธิ์นั้นตลอดไปไม่จำกัดเวลา (Perpetuity) เป็นต้น

2) ระยะเวลาที่กฎหมายคุ้มครอง (Legal Life) เช่น สิทธิบัตรที่มีระยะเวลาคุ้มครองตามกฎหมาย

3) อัตราผลตอบแทนและอัตราคิดลด อัตราดังกล่าวมาจากข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์หรือจากการเปลี่ยนมือระหว่างกันหรือพิจารณาจากปัจจัยความเสี่ยงของธุรกิจ หรือประเภทของทรัพย์สินนั้น ซึ่งผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินต้องสามารถอธิบายที่มาที่ไปของอัตราคิดลด (Discount Rate) และอัตราผลตอบแทน (อัตราทุน-Capitalization Rate) ได้ อย่างสมเหตุสมผล มีหลักฐานอ้างอิงได้อย่างชัดเจน แต่ถ้าหากผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินใช้ดุลยพินิจในการนำอัตราค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของต้นทุนทางการเงิน (Weighted Average Cost of Capital: WACC) ของกิจการมาใช้เป็นอัตราคิดลด ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินจะต้องมั่นใจว่าปัจจัยที่นำมา

เปรียบเทียบสามารถแสดงให้เห็นถึงที่มาที่ไปของการกำหนดอัตราคิดลดที่เหมาะสมได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ การแปลงกระแสรายได้สุทธิเป็นมูลค่าปัจจุบันให้พิจารณาจากระยะเวลาที่เติบโตและอัตราความเสี่ยงประกอบกัน

4) การกำหนดมูลค่าสุดท้าย (Terminal Value) ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาด้วยวิธีนี้ต้องทำความเข้าใจต่ออายุการใช้งาน รวมทั้งศักยภาพในการประกอบการและทำกำไรในระยะยาว (มาก) แบบไม่จำกัดเวลา ซึ่งจะต้องวิเคราะห์คุณลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญาในประเภทนั้น ๆ ว่า เมื่อได้วิเคราะห์แบบจำลองทางการเงิน หรือการจัดทำประมาณการทางการเงินของทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ ควรที่จะมีมูลค่าสุดท้ายหรือไม่ อย่างไร

5) การตรวจสอบทรัพย์สิน ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินมีหน้าที่ตรวจสอบความมีอยู่จริงของทรัพย์สินทางปัญญา ไม่ว่าจะได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้หลักประกัน เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งข้อมูลแวดล้อมจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เหมาะสมและที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมทรัพย์สินทางปัญญา สภาอุตสาหกรรม หอการค้าจังหวัด สหกรณ์ท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อยืนยันคุณลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญาที่ประเมินในประเภทนั้น ๆ โดยเฉพาะการตรวจสอบ สอบทางศักยภาพและขีดความสามารถในการหารายได้จากทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ ได้อย่างสมเหตุสมผล มีข้อมูลสนับสนุนยืนยันได้อย่างน่าเชื่อถือ หากผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินมีข้อจำกัดในการรวบรวม ตรวจสอบข้อมูลที่เป็นสาระของทรัพย์สินทางปัญญาที่ประเมิน จะต้องแจ้งข้อจำกัดเหล่านั้นในรายงานอย่างชัดเจน และถือเป็นรายงานที่มีเงื่อนไขให้ผู้ให้หลักประกันใช้ความระมัดระวังในการตัดสินใจเป็นพิเศษ หากผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินกำหนดข้อสมมติฐานใด ๆ ในรายงานการประเมินอันเนื่องจากข้อจำกัดดังกล่าว จะต้องอธิบายและให้เหตุผลประกอบข้อสมมติฐานเหล่านั้นในรายงานอย่างชัดเจนด้วย

6) การพิจารณามูลค่าทรัพย์สิน ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญามีหน้าที่ในการพิจารณามูลค่าทรัพย์สินด้วยความระมัดระวัง และต้องพึงรู้ในการสรุปมูลค่าในการจำแนกมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาออกจากมูลค่ารวมในกรณีที่ทรัพย์สินทางปัญญานั้นใช้ปัจจัยการผลิตร่วมกับทรัพย์สินประเภทอื่น ซึ่งใช้ตัวชี้วัดมูลค่าโดยการประมาณการจากผลการประกอบการ (Net Operating Income: NOI) ที่คาดว่าจะเกิดจากทรัพย์สินทางปัญญานั้นอย่างไร หากทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภทที่มีข้อมูลเปรียบเทียบในตลาดที่เกิดจากการเปลี่ยนมือในตลาดระหว่างผู้ซื้อ ผู้ขาย และสามารถกำหนดปัจจัยเปรียบเทียบได้อย่างมีหลักฐานที่น่าเชื่อถือ ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินสามารถกำหนดมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านั้นโดยวิธีเปรียบเทียบกับราคาตลาดได้แต่ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินจะต้องอธิบายและมีข้อมูลในการวิเคราะห์สนับสนุน

การเปรียบเทียบทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาเปรียบเทียบกับทรัพย์สินทางปัญญาที่ประเมินได้อย่างชัดเจนรวมทั้งการพิจารณาปัจจัยที่นำมาเปรียบเทียบที่มีเหตุผลสนับสนุนได้อย่างเพียงพอ⁸

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาวิธีนี้จะกระทำได้ง่าย แต่ก็ยังมีข้อเสียคือการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาจะคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับมาในอนาคตมากกว่าการพิจารณาจากผลประโยชน์ที่ได้รับมาแล้วในอดีต ซึ่งการประเมินสถานการณ์เศรษฐกิจและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้นกระทำได้ยาก อีกทั้งยังไม่มีความแน่นอน เพราะสามารถมีความผันผวนได้ตลอดเวลา⁹

5.1.2 หน่วยงานที่มีบทบาทต่อการประเมินมูลค่าทรัพย์สินซึ่งนำมาเป็นหลักประกันของประเทศไทย

ประเทศไทยมีการดำเนินการทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนในการสร้างหลักเกณฑ์และมาตรการต่าง ๆ มาช่วยสนับสนุนให้เกิดระบบการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันเงินกู้ รวมทั้งการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญา โดยหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบนิเวศของการระดมทุนจากทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยประกอบด้วยองค์กรต่าง ๆ ที่มีบทบาทแตกต่างกันไป ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. หน่วยงานที่รับจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา ผู้ประกอบการต้องยื่นขอจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญากับกรมทรัพย์สินทางปัญญา และผู้รับหลักประกันต้องยื่นจดทะเบียนสัญญาหลักประกันระหว่างผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกันกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ซึ่งในทางปฏิบัติการทำงานของทั้งสองหน่วยงานควรจะต้องมีการประสานและเชื่อมโยงข้อมูลการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างกันในลักษณะ Real Time เพื่อให้สามารถสืบค้นข้อมูลการจดทะเบียนและสถานะล่าสุดของทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละรายการ ซึ่งจะป้องกันมิให้เกิดการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปยื่นจดทะเบียนเป็นหลักประกันซ้ำซ้อนกัน

2. หน่วยงานที่ให้บริการตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญา กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้จัดทำเว็บไซต์ตลาดกลางทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นมาเพื่อเป็นตลาดกลางในการซื้อขาย และให้เช่าทรัพย์สินทางปัญญา แต่ยังไม่มีการทำธุรกรรมซื้อขาย เนื่องจากข้อมูลที่ปรากฏในเว็บไซต์ยังมีเพียงข้อมูลรายละเอียดการเสนอขายสินค้าฝ่ายเดียว ยังไม่มีข้อมูลการเสนอซื้อ ซึ่งต้องมีมาตรการจูงใจให้ผู้ประกอบการทำธุรกรรมผ่านตลาดกลางมากขึ้น

⁸ สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์, *เรื่องเดิม*, หน้า 2-4.

⁹ Intellectual Property Office, *op. cit.*

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ประกอบด้วยหน่วยงานที่กำหนดหลักเกณฑ์ และแนวทางการประเมินมูลค่าทรัพย์สิน รวมทั้งกำหนดคุณสมบัติของผู้ประเมิน ได้แก่ สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย และหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประเมินมูลค่าทรัพย์สิน ได้แก่ บริษัทการประเมินมูลค่าทรัพย์สินเอกชน และนักประเมินมูลค่าทรัพย์สิน

4. หน่วยงานที่ให้สินเชื่อ ซึ่งในปัจจุบัน ได้แก่ สถาบันการเงิน โดยนิยามของสถาบันการเงิน ภายใต้กฎหมายหลักประกันฯ รวมถึงสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน บริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามกฎหมายว่าด้วยประกันชีวิต และบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย และธนาคารหรือสถาบันการเงินที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น

5. หน่วยงานรับประกัน หน่วยงานที่ทำหน้าที่รับช่วงในการประกันทรัพย์สินที่ใช้ค่าประกันการกู้ยืมเงิน เพื่อช่วยลดความเสี่ยงของสถาบันการเงินที่ทำการปล่อยกู้ หน่วยงานหลักที่มีบทบาทในการรับประกันทรัพย์สินที่ใช้ค่าประกันการกู้ยืมเงินในประเทศไทย คือ บริษัทประกันสินเชื่อเพื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บยส.)¹⁰

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า การบังคับใช้พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558

มีปัญหาการบังคับใช้ และไม่มีมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทเอาไว้ ตลอดจนไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรของรัฐที่รับผิดชอบในการประเมินราคาทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการสรุปในข้อ 5.1 เพื่อให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ให้การประเมินมูลค่าสิทธิบัตรเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน สร้างความมั่นใจแก่ผู้รับหลักประกันในการที่ตนจะได้รับการชำระหนี้ และผู้ให้หลักประกันสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากยิ่งขึ้น โดยนำเอาเงินที่ได้ไปพัฒนาธุรกิจให้มีความก้าวหน้า ทันสมัย มีความสามารถในการแข่งขันในตลาดเศรษฐกิจตามเจตนารมณ์ที่มีการตราพระราชบัญญัติดังกล่าว ที่กำหนดให้มีการนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ ซึ่งจะสอดคล้องกับแผนการปฏิรูปทรัพย์สินทางปัญญาในประเด็นการส่งเสริมการตลาด และการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เห็นควรจัดตั้งองค์กรของรัฐ ซึ่งเป็นองค์กรหลักใน

¹⁰ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, *เรื่องเดิม*, หน้า 95-105.

การประเมินราคาทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท เพื่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอน และเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยการให้รัฐเข้ามาช่วยในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินมูลค่ากลาง แต่ให้เอกชนเป็นผู้ให้บริการ โดยหน่วยงานรัฐเป็นผู้ให้การรับรองมาตรฐานและคุณภาพของการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

ในการนี้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา โดยมีหลักการและสาระสำคัญ ดังนี้

ส่วนที่ 1 คณะกรรมการกำกับดูแลการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

กำหนดให้มีคณะกรรมการกำกับดูแลการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญามีมาตรฐาน และอยู่ภายใต้ระบบควบคุมจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพเดียวกัน จำนวน 15 คน โดยมีปลัดกระทรวงพาณิชย์เป็นประธานกรรมการ มีกรรมการโดยตำแหน่ง เช่น อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย เลขาธิการสมาคมทรัพย์สินทางปัญญาแห่งประเทศไทย นายกสมคมนตรีผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย นายกสมคมนตรีผู้ประเมินอิสระไทย เป็นต้น มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ หรือบริหารธุรกิจ เป็นต้น โดยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะทำหน้าที่กำหนดนโยบาย แผนงาน และมาตรการในการกำกับดูแลการประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ให้คำแนะนำหรือเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการกำหนด ปรับปรุง และพัฒนามาตรฐานการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการจดทะเบียนของนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการให้บริการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ออกข้อบังคับ วางระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ตลอดจน เพิกถอน หรือพักใช้ใบอนุญาต เป็นต้น

กำหนดให้มีผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการกำกับดูแลและส่งเสริมวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สิน เป็นกรรมการและเลขานุการ

ส่วนที่ 2 สำนักงานคณะกรรมการกำกับดูแลการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

กำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการกำกับดูแลและส่งเสริมวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา เป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการและไม่เป็นรัฐวิสาหกิจ มีฐานะเป็นนิติบุคคลอยู่ในกำกับของกระทรวงพาณิชย์ เพื่อทำหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการจดทะเบียนและออกใบอนุญาต ดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ จัดให้มีการศึกษาอบรมและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการประเมินทรัพย์สินทางปัญญา และรับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการกำกับ

ดูแลและส่งเสริมวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา โดยมีผู้อำนวยการที่มาจากแต่งตั้งของคณะกรรมการโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้างและรับผิดชอบในการดำเนินกิจการทั้งปวงของสำนักงาน และให้มีอำนาจในการวางระเบียบการปฏิบัติงานของสำนักงานและเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน

ส่วนที่ 3 การขออนุญาตเป็นผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

กำหนดให้ผู้อำนวยการเป็นนายทะเบียน มีอำนาจหน้าที่ในการออกใบอนุญาตรับขึ้นทะเบียนรักษาทะเบียนผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินรับอนุญาต และทะเบียนนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการให้บริการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และกำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจัดให้มีมาตรฐานการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อเป็นหลักในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้รับรับอนุญาต โดยออกเป็นกฎกระทรวง

ส่วนที่ 4 การกำกับดูแลผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

1. กำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ จัดให้มีจรรยาบรรณเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาโดยออกเป็นกฎกระทรวง โดยอย่างน้อยต้องประกอบด้วยข้อกำหนดในเรื่องดังต่อไปนี้

- 1) การปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา
- 2) ความรู้ความสามารถทางการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา
- 3) ความซื่อสัตย์สุจริต ความโปร่งใส ความเป็นอิสระและความเที่ยงธรรม
- 4) ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการและการรักษาความลับ
- 5) ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ในการปฏิบัติงาน
- 6) ข้อควรปฏิบัติที่คณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเป็นต่อการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

กำหนดโทษของการประพฤติผิดจรรยาบรรณ เช่น ตักเตือนเป็นหนังสือ ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาต และเพิกถอนใบอนุญาต

2. กำหนดให้นายทะเบียนมีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดการประพฤติผิดจรรยาบรรณ โดยทำเป็นคำสั่ง และให้มีการอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อคณะกรรมการควบคุมการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาได้

ส่วนที่ 5 การตรวจสอบและการบัญชี

กำหนดให้สำนักงานวางและรักษาไว้ซึ่งบัญชีที่เป็นไปตามหลักสากลและสอดคล้องกับระบบการบัญชีที่กระทรวงการคลังวางไว้ และให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) เป็นผู้สอบบัญชีของสำนักงาน

ส่วนที่ 6 บทเบ็ดเตล็ด

กำหนดให้นายทะเบียนพนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจเข้าไปในที่ดิน อสังหาริมทรัพย์หรือสถานที่อื่นใด ซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา หรือเข้าไปในสถานที่ประกอบกิจการของผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินรับอนุญาตหรือนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการให้บริการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา หรือเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งเอกสารหรือหลักฐานใด เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบมาตรฐานการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด โดยให้กรรมการ อนุกรรมการ นายทะเบียน และพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

ส่วนที่ 7 บทกำหนดโทษ

มีบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่ไม่ได้รับอนุญาต ใบอนุญาตขาดอายุ นิติบุคคลใดประกอบกิจการให้บริการประเมินมูลค่าทรัพย์สินโดยไม่ได้รับจดทะเบียน รวมทั้งกำหนดให้มีการเปรียบเทียบความผิด โดยเมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามคำเปรียบเทียบแล้วให้คดีนั้นเป็นอันเลิกกัน

ส่วนที่ 8 บทเฉพาะกาล

กำหนดให้ในระยะเริ่มแรกที่ยังไม่มีคณะกรรมการกำกับดูแลการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และสำนักงานคณะกรรมการกำกับและการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ให้กรมพัฒนาธุรกิจการค้าจัดให้มีสำนักงานและมีอำนาจสั่งให้ข้าราชการ พนักงานราชการ หรือลูกจ้างของกรมทรัพย์สินทางปัญญาเข้าร่วมปฏิบัติงานในสำนักงานได้เป็นการชั่วคราว แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปี

(รายละเอียดตามร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ.

เอกสารภาคผนวก)

บรรณานุกรม

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **ก้าวแรกสู่สิทธิบัตร และอนุสิทธิบัตร**. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2547.
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. **IP Valuation Methods**. ค้นวันที่ 12 ธันวาคม 2561 จาก <http://www.ipaustralia.gov.au/manage-your-ip/review-your-ip/ip-valuation-methods/>
- ขวัญชัย จันทรวงศากุล. **การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา**. ค้นวันที่ 30 มกราคม 2557 จาก http://mckansys.com/wp-content/uploads/2015/10/12_IntellectualPropertyValuation.pdf
- จุฑามาศ ดินवलพะเนาวิ. **แนวทางการประเมินมูลค่าลิขสิทธิ์ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ**.
การค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2557.
- ชุมพล จันทราทิพย์. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะคำประกัน จำนอง
จำนำ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2539.
- ประภัสร์ ศรีสัตยากุล. **การร่างสัญญาหลักประกัน**. ใน เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง
เทคนิคการเจรจาต่อรองและการร่างสัญญาธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร:
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- ปิติกุล จีระมงคลชัย. **กฎหมายประกันด้วยบุคคลและทรัพย์สิน การนำสิทธิเรียกร้องมาเป็น
หลักประกันการชำระหนี้**. กรุงเทพมหานคร: กีเลนการพิมพ์, 2547.
- พีรพร เรืองรองปัญญา. **ปัญหาการบังคับหลักประกันที่เป็นกิจการ ตามร่างพระราชบัญญัติ
หลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. : ศึกษาเฉพาะกรณีกิจการที่เป็นหลักประกันล้มละลาย**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2549.
- ยรรยง พวงราช. **คำอธิบายกฎหมายสิทธิบัตร**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2542.
- ยรรยง พวงราช. **สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร**. **วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย**. 6, 2 (2526): 82-83.
- ยรรยง พวงราช. **สาระสำคัญของพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522**. **วารสารกฎหมาย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. 6, 3 (กันยายน 2523): 13-24.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมศัพท์กฎหมายไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร:
ราชบัณฑิตยสถาน, 2542.

- วรินทร์รา ซาครพิพัฒน์. **วิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ศึกษาเฉพาะกรณีการนำกิจการมาเป็นหลักประกัน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- วีรพงษ์ โส่นวรัตน์. **ปัญหาหลักประกันในการให้สินเชื่อสนับสนุนโครงการ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.
- ศรตม์ ดิษฐปาน. **การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อวัตถุประสงค์ทางภาษีเงินได้**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.
- ศูนย์ศึกษาความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. **ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยกฎหมายสิทธิบัตรกับการพัฒนา R&D ภายใต้กรอบการเปิดเสรีไทย-สหรัฐฯ**. รายงานการวิจัย เสนอต่อกระทรวงต่างประเทศ, 2549.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. **รายงานผลการศึกษา โครงการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2560.
- สมพร พรหมหิตาธร และศรีนิดา เกิดผล. **คู่มือกฎหมายสิทธิบัตร**. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณาการ, 2526.
- สมาคมผู้ประเมินค่าทรัพย์สินแห่งประเทศไทย และสมาคมนักประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์. **แนวทางและหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา**. ค้นวันที่ 12 ธันวาคม 2561 จาก https://www.ipthailand.go.th/images/intellectual_property_01_07_59.pdf
- สำนักบริหารการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน. **คู่มือการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2548.
- สุชาดา กรรณสูต. **การใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันการชำระหนี้**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- สุดา (วัชร วัฒนากุล) วิศรุตพิชญ์. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยค้ำประกัน จำนอง จำนำ**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2545.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ. **รายงานผลการวิจัย วิวัฒนาการของกฎหมายมนรอบ 200 ปี**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- อจิก อัครวานันท์. **ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันทางการเงินและแนวทางแก้ไข**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอนุญาโตตุลาการ, 2541.
- อุกฤษ มงคลนาวิน. **ประวัติศาสตร์กฎหมายสากล**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2531.
- The American Bar Association. **Intellectual Property Valuation: A Primer for Identifying and Determining Value**. Chicago: American Bar Association, 2005.

- Bander, Edward J. **Dictionary of Selected Legal Terms and Maxims**. 2nd ed. New York: Ocean, 1979.
- Ferran, Ellis and Look, Chan Ho. **Principles of Corporate Finance Law**. Oxford: Oxford University Press, 2014.
- Intellectual Property Office. **IP for Business: Events, Guidance, Tools and Case Studies, Designs, Patents, Trade Marks and Copyright Valuing Your Intellectual Property**. Retrieved February 22, 2016 from <https://www.gov.uk/guidance/valuing-your-intellectual-property#history>.
- Jennifer, Sylva. Bowie Bonds Sold for Far More than a Song: The Securitization of Intellectual Property as a Super-Charged Vehicle for High Technology Financing. **Santa Clara High Technology Law Journal**. 15, 1 (1999).
- Khoury, Peiere El. **IP and Finance: Accounting and Valuation of IP-based Financing**. Lebanon: Sagess Law School Beirut, 2015.
- Ludes, Francis J., Editor. **Corpus Juris Secundum Vol. 69**. S.L.: American Law Book, 1963.
- Mahony, Ieuan G. **International Intellectual Property Law-Global Jurisdiction**. Austlia: The Center for International Legal Studies, 1996.
- Nolan, Joseph R. and Connolly, M. J. **Black's Law Dictionary**. 5th ed. S.L.: West, 1979.
- Relecura. **Relecura IP Intellience Report: IP Backed Financing: Overview of Trends**. Retrieved May 15, 2018 from https://relecura.com/reports/IP_Backed_Financing.pdf
- Rosenberg, Pater D. **Patent Law Basic**. S.L.: Clark Boardman Callaghan, 1997.
- Santo, Jacquelyn Dal. **The Handbook of Business Valuation and Intellectual Property Analysis: "Intellectual Property Income Projections: Approaches and Methods"**. New York: McGraw-Hill, 2004.
- Sealy, Len and Worthington, Sarah. **Sealy & Worthington's Cases and Materials in Company Law**. Oxford: Oxford University Press, 2013.
- Sylva, Jennifer. Bowie Bonds Sold for Far More than a Song: The Securitization of Intellectual Property as a Super-Charged Vehicle for High Technology Financing. **Santa Clara High Technology Law Journal**. 15, 1 (1999).

Vries, Dominic de. **Leveraging Patents Financially: A Company Perspective.**

Netherlands: Gabler Verlag, 2011.

Wood, Philip R. **Comparative Law Security and Guarantees.** London: Sweet &

Maxwell, 1995.

ภาคผนวก

ร่าง

พระราชบัญญัติว่าด้วยการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ.

.....
.....
.....
โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

.....
.....
มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติว่าด้วยการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด ๑ ปีนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา” หมายความว่า การให้ความเห็นเกี่ยวกับมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาตามหลักวิชาการ โดยบุคคลซึ่งมีความรู้ความสามารถเพื่อประโยชน์ในการทำธุรกรรมต่างๆ

“การประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา” หมายความว่า การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรับค่าบริการหรือค่าตอบแทนอย่างอื่น

“ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาได้รับอนุญาต” หมายความว่า ผู้ได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

“ใบอนุญาต” หมายความว่า ใบอนุญาตเป็นผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการกำกับดูแลการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการกำกับดูแลการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการกำกับดูแลการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการกำกับดูแลการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

“นายทะเบียน” หมายความว่า นายทะเบียนที่มีอำนาจหน้าที่ทั้งปวงเกี่ยวกับ ทะเบียนผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญารับอนุญาตและทะเบียนนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการให้บริการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐตามกฎหมายว่าด้วยการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ

(๒) การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญของทางราชการ ซึ่งมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของต่างประเทศ ทั้งนี้ โดยได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการและต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดค่าธรรมเนียม รวมทั้งออกกฎกระทรวงและประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการกำกับดูแลการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

มาตรา ๖ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการกำกับดูแลการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา” ประกอบด้วย

(๑) ปลัดกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธานกรรมการ

(๒) กรรมการโดยตำแหน่งจำนวนเจ็ดคน ได้แก่ อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ นายกสมาคมทรัพย์สินทางปัญญาแห่งประเทศไทย นายกสมาคมนักประเมินราคาอิสระแห่งประเทศไทย นายกสมาคมการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาแห่งประเทศไทย

(๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

๓.๑ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสองคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา หรือผู้สอนหรือเคยสอนวิชาการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา

๓.๒ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสองคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ หรือบริหารธุรกิจ

๓.๓ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสองคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาได้รับอนุญาต

ให้ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการกำกับดูแลการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา เป็นกรรมการและเลขานุการ

การได้มาซึ่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(ก) คุณสมบัติ

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์

(ข) ลักษณะต้องห้าม

(๑) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

(๒) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๓) เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ไม่ว่าจะได้รับโทษจำคุกจริงหรือไม่ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือพ้นโทษ หรือพ้นระยะเวลาการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษแล้ว

มาตรา ๘ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสามปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันไม่ได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ หรือในกรณีที่ รัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้ว ยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือให้เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เพิ่มขึ้น อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้วนั้น

เมื่อกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้ดำเนินการแต่งตั้งใหม่ภายใน หกสิบวัน ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับ แต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๙ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๘ กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) รัฐมนตรีให้ออกเพราะบกพร่องหรือทุจริตต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๗

มาตรา ๑๐ ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และมาตรการ ในการกำกับดูแลการประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

(๒) ให้คำแนะนำหรือเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรี ในการออกกฎกระทรวงและ ประกาศต่างๆ เกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

(๓) ให้คำแนะนำหรือเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรี ในการกำหนด ปรับปรุงและ พัฒนา มาตรฐานการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

(๔) กำหนดคุณวุฒิและความรู้ของผู้ขอรับใบอนุญาต

(๕) วางระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการจดทะเบียนของนิติบุคคล ซึ่งประกอบกิจการให้บริการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา หรือเพื่อกิจการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้

(๖) ออกข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคล การเงิน การพัสดุ การตรวจสอบ ภายในตลอดจนการกำหนดค่าตอบแทน สิทธิประโยชน์หรือสวัสดิการต่าง ๆ ของผู้อำนวยการ พนักงาน และลูกจ้าง ของสำนักงาน

(๗) อนุมัติแผนการดำเนินงาน แผนการใช้จ่ายเงินและงบประมาณรายจ่ายประจำปี ของสำนักงาน

(๘) ควบคุมการบริหารงานและการดำเนินการของสำนักงานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๙) ประกาศกำหนดอัตราเงินค่าธรรมเนียมที่จะเรียกเก็บตามกฎหมายนี้ โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

(๑๐) ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น หรือตามที่ รัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๑๑ การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงเป็นองค์ประชุม ถ้าในการประชุมคราวใด ประธานกรรมการ ไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการด้วยกัน คนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

มติของที่ประชุมคณะกรรมการ ให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งมีเสียงหนึ่ง ในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่ง เป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๒ ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณา หรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่มอบหมายได้ ให้นำความในมาตรา ๘ วรรคสอง มาตรา ๙ และมาตรา ๑๐ มาใช้บังคับแก่การ ดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของอนุกรรมการ และการประชุมของคณะอนุกรรมการ โดยอนุโลม

มาตรา ๑๓ ให้กรรมการและอนุกรรมการได้รับค่าตอบแทนตามที่รัฐมนตรีกำหนด

หมวด ๒

สำนักงานคณะกรรมการ

กำกับดูแลการประเมินประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

มาตรา ๑๔ ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการกำกับดูแลและ ส่งเสริมวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการและไม่เป็นรัฐวิสาหกิจ มีฐานะเป็นนิติบุคคล อยู่ในกำกับของกรมพัฒนาธุรกิจการค้ามีที่ทำการตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๕ ให้สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ดำเนินการเกี่ยวกับการจดทะเบียนและออกใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) รับผิดชอบในงานธุรการของคณะกรรมการกำกับดูแลและ ส่งเสริมวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

- (๓) ดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ
- (๔) จัดให้มีการศึกษาอบรมและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพประเมิน มูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา
 - (๕) ถือกรรมสิทธิ์ มีสิทธิครอบครอง และมีทรัพย์สินต่าง ๆ
 - (๖) ก่อตั้งสิทธิหรือทำนิติกรรมใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา
 - (๗) ทำความตกลงและร่วมมือกับองค์การหรือหน่วยงานในประเทศและต่างประเทศ ในกิจการที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของสำนักงาน
 - (๘) เรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียม ค่าบำรุง ค่าตอบแทนหรือค่าบริการในการดำเนินงาน
 - (๙) จัดทำรายงานประจำปีแสดงผลงานและอุปสรรคในการดำเนินงานของ คณะกรรมการ และสำนักงานเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
 - (๑๐) ปฏิบัติงานอื่นใดที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน

มาตรา ๑๖ ทุนและทรัพย์สินในการดำเนินงานของสำนักงาน ประกอบด้วย

- (๑) เงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน เป็นรายปี
- (๒) ค่าธรรมเนียม ค่าบำรุง ค่าตอบแทน ค่าบริการ หรือรายได้จากการดำเนินงาน
- (๓) เงินและทรัพย์สินทางปัญญาที่มีผู้อุทิศให้
- (๔) ดอกผลของเงินหรือรายได้จากทรัพย์สินของสำนักงาน
- (๕) รายได้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน

มาตรา ๑๗ บรรดารายได้ทั้งปวงที่สำนักงานได้รับจากการดำเนินงานในปีหนึ่ง ๆ ให้ตกเป็นของสำนักงานเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินงานและค่าภาระต่าง ๆ ค่าตอบแทน ของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ พนักงานและลูกจ้าง เงินสมทบกองทุนเพื่อการสวัสดิการและ การสงเคราะห์ และเงินสำรองเพื่อใช้จ่ายในกิจการของสำนักงานหรือเพื่อการอื่น รายได้ตามวรรคหนึ่งไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

มาตรา ๑๘ กิจการของสำนักงานไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน แต่พนักงานและลูกจ้างของสำนักงานต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน

มาตรา ๑๙ ให้สำนักงานมีผู้อำนวยการคนหนึ่ง แต่งตั้งโดยคณะกรรมการโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี เป็นผู้แทนนิติบุคคลของสำนักงาน เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้าง และรับผิดชอบในการดำเนินกิจการทั้งปวงของสำนักงาน และให้มีอำนาจในการวางระเบียบการปฏิบัติงาน ของสำนักงานและเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน โดยไม่ขัดหรือแย้งกับข้อบังคับของคณะกรรมการ

มาตรา ๒๐ ผู้อำนวยการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ (ก) คุณสมบัติ

(๑) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ และไม่เกินเจ็ดสิบปีบริบูรณ์

(๒) มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานการประเมินทรัพย์สินทางปัญญามาแล้วไม่น้อยกว่า ๒ ปี

(ข) ลักษณะต้องห้าม

(๑) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๒) เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(๓) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๔) เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอัน

(๕) เคยถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก ให้ออก หรือเลิกจ้าง เพราะเหตุทุจริตต่อหน้าที่

(๖) เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ไม่ว่าจะได้รับโทษจำคุกจริงหรือไม่ เว้น

แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือพ้นโทษ หรือพ้นระยะเวลาการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษแล้ว

(๗) เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาต

(๘) เป็นข้าราชการอื่นซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๙) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลใด

(๑๐) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งในทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง

(๑๑) เป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือที่ปรึกษา หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายกันในห้างหุ้นส่วนบริษัทที่ประกอบการเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

(๑๒) เป็นผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาประกอบอาชีพหรือวิชาชีพอย่างอื่น หรือดำรง ตำแหน่งหรือประกอบการใดๆ อันขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่

มาตรา ๒๑ ผู้อำนวยการสำนักงานให้อยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี ผู้อำนวยการ สำนักงานซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งได้อีก แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

มาตรา ๒๒ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 20 (4) คณะกรรมการให้ออกเพราะบกพร่องหรือทุจริตต่อหน้าที่ที่มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือหย่อนความสามารถ

หมวด ๓

การประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

มาตรา ๒๓ ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา เว้นแต่ได้รับใบอนุญาต

การขอรับใบอนุญาต การอนุญาต และการออกใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๒๔ ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (ก) คุณสมบัติ
 - (๑) มีสัญชาติไทย
 - (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
 - (๓) มีคุณวุฒิและผ่านการอบรมตามที่คณะกรรมการกำหนด
- (ข) ลักษณะต้องห้าม
 - (๑) เป็นบุคคลล้มละลาย
 - (๒) เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
 - (๓) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
 - (๔) เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอัน
 - (๕) เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาต เว้นแต่ได้พ้นเวลาห้าปีไปแล้วนับแต่วันถูกเพิกถอน

ใบอนุญาต

- (๖) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๕ ให้ผู้อำนวยการหรือผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นนายทะเบียนมีอำนาจหน้าที่ในการรักษาทะเบียน ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญารับอนุญาตและทะเบียนนิติบุคคล ซึ่งประกอบกิจการให้บริการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๖ เมื่อนายทะเบียนได้รับคำขอรับใบอนุญาตแล้วเห็นว่าผู้ยื่นคำขอมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๔ ให้นายทะเบียนออกใบอนุญาตแก่ผู้ยื่นคำขอ ภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่นายทะเบียนมีคำสั่งใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งให้มีอายุห้าปี ในกรณีที่นายทะเบียนมีคำสั่งไม่ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ยื่นคำขอ นายทะเบียนต้องแสดงเหตุผลของการไม่ออกใบอนุญาตไว้โดยชัดแจ้ง

มาตรา ๒๗ ในกรณีที่ใบอนุญาตชำรุดหรือสูญหาย ให้ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญารับอนุญาตยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตต่อนายทะเบียน ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ในกรณีที่นายทะเบียนไม่ออกใบอนุญาต

มาตรา ๒๘ ถ้าผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญารับอนุญาตประสงค์จะขอต่อใบอนุญาตให้ยื่นคำขอภายใน ๖๐ วันก่อนใบอนุญาตจะสิ้นสุดอายุ เมื่อได้ยื่นคำขอตกลงแล้ว ให้ประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาต่อไปได้จนกว่านายทะเบียนจะสั่งไม่ต่อใบอนุญาตนั้น การขอต่อใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๒๙ เมื่อมีผู้กล่าวหาหรือปรากฏแก่นายทะเบียนว่า ผู้ประเมินมูลค่า ทรัพย์สินทางปัญญารับอนุญาตผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๔ ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังรับใบอนุญาต ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตได้

ในการเพิกถอนใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียนทำการสอบสวนตามข้อกล่าวหา โดยต้องแจ้งให้ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญารับอนุญาตนั้นได้ทราบข้อกล่าวหาและให้โอกาสยื่นคำชี้แจง แก่ข้อกล่าวหาในการสอบสวนนั้น ทั้งนี้ นายทะเบียนมีอำนาจเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ หรือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งเอกสารหรือหลักฐานใดเพื่อประกอบการพิจารณาและสอบสวนก็ได้

มาตรา ๓๐ นิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการให้บริการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาต้องยื่นคำขอจดทะเบียนต่อนายทะเบียนตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) จัดให้มีหลักประกันเพื่อประกันความรับผิดชอบต่อบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

(๒) ต้องมีผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญารับอนุญาตให้บริการอย่างน้อยหนึ่งคน การออกกฎกระทรวงกำหนดหลักประกันตามวรรคหนึ่ง (๑) ให้ค้ำถึงฐานะ และรายได้ของนิติบุคคลนั้นด้วย

มาตรา ๓๑ เมื่อนายทะเบียนพิจารณาแล้วเห็นว่า นิติบุคคลที่ขอจดทะเบียน ตามมาตรา ๒๘ ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ครบถ้วนแล้ว ให้รับจดทะเบียนและออกใบสำคัญ แสดงการจดทะเบียนให้แก่นิติบุคคลดังกล่าวภายในสามสิบวัน

ในกรณีที่นายทะเบียนมีคำสั่งไม่รับจดทะเบียนให้แก่นิติบุคคล นายทะเบียนต้องแสดงผลของการไม่รับจดทะเบียนไว้โดยชัดแจ้ง

ใบสำคัญแสดงการจดทะเบียน ให้เป็นไปตามแบบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๓๒ ในกรณีที่นิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการให้บริการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขตามมาตรา ๓๐ และไม่สามารถแก้ไขภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด ให้นายทะเบียนพิจารณาเพิกถอนการจดทะเบียนนิติบุคคลนั้น

มาตรา ๓๓ ในกรณีที่นายทะเบียนมีคำสั่งไม่ออกใบอนุญาตตามมาตรา ๒๖ วรรคสอง คำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา ๒๙ คำสั่งไม่รับจดทะเบียนนิติบุคคลตาม มาตรา ๓๑ วรรคสอง หรือ คำสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนนิติบุคคลตามมาตรา ๓๒ ให้ผู้ขอ ผู้ถูกเพิกถอนใบอนุญาต หรือนิติบุคคล มีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการได้ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งของนายทะเบียนดังกล่าว แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ให้คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับ อุทธรณ์ และให้คำวินิจฉัยอุทธรณ์ของคณะกรรมการเป็นที่สุด

การอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งของนายทะเบียน

มาตรา ๓๔ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจัดให้มีมาตรฐานการ ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อใช้เป็นหลักในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญารับอนุญาต โดยออกเป็นประกาศกระทรวง มาตรฐานการประเมินมูลค่า

ทรัพย์สินทางปัญญาอาจจัดทำแยกตามการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา แต่ละประเภทตามที่เหมาะสมควรก็ได้

มาตรา ๓๕ นิติบุคคลผู้ประกอบกิจการให้บริการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาต้องจัดให้ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญารับอนุญาตซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบลงลายมือชื่อรับรองในรายงานผลการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่กระทำในนามของนิติบุคคลนั้น

หมวด ๔

จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

มาตรา ๓๖ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ จัดให้มีจรรยาบรรณ แห่งวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาโดยออกเป็นประกาศกระทรวง และอย่างน้อยต้องประกอบด้วยข้อกำหนดในเรื่องดังต่อไปนี้

- (๑) การปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา
- (๒) ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ
- (๓) ความซื่อสัตย์สุจริต ความโปร่งใส ความเป็นอิสระ และความเที่ยงธรรม
- (๔) ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการและการรักษาความลับ
- (๕) ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ในการปฏิบัติงาน
- (๖) หลักปฏิบัติต่อผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาอื่น
- (๗) ข้อควรปฏิบัติที่คณะกรรมการพิจารณาแล้วว่าจำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพ ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

มาตรา ๓๗ ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญารับอนุญาตมีหน้าที่ต้องประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาตามมาตรฐานการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาและปฏิบัติตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่กำหนดขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญารับอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานหรือจรรยาบรรณตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าผู้นั้นประพฤติผิดจรรยาบรรณ

มาตรา ๓๘ เมื่อมีผู้กล่าวหาหรือปรากฏต่อนายทะเบียนว่าผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา รับอนุญาตผู้ใดประพฤติผิดจรรยาบรรณ ให้นายทะเบียนดำเนินการสอบสวนพิจารณาโดยเร็วและให้มี อำนาจเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือส่ง เอกสารหลักฐานใดเพื่อประกอบการพิจารณาและสอบสวนก็ได้

การยื่นคำกล่าวหา การสอบสวน และการพิจารณาเรื่องการประพาศติผิดจรรยาบรรณให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

การที่ผู้ยื่นเรื่องราวกล่าวหาตามวรรคหนึ่งถอนเรื่องราวกล่าวหาที่ได้ยื่นไว้แล้ว ไม่เป็นเหตุให้ระงับการสอบสวนเกี่ยวกับการประพาศติผิดจรรยาบรรณตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๓๙ นายทะเบียนมีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดการประพาศติผิดจรรยาบรรณ โดยทำเป็นคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ยกข้อกล่าวหา

(๒) ลงโทษการประพาศติผิดจรรยาบรรณอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บัญญัติในมาตรา ๔๐

มาตรา ๔๐ โทษของการประพาศติผิดจรรยาบรรณ มีดังต่อไปนี้

(๑) ตักเตือนเป็นหนังสือ

(๒) ภาคทัณฑ์

(๓) พักใช้ใบอนุญาต ครั้งละไม่เกินสามปี

(๔) เพิกถอนใบอนุญาต

มาตรา ๔๑ ผู้ซึ่งถูกนายทะเบียนสั่งลงโทษมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งตามมาตรา ๓๙ ต่อคณะกรรมการได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำสั่ง ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ให้เป็นที่สุด

การอุทธรณ์คดี คำสั่งไม่เป็นการทุเลาการปฏิบัติตามคำสั่งลงโทษของนายทะเบียน เว้นแต่คณะกรรมการจะสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๔๒ ให้นายทะเบียนมีหนังสือแจ้งคำสั่งตามมาตรา ๔๐ หรือคำวินิจฉัยของคณะกรรมการตามมาตรา ๔๑ ไปให้ผู้ถูกกล่าวหา และนิติบุคคลที่ถูกกล่าวหา นั้นปฏิบัติงานอยู่ในสังกัดทราบ ทั้งนี้ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำสั่งหรือคำวินิจฉัยแล้วแต่กรณี และให้บันทึกผลของคำสั่ง หรือคำวินิจฉัยนั้นไว้ในทะเบียนผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาด้วย

มาตรา ๔๓ ห้ามมิให้ผู้ซึ่งอยู่ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือถูกสั่งเพิกถอน ใบอนุญาตทำการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาหรือกระทำด้วยประการใดๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนเป็นผู้มีสิทธิทำการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔๔ ผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาที่ใบอนุญาตผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งพักใช้ใบอนุญาต และถูกศาลพิพากษาลงโทษตามมาตรา ๕๖ และคดีถึงที่สุดแล้ว ให้นายทะเบียนสั่งเพิกถอนใบอนุญาตของผู้นั้น โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด

หมวด ๕

การตรวจสอบและการบัญชี

มาตรา ๔๕ ให้สำนักงานวางและรักษาไว้ซึ่งบัญชีที่เป็นไปตามหลักสากลและ สอดคล้องกับระบบการบัญชีที่กระทรวงการคลังได้วางไว้

มาตรา ๔๖ ให้สำนักงานจัดให้มีการตรวจสอบภายในเป็นประจำให้คณะกรรมการแต่งตั้ง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่าสามคนเป็น คณะกรรมการตรวจสอบ เพื่อเสนอความเห็นเกี่ยวกับผลการตรวจสอบภายในต่อคณะกรรมการ

ในการตรวจสอบภายใน ให้นายทะเบียนภายในรายงานผลการตรวจสอบโดยตรงต่อ คณะกรรมการตรวจสอบ

ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับกับการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ โดยอนุโลม

มาตรา ๔๗ ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินหรือผู้สอบบัญชีอิสระที่สำนักงานการ ตรวจเงินแผ่นดินให้ความเห็นชอบเป็นผู้สอบบัญชีของสำนักงาน

มาตรา ๔๘ ให้ผู้สอบบัญชีรายงานผลการสอบบัญชีต่อคณะกรรมการเพื่อเสนอต่อ คณะรัฐมนตรีภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี และให้สำนักงานเผยแพร่งบการเงินที่ผู้สอบ บัญชีรับรองแล้วภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่คณะรัฐมนตรีรับทราบ

หมวด ๖

บทเบ็ดเตล็ด

มาตรา ๔๙ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นายทะเบียนหรือพนักงาน เจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในที่ดิน อสังหาริมทรัพย์หรือสถานที่อื่นใดซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ในระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก หรือในระหว่างเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อทำการสำรวจและตรวจสอบที่ดิน อสังหาริมทรัพย์หรือสถานที่นั้น เพื่อประโยชน์ในการพิจารณา มาตรฐานการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญารับอนุญาตโดยต้องแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายทราบล่วงหน้าเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

(๒) เข้าไปในสถานที่ประกอบการของผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญารับอนุญาตหรือนิติบุคคล ซึ่งประกอบกิจการให้บริการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ในระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก หรือ ในระหว่างเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบมาตรฐานการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และการประกอบกิจการเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาของบุคคลดังกล่าว

(๓) เรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งเอกสารหรือหลักฐานใด เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบมาตรฐานการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และการประกอบกิจการเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา

ในการปฏิบัติหน้าที่ของนายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม (๑) และ (๒) ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา ๕๐ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่แสดง บัตรประจำตัวต่อผู้ที่เกี่ยวข้องบัตรประจำตัวตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๕๑ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ อนุกรรมการ นายทะเบียน และพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๗

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๕๒ ผู้ใดประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาตามมาตรา ๒๓ โดยไม่ได้รับใบอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๓ ผู้ใดทำการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาใดในระหว่างที่ใบอนุญาตขาดอายุ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือวันละสองพันบาท นับแต่วันที่ใบอนุญาตขาดอายุจนกว่าจะได้ต่ออายุใบอนุญาต สุดแต่จำนวนใดจะสูงกว่ากัน

มาตรา ๕๔ นิติบุคคลใดประกอบกิจการให้บริการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา โดยไม่ได้รับจดทะเบียนตามมาตรา ๓๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาทจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

ผู้แทนนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการงานของนิติบุคคลที่กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๕ นิติบุคคลใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๕ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท

ผู้แทนนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการงานของนิติบุคคลที่กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๖ ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ชี้แจงข้อเท็จจริง ไม่ทำคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือไม่ส่งเอกสารหรือหลักฐานใด ๆ ตามที่เรียกหรือแจ้งให้ส่งตามมาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง และ มาตรา ๔๙ (๓) โดยไม่มีเหตุอันควร ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๕๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับ ไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๘ ผู้ใดขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่นายทะเบียนหรือพนักงาน เจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติกรตามมาตรา ๔๙ (๑) หรือ (๒) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๙ ภายใต้บังคับของมาตรา ๕๔ วรรคสอง หรือมาตรา ๕๕ วรรคสอง ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล ให้ผู้แทนนิติบุคคล ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการงานของนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำความผิด ของนิติบุคคลนั้น

มาตรา ๖๐ ความผิดตามมาตรา ๕๓ มาตรา ๕๔ มาตรา ๕๕ มาตรา ๕๖ และ มาตรา ๕๘ ให้คณะกรรมการเปรียบเทียบความผิดที่รัฐมนตรีแต่งตั้งมีอำนาจเปรียบเทียบได้

คณะกรรมการเปรียบเทียบที่รัฐมนตรีแต่งตั้งตามวรรคหนึ่งให้มีจำนวนสามคน ซึ่งคนหนึ่งต้องเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เมื่อคณะกรรมการเปรียบเทียบได้ทำการเปรียบเทียบกรณีใดและผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามค่าเปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการเปรียบเทียบกำหนดแล้ว ให้คดีนั้นเป็นอันเลิกกัน

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๖๑ เมื่อพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ในวาระเริ่มแรก ให้อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า จัดให้มีสำนักงานและมีอำนาจสั่งให้ข้าราชการ พนักงานราชการ หรือลูกจ้างของกรมกรมพัฒนาธุรกิจการค้าเข้าร่วม ปฏิบัติงานในสำนักงานได้เป็นการชั่วคราว โดยให้ถือว่าการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวเป็นการปฏิบัติหน้าที่ ราชการของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าและได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้าง รวมทั้งสิทธิและประโยชน์ต่าง ๆ เท่ากับที่เคยได้รับอยู่เดิม แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่กฎหมายมีผลใช้บังคับ

มาตรา ๖๒ ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ผู้ซึ่งประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเป็นเวลาติดต่อกัน ไม่น้อยกว่าสามปี และมีหลักฐานเป็นที่เชื่อถือได้ว่าได้ลงลายมือชื่อในรายงานประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา รวมกันมาแล้วไม่น้อยกว่ายี่สิบเรื่อง ผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาประเภทดังกล่าว แล้วแต่กรณี ต่อนายทะเบียน เมื่อนายทะเบียนพิจารณาแล้ว เห็นว่า ผู้นั้นมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๕ (๑) (๒) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) และ (๑๐) ก็ให้ขึ้นทะเบียน ในการนี้ ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญารับอนุญาต ตามพระราชบัญญัตินี้และให้ประกอบวิชาชีพประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ประเภทนั้น ๆ ต่อไปได้ไม่เกินสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๖๓ ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ นิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการให้บริการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ ใช้บังคับ มีสิทธิยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการให้บริการประเมินมูลค่า ทรัพย์สินทางปัญญาตามพระราชบัญญัตินี้ได้ เมื่อนายทะเบียนได้พิจารณาเป็นที่พอใจแล้วก็ให้รับจดทะเบียน และออกหนังสือรับรองการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการให้บริการประเมินมูลค่า ทรัพย์สินทางปัญญาตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ ชื่อสกุล

นางสาวญาติา เปสลาพันธ์

ประวัติการศึกษา

วิทยาศาสตร์บัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ.2555

ประสบการณ์ทำงาน

พ.ศ.2559-2561
นักวิชาการพาณิชย์
กองทะเบียนหลักประกันทางธุรกิจ
กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์

พ.ศ.2562-ปัจจุบัน
นักวิชาการพาณิชย์ปฏิบัติการ
สำนักเครื่องหมายการค้า
กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

ทุนการศึกษา

พ.ศ.2558
รับทุนการศึกษาของคณะกรรมการสโมสรมนักศึกษา
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ประจำปีงบประมาณ 2558